

PROTESTÁNS KÖZLÖNY.

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETILAP.

MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

SZERKESZTŐSÉGI S KIADÓI SZÁLLAS:

b.-farkas utca 16 szám, hová a lap szellemi s anyagi ügyeit illető minden küldemények czimzendők.

ELŐFIZETÉSI ÁR

Egész évre 6 frt., félévre 3 frt., évnegyedre 1 frt. 50 kr.

KÉZIRATOK NEM ADATNAK VISSZA.

HIRDETÉSI DIJAK

kétszer hasábozott garmond sor vagy annak tere 5 kr. Bélyegdíj minden beigtatás után 30 kr.

Nagyobb és többször megjelenő hirdetéseknel külön kedvezményt nyujt a kiadóhivatal.

FELELŐS SZERKESZTŐ ÉS KIADÓ TULAJDONOS: Szász Domokos.

Egy test, egy lélek vagytok. Gal. IV. 4.

Tartalom A róm. kath. status gyűlésről. Szász Bélától. — Tout pour dieu et pour elle. Bierbrunner Gusztávtól. — Vidéki élet. Az orbai egyházmegyéből. (Közgyűlés). r. 1. — Az áll. igazg. tanács r. üléséből. r. t. — Külföld. — Világ folyása. — Külön félek.

A RÓM. KATH. STATUS-GYŰLÉSÉRŐL.

Kolozsvár, 1882. decz. 2.

A római katolikusok három éve szünetelő nagy gyűlése ismét ülésezett s míg egyfelől most is tanuságot szolgáltatott a felől, hogy ez egyház hitszervezete teszi lehetetlenné az autonomia olyszerű gyakorlatát, mint az nálunk érvényesül; másfelől még jobban megérlelte a szemlélőben azt a meggyőződést, hogy még ennyi nyilvánosság is, a gyűlés tagjainak e bár csak consultativum votuma is, nagy előnyére és előmenetelére szolgál az ügynek, a róm. kath. felekezett, ha nem is minden, de legalább közoktatási és vagyoni kérdései folyásának.

Valamint egykor Fogarasi Mihály, a maga szelidségében is, kényszerítve látá magát az ügyek elhatározásában egyenlő és döntő szavazatot vindicaló világiakkal szemben a maga apostoli küldetésére való hivatkozásra, azonképen most is Lönhart püspök, a nyilvános szereplésnek mindjárt ez első alkalmát fölhasználta annak kinyilvánítására, hogy sem a status-gyűlés, sem az igazgató-tanács nem praedjudicálhat a Püspökség u. n.

istentől nyert fönnhatósági jogainak. A nyilatkozattétel talán valamivel enyhébb formában történt most, mint a megelőző alkalommal, de a lényegen itt a forma semmit nem változtatott, — a mint hogy nem is változtathatott, mert hiszen a katolikus egyház hitcikkében gyökerezik a Kleros és Laos megkülönböztetése s mután a szentségek közé sorozott papi rend, szerintük, világi megbíralás alá nem vonható, nagyon természetes, hogy a dogma ellen vétne az a kath. püspök, a ki elősmerné, hogy az egyházi rend foksorozatában alatta állók s a hivek, akárhányan is, nyomhatnának többet, vagy akár csak annyit is a döntés serpenyőjében, mint az ő megkülönböztetett személye egymaga. A katolikus püspök, tehát, nem csak hogy jogosult, hanem, mint ilyen, köteles is annak az álláspontnak védelmére, hogy „megvilágosított“ akarát nem rendelheti alá semminemű majoritásnak így, ha a katolikus egyházban lehet és van autonomia: az kizárólag a papi, illetőleg püspöki rend, de nem az egész egyház (Kleros és Laos) autonómiaja s a Status-gyűlésekbe meghívott tagok, a katolikus egyház hitelveiből folyólag, csak is véleményező szavazattal birhatnak, — az a rangsorozat alárendeltségénél, a világiak pedig a rendi megkülönböztetettségnél fogva.

És ennek igazságát semmi határozottabban nem bizonyította, mint maga a gyűlés lefolyása.

Azok, kik a szó valódi értelmében való ellenőrzést és rendelkezést próbáltak gyakorolni, egyfelől nagy bölcsen kitértek magának az elvnek vitatása elől; másfelől pedig választottak oppositíójuknak és kritikájuknak olyan tárgyat, a melyhez ez elv sérelme nélkül hozzá lehet férni: az igazgató-tanácsot s ennek eljárását, intézkedéseit vonták éles bírálat alá. E bírálat pozitív eredményeket nem vonhatott ugyan, a dolog természeténél fogva, maga után, mert hiszen az igazgató-tanács sem a maga akaratát, hanem Elnökéét, az intézésre egyedül jogosult püspökét, érvényesítette minden eljárásában, de azért szóval és beszédben mégis csak nem térhetett ki a kritika elől s így azt a biztonsági szelentyűt képviselte, a melyen az idők szellemében rejlő ellenzékieskedés gőze ki-kitörhet, de épen ezért aztán, magában a gépezetben semmi baj nem eshetik.

S mégis, bár maga a hierarchia intézménye, a maga hozzáférhetetlenségében oly szilárd és megdönthetetlen alapokra van fektetve, a melyen fogalmilag csak is az intézmény kormányzói és előjogosultjai: a püspöki-kar tagjai, változtathatnak, a mi meg nem történhetik, mert minden követ egy anathema sit! védi: azért mégis tagadhatatlan, hogy még e csak consultativum votummal bíró tagokból álló Status-gyűlés is magát az ügyet fejleszti, érleli, észrevétlen. A vagyoni ügyek vitelében, a közoktatás állapotainak és hiányainak földerítésében szőnyegre került kérdések, igaz, pozitív és rögtönös fordulatokat elő nem idézhettek, mert a fordulat létesítése csak is kizárólag az egyetlen főtől magától függ, a kinél az intézés addig is volt, de azért nem lehet megtagadni azt a rendkívüli hatalmat, mely a nyilvánosságban rejlik, mely az argumentatio kényszerítő erejében foglaltatik, mely a ratiót döntővé teszi, ha nem is azonnal, ha nem is bevallottan, de az idő folyamán és hallgatagon igen és kimaradhatatlanul. Az oppositóra hajló elemeknek csak kell valamelyes tápot nyújtani; a működésről szóló jelentésnek bizonyos mértékben csak teljesnek kell lenni; tőkék, uradalmak, jogi kérdések, iskolák és intézetek állapotai csak földerítendőek, s mivel mindezekben, ha az intézés nem is, de legalább az ügyvitel bírálat és felelősség alá vonható egyéneknél van a nyilvános discussio, a fölvilágosi-

tás és a közönség előtti bírálat előnyös hatása magára a dologra megmérhetetlen, sőt, az emberi természet mivoltánál fogva: elmaradhatatlan befolyásuk és idomító hatásuk magára a bírálat és közmegítélés alá nem vonhatóra is.

Azért, bár teljesen mást jelent az autonomia szó, ha a katolikus, mint, ha a protestans egyházról beszélünk: örömmel kell üdvözlönnünk még azt az önjogúságot is, a mely Gyulafehérvárt tartja meg rendes gyűléseit s ebből is a magyar erkölcsi és nemzeti életnek gyarapodását, fejlődését várhatjuk s várjuk is. Mi protestansok legjobban örülhetünk elveink e bár részleges diadalának, mely, hogy teljessé legyen: immár csak idő kérdése.

Szász Bela.

TOUT POUR DIEU ET POUR ELLE.

Ó-kér, 1882. nov. 30.

E szavak a harminczéves háború történetéből vannak merítve. Ismeretes dolog ugyanis, hogy, miután 1618. máj. 23-án a cseh rendek Martinicet, Szlavatát és Plattert a prágai vár ablakáról ledobták és Thurn gróf Bécs ellen hadat indított, a csehek 1619. aug. 19-én V-ik Frigyes, a húsz éves pfalzi választó fejedelmet, választották királyuknak. Frigyes nem igen volt hajlandó e nagy méltóságot elfogadni. De oraniai Móríc és Bethlen Gábor, ki II-ik Ferdinándot ugyanazon sorsra akarta juttatni, mint Zápolya János I. Ferdinándot, nagyon báteritották a cseh királyi korona elfogadására. Végre udvari papja, Scultetus Ábrahám és neje Erzsébet — Jakab, angol király leánya — rábirták Frigyes, hogy a cseh királyságot elfogadjon s így megkoronáztatása 1619. nov. 29-én meg is történt.

Frigyes ingatag, hiú és élvhajhászó lévén, nem fogta fel hivatását s mint király minden tekintetben szerencsétlen volt. A Prága melletti, fehér hegyi, 1620. nov. 8-án vívott szerencsétlen csata után, bár Mansfeld 12,000 katonával még Pilsent megszállva tartotta és Prágától négy órányi távolságban 8000 magyar bajnok, kiket Bethlen Gábor Frigyes segítségére küldött volt, táborozott, Frigyes elmenekült, előbb Breslauba, innen Berlinbe s végre Hollandiába, Az unio feloszlott s Frigyes ügye egyedül Mansfeld kezébe volt letéve. Az unio feloszlása általános bosszúságot, Frigyes sorsa általános részvétet keltett volt a protestansok körében, de önzetlen összetartásra, Frigyes ügyének s így saját ügyöknek támogatására, megvédésére birni őket e két esemény sem volt képes.

Akadott ugyan Frigyesnek Mansfelden kívül még két támogatója; mindkettő lelkesedéssel ragaszkodott hozzá; de, mert kalandos élethez szívtottak, nem fejthettek ki támogatásában kellő erőt. Az első a baden-durlachi határőrgróf, György Frigyes, volt, a másik a braunschweigi her-

czeg Keresztély, a halberstadti püspökség administratora. Ez az, ki hadjárata alkalmával a münsteri székesegyházban a tizenkét apostol szobrai tiszta ezüsből találván, azokat azon tréfás megjegyzéssel küldte a pénzverdébe, miszerint hivatásuk nem az, hogy tétlenül álljanak egy helyen, hanem szerte menjenek a világba s a belőlök vert tallérokra e feliratot vésette: „Gottes Freund, der Pfaffen Feind.“ Keresztély nem akart addig megnyugodni, míg Frigyeset birtokaiba és méltóságaiba vissza nem helyezi. Mondják, hogy e bátor vállalkozásra V. Frigyes neje, Erzsébet, iránt táplált személyes vonzalma birta volna őt rá. Lovag szokás szerint kalapjára tűtte Erzsébet kesztyűjét, erre esküdvén, hogy fogadását beváltja. Seregének zászlaira jellegül pedig ezt íratta: *Tout pour dieu et pour elle!*“

Tudom, hogy egyházi lapba legkevésbé sem illik, valakit emlegetni, ki Isten mellett szive imádoztjáról is szól. De eszembe jut azon korból a protestans hithűség legnagyobb gyásznapja, az 1631 évi május 20-ika, melyen Magdeburg elpusztított. Midőn Tilly és Pappenheim katonái e szerencsétlen város falait megmászták, az abban végzendő iszonyatos hóhér munkájukat „Jézus Mária“ örömkialtással kezdték meg. A város 35,000 lakójából 30 ezer felkonezoltott. Asszonyok és szűzek megbecstelenítettek; az utcákon tévedező, szüleik után rimánkodó gyermekek felszúrártak és az égő házak lángjaiba dobattak; a Katalin-templomban ötvenhárom lefejezett női test találtatott. Pappenheim azt a győzelmi hírt küldte Bécsbe, miszerint azt gondolja, hogy Trója és Jerusalemben elpusztítása óta ily győzedelmet még nem vívtak ki.

Nemde, ily jelenségekkel szemben ki vehetné rész néven braunschweigi Keresztélytől, ha egy bátorlelkű fejedelemről iránti hódolatából, hitsorsosai megvédésére lelkeülten sikra száll. Hiszen a liga serege a mennyei szűz nevében iszonyatosságokat követett el, úgy fogván fel rendeltetését, mintha a megváltó anyja haragjában kesztyűjét dobta volna oda a protestansoknak s így neki, az egyedül üdvözítő egyház seregének, azokat magzatostól ki kell irtania.

Igaza van Schillernek, midőn a harminczéves háború történetébe ezt mondja: „Minden világesemény, mely azon korban történt, a hitjavításhoz kapcsolódott, ha eredetileg nem is abból keletkezett.“ E szempontból tekintve a dolgot, bizvást mondhatni, hogy a liga harcainak zászlai sem voltak — ha láthatlanul is — más felirattal ellátva, mint braunschweigi Keresztélyéi „*Tout pour dieu et pour elle,*“ ha az „*elle*“ alatt nem ugyan valami kiváló hölgyet, hanem Szűz Máriát értjük, mint hogy a Mária-kultusz mindig fő jellemvonását képezte a róm. kath. vallásnak.

Különb az „*elle*“-t még tartalomdúsabban is lehet értelmezni mindkét részen, a protestansoknál úgy, mint a katolikusoknál. Ugyanis általános dogmatikai nyelven szólva, a keresztyén egyházat, mint ma, úgy hajdan is Krisztus jegyesének szokás volt elnevezni és a míg az európai népközösség politikájának alapját a vallási érdek

képezte, addig minden küzdelem és harc ezen felirat vagy jelszó alatt folyt le: „*Tout pour dieu et pour elle.*“ És itt be kell vallani, hogy, eltekintve az emberi gyarlóság elkövetett kihágásaitól, azon harcok az emberiség legdrágább kincseiért vívtak. Avagy tényleg lehet-e, hogy az ember, ha vallásától megfosztatik, mindentől megfosztatott, mi az élet viszontagságaiban támaszúl, bátorításúl, vigasztúl szolgálhat neki? Vallás nélkül sem egyén, sem család, sem társadalom nem boldogulhat.

Igen, de azt mondják, bármily dicső is a: „Mindent az Istenért és az egyházért“ jelszó alatt küzdeni, mégis, tekintetbe véve azon borzasztóságokat, melyek a vallásháborúk alkalmával elkövetettek, jobb, ha az emberiség e jelszóról lemond. Európa újabb története meglepéssel emlegeti, hogy ez valóban meg is történt. Állítja, hogy XIV Lajos a vallási érdeket, mely az ő koráig az európai politikának alapjául szolgált, félre dobta s helyébe az európai államok egyensúlyának elvét helyezte. És csakugyan Franciaország politikája már a harminczéves háborúban ezen állítás mellett szűl. Richeliu például, hogy az osztrákspanyol hatalom terjedését meggátolja, IV Keresztély dán királynak a császár elleni hadjárataira egy millió lirát ígért; Gusztáv Adolf is kapott a francia kormánytól 400 ezer tallér évenkénti segélyt. Továbbá áll, hogy ezen idő óta a vallási érdekek kevésbé befolyásolták az uralkodók és államok egymáshoz viszonyát, hogy egyszersmind fejlődésnek indult a polgári, a jogállam szervezése és legújabb időben a napi sajtó már fennen kezdi hirdetni, miszerint valahára az államok berendezése kivetkőzött a hitfelekezeti jeltegből.

Azonban, valamint a divatok, úgy keringenek a társadalmi élet elvei is körben s a nap alatt semmi új nincs. Mióta Olaszország polgári állammá lett és annak kormánya Rómába tette át székhelyét, úgy, hogy a róm. kath. theokratiai állameszme csak a Vatikánra van szorítva, de különösen, mióta Schillernek azon óhajta, hogy a császári korona elvalahára protestans főt is diszithetne, 1871. évi jan. 18-án teljesezésbe ment és a róm. kath. egyház kellemetlenül lőn érintve azon körülmény által, melynél fogva a német császári korona elfogadására a protestans Vilmost a bajorországi király, II. Lajos szolítá fel legelőször, azon bajor király, kinek elődje, Maximilián fejedelem, a liga megalkotója és feje volt: ez óta minden küzdelmek és harcok, melyek az európai államokban kifejlődtek, kisebb-nagyobb mértékben ismét oly zászlók alatt vívtak és vívatnak, melyek jellegje: „*Tout pour dieu et pour elle.*“ Mindent az Istenért és az egyházért, — vallásért! —

Avagy azon villongások, melyek legújabbban úgyszólván napi reuden vannak a Balkán félszigeten, azon támadások, melyeket nem régen Oroszország és napjainkban Angolország a muhamedanizmus ellen intézték, eltekintve a birtokvágytól, nem történtek-e, ha rejtőzve is, ezen jelszó alatt: „*Tout pour dieu et pour elle?*“

A Vatikán és a Quirinál közti surlódások nem azon

okból veszik-e eredetöket, hogy a pápa is, a király is saját meggyőződésök szerint akarják dicsőíteni Istenüket és nyilvánítani vallásukat?

A hatalmas Bismarck, ha aikudoznia kell tervei keresztülvitele érdekében a kath. Rómával és parlamentjének pártjaival, nem küzd-e maga is, nem küzdenek-e ellenfelei is a braunschweigi Keresztély jeligéje alatt?

Sőt a szabad Amerikában is, hol a demokrata párt győztesen került ki a választási harcából, nem-e annak köszöni győzelmét, hogy maga is, a temperentisták is, saját fogalmakkal bírnak az Isten dicsőítéséről és a vallás-erkölcsi életéről?

Hazánk körén belül is, bár az alkotmányosság óta azon ábrándban élünk, hogy államunk elvalahára kivetkezik a hitfelekezeti jellegből, s a mint a kor előhaladottsága kívánja, jogállammá lesz, azt tapasztaljuk minden léptenyomon, hogy a mozgalmak mindazon ügyeknél, melyek az egyházi érdekekkel határosak, nem a felekezet nélküli humanizmus, hanem a vallás szempontjából intéztetnek el. Iskolai, vallási, házasságügyi kérdéseink mily nehezen tudnak államjogi megoldást reményleni. Ez ügyek körüli küzdelmek mind eme feliratú zászló alatt folynak: „Mindent az Istenért és az egyházért.”

Jelesen a kath. clerus e jeligéjű zászlóját egy idő óta nálunk is nagyon fennen lobogtatja. Legmagasabbra tartotta azt nem régen Samassa, egri érsek. S hogy annak lobogtatása annál hathatósabban egyengesse a vágyaiknak valószínűsítéséhez vezető utat, mindazon vívmányokat, melyek első sorban a protestantizmus dicsőségét képezik, ugymint: az isteni tekintélynek Jézus Krisztusban való érvényesítését, a zsarnokilag elnyomott lelkiismeret felszabadítását, a hatalom önzetlen gyakorlását a róm. kath. egyháznak vindikálja s azt hirdeti, hogy a kath. Róma ily vallással akar boldogítani fejedelmeket, népeket és egyeseket. Jó, hogy az érsek úr latinul beszélt. Ha a haza nyelvén szól, könnyen azon csalóka hitben ringatóztunk volna, hogy protestánssá lett. Így csak annyit értettünk ki messzire törekvő nyilatkozatából, hogy ő a haza iránti szeretetét csak vallása, csak egyháza szempontjából kívánja érvényesíteni és zászlaja, mely után sereglenni a katolikusokat felhívja, e felirattal bír: „Tout pour dieu et pour elle.”

Ily, a távolban és közelünkben feltűnedező, jelenségekkel szemben, reánk, magyarhoni protestánsokra nézve most már a kérdés az: Mit tevék legyünk mi? Törekvéseink, küzdelmeink elve, iránya, jelszava mi legyen? Elválaszthatatlan összeköttetésben tartjuk-e nemzetiségünket vallási meggyőződésünkkel? Azon ábrándban ringassák-e magukat a magyarhoni szlávajkú lutheránusok, hogy könyörgéseik csak egy nagy világhatalommal bíró Tótország közvetítése által juthatnak az Isten trónja zsámolyához? Azt álmodják az erdélyi szász testvérek, hogy imádságaik csak a nagy Németország közbenjárása folytán hallgattatnak meg a Mindenható által? Lemondjunk-e azon elvitázhatatlan érdemünkről, hogy mi protestánsok alapítottuk meg a modern polgári

államot? **Nem!** Mi szeretjük, hivek lévén vallásunkhoz, egyházi jogainkat s ha kell, azokat ma is megvédjük, birtokunk életünk feláldozásával; de tudjuk, hogy az állami életben nem minden az egyházé. És azért, bár braunschweigi Keresztély protestáns is volt és protestáns ügyért harczolt, mi harci zászlainkra nem írjuk: „Tout pour dieu et pour elle”, hanem harczolunk fáradhatlanul ezen jelige alatt „Isten kegyelmével mindent az egyházért és a hazáért!”

Bierbrunner Gusztáv.

VIDÉKI ÉLET.

Az orbai egyházmegyéből.

(Közygyűlés).

Orbai egyházmegyénk nov. hó 22-én tartotta ősz közgyűlését. A most napirenden lévő kérdésekben határozatai a következők:

A dislocatio-ra vonatkozólag elismeri az egyházmegyei közgyűlés, hogy lehetnek esetek, hol a lelkész imprudens magaviselete, vagy más ok miatt az egyházközség életében szakadások támadnak, vallás iránti hidegség keletkezik de, hogy ilyen bajok orvoslására a dislocatiót kellene elővenni, annak egyenesen ellene mond, a n.-enyedi tractus által nyilvánosan kifejtett s általánosan ismert okokból. A dislocatio tehát egyenesen elvetendő.

De más új kisegítő eszközt sem lát szükségesnek, mert törvényeink elég módot nyújtanak arra, hogy az ily szerű bajoknak eleje vétessék s azok jó idejében orvosoltassanak. Legyen csak az előjáróság t. i. esperes, gondnok, éber, hű vigyázó, tudja meg jókor a bajt s ne habozzék azonnal fellépni, hogy akár az ártatlan lelkészt rossz indulatú rágalmozások ellen, akár az egyházközséget a lelkész téves eljárásai ellen a törvény alapján megvédje: bizonyára el lehet háritni az ilyen nehézségeket. Azt, hogy a lelkész imprudens eljárása hiba-e — kérdésbe sem kell tenni; épp olyan hiba, mint pl. mértékletlensége, vagy erkölcstelensége lenne, hisz egy lelképásztor pastoralis prudentia nélkül nem lehet pásztor, épen úgy, mint tiszta erkölcs nélkül nem lehet népének tiszta erkölcsben vezetője. Egy imprudens magaviseletű lelkész kellő fegyelmezésére mostani törvényeink kielégítőek. Nem kell hát semmi új kisegítő eszközt keresni.

A gyámintézeti számadások ügyében: a m. áll. igazgató-tanács világos nyilatkozata szerint a számadások felülvizsgálására elkerülhetetlen lenne egy számvetői segéd beállítás, melyre pedig fedezet egy fillér sincs; e tisztán beszélt ok miatt az egyházmegye a számadások felküldését elajtendőnek véleményezi. Azonban, hogy mégis ne maradjanak e számadások csak egyfokú vizsgálattal, jónak látja, hogy azok tiszta, világos, rövid kivonatban az illető egyházmegye visitatioi jegyzőkönyvébe irassanak be, (a rikánbelőli gyámintézet számadása mind a négy érdekelt tractus visitatioi

jegyzőkönyvébe); főtisztelétű püspök úr így mindeniket felülvizsgálja s ismert hű gondosságával rendes életmozgásban megőrzi.

A marosi indítványt, mely a tanárok ellen kelt fel, egyházmegyénk igazságtalannak tartja. Azonban ebből folyólag az egész egyházkerületi közgyűlés szervezetének reformálására szavaz. — E tárgy leghosszabb vitatkozást idézett elő. Nehányan a reformálást most még nem akartuk, mert égető szükség reformra nincs s jónak láttuk volna elvárni az egész ref. anyaszentegyháznak az új törvények alapján való berendezését, ez új rend életbeléptetését s aztán tenni meg a szükségesnek mutatkozható reformot; de e nézetünkben minket a többség leszavazott s így a végén itt is a jelszó a reform.

A többi kérdések nem adtak okot vitatkozásra. könnyen áthaladtunk rajtuk. A családkönyv kikészítése adott gondot; aggasztó kérdések, kétkedések merültek fel az iránt, hogy nem lehet abban teljes pontosságra jutni; nem lesz egyforma a családkönyv minden apróbb esetekben stb.; majd a gyakorlat elvezet s tisztázza az ilyeneket.

Végül örvendetes üzenetet olvastatott fel az elnök, melyben főtisz. püspök úr kilátásba helyezi azt, hogy a következő év folytán főpásztori látogatásával szerencsétlen. Hozza Isten! Tárt karok, örvendő szivek fogják itt fogadni.

r. l.

Az áll. ig. tanács r. üléséből.

Kolozsvár, nov. 26.

Jelen vannak: főt. Nagy Péter, elnök; Szász Béla, Parádi Kálmán, Bodor Antal, Szabó Ádám, Deák József.

Az időközben elnökiileg elintézett ügyek (51 drb.) bejelentetvén, tudomásul vétettek.

Az elnök jelenti, hogy a zsinati jegyzőség a zsinati törvények egy hitelesített irott példányát megküldé az egyházkerületnek. Megőrzés végett levéltárra helyeztetik.

A sz.-udvarhelyi egyházközségre, hol a tanítói állomás évek óta betöltetlen, 96 frtnyi tanítói nyugdíj-illeték rovatván ki, ez összeg leiratása érdekében fölirat intéztetik a pénzügyminiszterhez.

Az egyenértéki adó-kirovás egy tétele, fölfolyamodás útján, leszállítatott, mi tudomásul vétetik; egyszersmind más tételek ügyében bizonyítékok bemutatása kívántatván, a titkár útasittatik az ide vonatkozó adatok fölterjesztésére.

A nagy enyedi collegium angol bankbeli pénze fölvétele ügyében a londoni megbízott újabb fölhatalmazás kiállítását kívánván; e leküldött fölbatalmazási minta azonban egész általánosságban hangozván: a kereskedelemügyi miniszter fölkéretik annak kieszközlésére, hogy a megbízott elégedjék meg egy oly fölhatalmazással, mely csak épen a kérdéses összeg felvehetésére szól.

Tamó Gyula, pitesti megválasztott új pap, a katonai szolgálat alól fölmentését megkapván, hogy állomását elfog-

lalhassa: részére 100 frt útiköltség előlegeztetik, fizetése terhére.

A zsbói énekvezér-tanítónak a b Wesselényi-udvarból b. e. cserei Helena adománya után nyerendő évjáradéka, az udvar részéről, az időközben községi tanítóvá megválasztott volt felekezeti tanítónak szolgáltatattván ki, az esperes útasittatik, hogy az e járadék ügyében korább kötött szerződvényt terjessze föl, hogy a kérdés kitisztázható legyen.

Az akadémiai alap két feletségbe ment tőkájének visszahelyezése iránt a számvevő jelentést tevén a két tőke visszahelyezése elrendeltetik s egyszersmind útasittatik a titkár, a számvevő és a pénztárnok, hogy az összes alapítványok tisztázása ügyében véleményes előterjesztést készítsenek, minek alapján aztán a jövő évi közgyűlés elé javaslat legyen terjeszthető, miután némely alapítványok maig 6 százalékkal osztatnak ki, holott a kamat-bevétel a legtöbb tőkére nézve 5 0/0-ra szállt alá.

A hidvégi egyházközség bennkezelte tőkájének jövedelméből épület-javításokra 125 frt kiutalványoztatik.

A cserényi hagyaték javadalmazottjai közül egy az érték-papírok időközi jövedelméből a ráeső részlet kiutalását kérvén, miután még bíróilag meghatározva nincs, hogy a javadalmazottak mily arányban részesítendőek: a kérésnek hely nem volt adható; hogy azonban az érdekeltek békés kiegyeztetése lehetővé tétessék: a jogügyi bizottság útasittatik, az összes érdekeltek részvételével. tanácskozás tartására s ha így megállapodás lesz létrehozható az egyezés bíróilag fog megerősítettetni, akkor aztán megtörténhetvén az osztály és kiosztás.

A gálfalvi egyhk. iskolai czélokra 200 drb. szálfát szándékozván 1000 frt értékben eladóvá tenni, a fák nyilt árverésen, egyházmegyei biztosok jelenlétében leendő eladása engedélyeztetik.

A kolozsvári collegium egy Borsalyon árverésen szerzett fekvőjét megfelelő áron el tudván adni, a szerződés megerősítettetik.

A radnótfái egyházközség malmának haszonbérbe adása helybenhagyatik, avval a megjegyzéssel, hogy a bérlő, a malom elromboltatása esetén kártérítésre nem, csak is 6 hónál hosszabb szünetelés után, bérleengedésre tarthat igényt.

A fogarasi egyházközség új pénztárnoka, a szabályszerű biztosíték-nyújtás föltétele alatt, ez állomásán megerősítettetik; a fölemelt vásárvám iránt a régi bérlővel kötött pótszerződés pedig helybenhagyatik.

Az őralya-boldogfalvi egyházközség bennkezelte pénzéből az egyházi épületek javítására rendelt évi összeg kiutaltatik.

A Dániel-alapítvány megürült 6 javadalma 6 folyamodónak adományoztatik.

A szilágy szolnoki egyhm. jegyzője az egyházi adminisztráció ügyében történt roszaló leiratra válaszul jelenti, hogy az egyházmegye 19 körre osztatott be, mindenik körbe 3—4 tagu számonkérő bizottság neveztetett ki s egy az egész egyházmegyére kiterjedő permanens 7 tagú bizottság állítottott, melynek elnökévé nevezett jegyző aa. választatott meg. Az ig. tan. örömmel veszi tudomásul a tett intézke-

déseket s elvárja a szigorú ellenőrzés remélhető jó eredményeit. Ugyanily értelemben a széki egyházmegyéhez is küldetvén fölhívás, de arra mindez ideig válasz nem érkezvén, az esperes megsürgöttetik.

Az Alsó- és Felső-detreheми, valamint koóki csekély számu hitfeleinek érdekében levitai állás rendszeresítése, vagy felek. iskola föllállítása tervezetvén, az esperes némely hiányzó adat fölterjesztésére útasittatik.

r. t.

KÜLFÖLD.

Németország. Új hit. Berlinben Máriától egy „Ein neuer Glaube“ című kis füzetke jelent meg, melyben 14 pontban fejtegeti az általa ajánlott vallást. E vallás lényege röviden a következő: Az új hit hívei elismerik, hogy van egy isten; mást semmit sem ismernek el. Az istent tisztelhetik erdőben, mezőn, vagy terebben, hol azonban nem szabad sem keresztnek, sem kehelynek, sem semiféle vallási symbolumnak lenni. Minden városbeli hitközségnek lesz egy papja, ki az új hitbe belépőket vagy az új szülötteket fölveszi, a fiatal párokat összeadja s a halottakat a temetőbe kíséri. A papság közt nem lesz fokozat; minden pap egyforma, egymástól független s a hívek által választatik. Az istentisztelet énekből, elmélkedésből s erkölcsös felolvasásból áll, mindennemű szertartás mellőzésével. Az új hit tagjai istenen kívül hisznek a lélek halhatatlanságában s mellőznek minden isteni kinyilatkoztatást, dogmát s más efélét. Istenisztelet csak egyszer lesz egy héten vasárnapon, a mely a munkaszünet napja.

Törökország. A Hedsira 1300-ik éve. November hó 13-án, mint a mohamedán újév napján, s mint első napján a Moharrem hónapnak, vette kezdetét a hívők számára az 1300-ik év Hedsira szerint s e napot Törökország, Egyiptom stb. nagyobb városaiban nagy áhitattal ünpelték meg. A Hedsira (Tsarich El-Hidsra) szerinti időszámítást Omár khalifa 7 évvel a proféta halála után, tehát körülbelül Kr. u. 640-ben léptette életbe és Hamruzán hírneves persa csillagász és matematikus, a khalifának egy meghitt tanácsadója, az illető naptárt ez időszámítás szerint dolgozta át. A Hedsirát Omár khalifa tette át Moharrem elsejére, v. i. újév napjára, hogy így fokozza annak ünnepléességét. Az arab krónikások a Hedsira évét illetőleg nincsenek tisztában s véleményeik elágaznak erre nézve. Mindössze csak annyiban értenek egyet, hogy annak a proféta 50 és 56-ik éve között kellett történnie. Mekka város főkrónikája szerint ez eset Mohamed 53 éves korában történt és pedig a Rebi El-Avval hónap 12-ik napján, a mi a 622. év szeptember 16-ik napjának felel meg. Újabb számítás szerint azonban Mohamed születésének évét 585-re teszik, a Hedsirát pedig Kr. u. 637-ik évre.

Schweicz. A pálinka. Hiteles adatok szerint Schweiczban az iszákosság évente több mint 2000 embert visz a sirba. Átlag véve, egy év alatt, csupán pálinkára

100 millió frankot ad ki a nép. A fogházak lakói felelészben mind az iszákosokból kerültek ki, s a foglyok 25 0/0-a — a statisztikai adatok szerint — elaljasodott, iszákos szülőktől származott. Huszonöt év lefolyása alatt a pálinka mértékelen élvezete, 50,000 embert ölt meg, s egy milliárd franknál többbe került; eltekintve annak többi anyagi és erkölcsi tekintetben káros hatásaitól. Bizony, elszomorító adatok ezek!

A VILÁG FOLYÁSA.

— *Heti szemle.* —

A képviselőház sokféle kérdéssel foglalkozott egy hét alatt. Először megszavazta a tisztviselők minősítéséről szóló törvényt, aztán az osztrák államvasúttal kötött szerződést, melyet a ház igen méltányolt; elfogadta a buda-ujszönyi vasúttól szóló törvényjavaslatot. Elintézte az új hadi szervezettel összefüggő amaz intézkedést is, hogy 17 magyar zászlóalj ideiglenesen osztrák ezredekben szolgáljon, a mit a mozgósításra vonatkozó új rendszabályokkal indokolnak. E fölött hosszabb vita folyt. Nagy vita támadt Hevesmegye kérvénye miatt. A kérvény története röviden a következő. A nyáron a tiszta eszlári esettel összefüggőleg, izgató nyomtatványok jelentek meg Egerben s Esztergomban. Tiszta belügyminiszter egy rendeletet adott ki, hogy az ily nyomtatványokat el kell kobozni. Hevesmegye tiltakozott e rendelet és ez intézkedés ellen, sőt egyenesen törvénsértéssel vádolta a minisztert s most panaszt tett az országgyűlés előtt, kérve, hogy a miniszter a sajtószabadság megsértése miatt vád alá helyzettessék. Az egész ügy összefüggésben lévén az antiszemita mozgalmakkal, a képviselőházi vitában sem hiányzott ez az akcentus. Felszóalt Istóczy is. Mások a kérdés felfogását mint zsidókérdést fejtegették. A ház kérvény bizottsága helyeselte a miniszter eljárását. A függetlenségi párt és a mérsékelt ellenzék részéről is kárhoztatták a miniszter eljárását, de a ház elvetette Hevesmegye e panaszát. A vörös-kereszt-egylet sorshuzási kölcsönének bélyeg- és illetékmentességét is megadta a ház. Több névszerinti szavazás volt egy hét alatt, kitüntetve, hogy mily sok képviselő szokott hiányzani az ülésekről. Az egyik szavazáskor a képviselők nagyobb része jelen sem volt. A közelebbi napokban korona-órt választott az országgyűlés, miután gr. Festetich György főudvarmesterré neveztetett ki. A választásra a képviselők és főrendek közös ülést tartottak. Eredmény az, hogy Szilávy József volt közös pénzügyminiszter egyhangulag választatott meg. — Új zászlós urak kinevezése. Ő felsége gr. Festetich György koronaórt magyar főudvarmesterré nevezte ki az elhunyt gróf Károlyi György helyébe, gr. Erdődy Istvánt pedig magyar főlovászmesterévé. E méltóságot az elhunyt gr. Erdődy Sándor viselte. — A tiroli árvizek pusztításai. A borzasztó csapás, mely legutóbb az árvizek folytát. Tirol lakosságát sujtotta, egész nagyságában csak most tekinthető át. A tiroli országgyűlésen hivatalosan konstatálták, hogy az eddig fölvelt károk összege meghalad-

ja a huszonnégy millió forintot. Eddig közadakozásokból csak egy millió hetvenezer forint gyűlt össze. Az árvizek alkalmával összesen ötvenegyszer veszett el. Karinthiában a pusztítás, melyet az árvíz okozott, épen oly nagy terjedelmű, mint a szomszédos Tirolban. — Féni merényletek Irországn. Irország fővárosában m. hó 25-én tíz fölfegyverzett ember megtámadott hat rendőrt s egyet megöltek, egy másikat megsebesítettek. Egy támadó is súlyosan megsebesült, kettőt pedig elfogtak. Egy Field nevű egyént, ki azon esküdtszék tagja volt, mely Hynest nem rég halálra ítélte, tegnap este egy mellette elhaladó kocsiból kiugró férfi törrel halálosan megsebesítette. A gyilkos elmenekült. Ugyanazon este Nulins bírósági végrehajtót 3 ember megtámadta s törzsúrásokkal megsebesítette. A tettesek elfogattak. — A czár koronázása. A czári pár koronázási ünnepélye 1883. ápril végére van kitűzve. — A tanulók zavargása Oroszországban. A kazáni és pétervári egyetemen nagy mérvű zavargások törték ki. A kharkovi egyetemen sincs dicsérni való rend és nyugalom. Megeshetik, hogy az egyetemeket be kell zárni. — Az egyiptomi ügyben a tárgyalások Anglia és Franciaország között csigalassúsággal haladnak előre. Franciaország a lehetőségig békülékeny álláspontot foglal el, de azért ragaszkodik mégis bizonyos pontokhoz, melyeknél, felfogása szerint, a francia nemzeti öntudat is játékban forog. Fontos érdekei levén Franciaországnak északi Afrikában, az anyagi kárpótlást egyiptomi engedményért is meg fogja szerezni. Általános feltűnést kelt, hogy csaknem az egész orosz sajtó kizárólag az egyiptomi kérdés taglalásával foglalkozik s mindenütt kifejezést nyer az eszme, hogy Oroszország nem nézheti nyugodtan, ha Anglia Egyiptomban magát tenné legfőbb souverenné. Oroszország ebben a hatalmi viszonyok változását látja, ha nem kap érte maga is megfelelő kárpótlást. Hír szerint erről beszélt Giers orosz külügyminiszter is Bismarcknál történt látogatásakor, mely szintén nagy port vert fel az európai sajtóban.

KÜLÖNFÉLÉK.

Kolozsvár, december 2.

— Lapunk zártakor vesszük Debreczenből azt a megdöbbentő értesítést, hogy a tiszántúli egyházkerületben nagymérvű válság tört ki. A november 29-ikére egybehívott rendkívüli közgyűlést megelőzőleg már szárnyra kelt a hír, hogy az egyházkerület érdemekben gazdag főgondnoka, gr. Degenfeld Imre, főgondnoki tisztéről lemondani készül. A fenyegető hír valósággá lőn s maga után vonta az egyházkerületi egész tisztikarnak, sőt magának Révész Bálint, püspök úrnak is lemondását. A válság oka, valószínűleg politikai indokokra vezethető vissza. A

testvér egyházkerületekben nem egy helyt észlelhető volt a közelmúlt időkben a politikai pártvillongás destructiv hatása, mely főleg egyházi téren végzetes viszályt és szakadást idéz elő. Várjuk a részletes tudósítást.

— **Lelkész választások.** Mátyás János a kristyori, — Páljános Károly a rákosdi s Losonczy József az erdő-szentgyörgyi egyházközségekben lelkészekké választattak.

— **Egy örült református papról** s népes családja szerencsétlen helyzetéről vettünk értesítést a görgényi egyházmegyéből. E szájalomra méltó férfi Szász István, ki magyarrégeni egyházközségünkben szolgált, éveken át, hiven és buzgón, mint a görgényi egyházmegye papi karának egyik szép készültségű jeles tagja. Néhány év óta kezdett erőt venni a 40 évet alig meghaladott férfin a testi megtöröttség, mignem a téboly homálya lelkét egészen elborította. Népes családja nagy nyomorral küzd s a könyörület adományaira vár. Ne várjon hiába! Menjünk segítségére s enyhítsük nyomorát, a mennyire tőlünk kitelik. Olvasóink között bizonyára lesznek olyanok, kik adományaikkal megemlékeznek az Istentől súlyosan látogatottakról. Részünkről az adományok sorát 5 frttal megnyitjuk.

— **Néhai Takács János** miniszteri tanácsos és fő-távirdai igazgató, mint annak idején lapunk jelezte, 1881. július hóban Kézdi-Vásárhelyen végezte be áldásos életét. Mult hó 27-én, mint a „Nemere“ írja, azon sirboltból, hová ideiglenesen volt elhelyezve, koporsója kivételével, új sirboltba helyeztetett. A család a sir fölé syenitből díszes emlékoszlopot emelt. Az ünnepély a család óhajtása szerint csak a legszűkebb családi körben folyt volna le, de az elhunynak kézdi-vásárhelyi tisztelői, értesülvén a kegyelet adójának ezen újabbi nyilvánulásáról, nagy számban vettek részt a ünnepélyen. A tanítói dalárda gyönyörű gyászdalai után a koporsó az új sirboltba helyeztetett, a sir fölött Révész Lajos sepsi-szentgyörgyi lelkész mondott rövid, de megható emlékbeszédet és imát. Az erdélyi ref. tanár-töletnek egyik kimagasló tipikus alakja, később magas állású államhivatalnok ezerek szívében hagyott hátra áldott emléket. Legyen csendes nyugalma! Legyen örökre áldott emléke!

— **A dunántúli egyházkerület** jó példával jár elől. A debreczeni zsinat által alkotott s az egyházkerületnek nov. 19-én tartott közgyűlésén kihirdetett törvények életbe léptetése tárgyában átmeneti intézkedéseket állapított meg és szabályrendeletet készített. E megállapodásokat s végzéseket az egyes egyházközségek és egyháztagok használatára a közgyűlés megbízásából Molnár Béla, az egyházkerület egyik derék világi aljegyzője, összeállította s önálló füzetben közre bocsátotta. Lapunk mult heti számában ez átmeneti intézkedések főbb pontjai jelezve voltak.

— **A hunyad-zarándi egyházmegyének** Déván tartott közgyűlése, Dózsa Dénes, tanár úr indítványára, elhatározta, hogy minden egyházközségben köteles a pap, illetőleg a tanító, már a jövő tavasszal gyümölcsfa iskolát állítani be s az egyházközség szegényebb sorsú tagjainak az

oltoványokat ingyen adni. Ha e határozat nem marad a papiron, igen jó dolog lesz!

— Néhai Révész Imre díszes siremlékét a napokban leplezték le megható ünnepélyességgel Debreczenben. Alkalmi beszédet Gérésai Kálmán tanár úr tartott s a főtanoda énekkara gyászdalokat zengett.

— Lukács Ödön f. szabolcsi esperes s nyiregyházi lelkész, kit — mint lapunkban jelezve volt — a debreczeni egyház ispotályi lelkészszé választott, a megválasztást nem fogadta el s továbbra is eddigi állomásán marad.

— A következő sorok közlésére kérttünk föl: Nyilatkozat. A „Protestans Közlöny“ idei 47-dik számában r. l. aláírásával egy közlemény jelent meg, a melyben tudósító a dislocatoról írván, csekély személyemre vonatkozólag a következő kifejezést használta: „külömben a z soboki esetre nem lehetne utalni, s azért, mert nem jött nyilvánosságra, másutt is lehet hasonló veszélyes imprudens pap, ki alatt a vallás — erkölcsi élet a hivek között meglazult.“ Honnan tudják önök, hogy prudens vagy inprudens pap vagyok? Ismerik talán csalhatatlan pontossággal a Zsobokon istentelen kezek által előidézett gyászos eseményeket? vagy talán végítéletet láttak az ott lefolyt ügyben, s ezekből győződtek meg arról, hogy jogosan dobhatják szemembe az olvasó közönség előtt oly határozottan azt a terhes vádat? E vádat, mint alaptalant, visszautasítom. Részemről azt tartom inprudentiának, ha valaki oly állítással lép a közönség elébe, a melynek alaposságáról maga sincs meggyőződve. Külömben óhajtom, hogy az Isten óvja meg az önök prudentiáját az enyémben hasonló nehéz megpróbáltatásoktól. M.-Gy.-Monostor; nov. 24. 1882. Mike Lajos, volt zsoboki, jelenleg monostori ref. pap.

— A pálinkaivás ellen. Trefort közoktatásügyi miniszter figyelemreméltó köriratot intézett a tanfelügyelőkhöz. Ebben többi közt így szól: „Gyakran hangsúlyoztam különböző alkalmakkor, hogy a népoktatás főfeladata a nép erkölcsiségének, valamint munkaképességének s ez által anyagi és szellemi jóllétének emelése. E cél elérésének, vagy legalább megközelítésének többféle akadályai vannak; de nem utolsó sorban áll ezek között a tulságos pálinkaivás, mi a nép alsó osztályainál nagymértékben kezd elterjedni hazánk majd minden vidékén, főleg a felföldi tót, valamint a ruthén és oláh népességnél is, s a hol terjed és egyre nagyobb mérveket ölt: ott a népességet testi és lelki elsatnyulással és vagyoni elpusztulással fenyegeti. E hajlam terjedését megakadályozni, vagy legalább annyira korlátozni, hogy a mértéktelen pálinkaivás az emberek egészségét tönkre ne tegye, az állam és társadalom, sőt az emberiség érdeke. Ez irányban hatni mindenkéül a lelkészek és tanítók vannak hivatva. A mi jelesen a tanítókat illeti, a tanító feladata már az iskolában megmagyarázni a gyermekeknek, mily szomorú következményei vannak a pálinkaivásnak; az emberi szervezetre mily rombolólag, az emberi szellemre mily butítólag hat ez italnak élvezete, különösen a tulságos vele élés. Sőt elég alkalma van a tanítónak, magával a néppel való soknemű érintkezé-

seiben, a felnőtteket is ez irányban oktatni és inteni. Megengedem, hogy ennek azonnal kellő sikere és kézzel fogható eredménye nem lesz. De az egy irányu, következetes és folytonos működésnek eredménye előbb-utóbb mindig bekövetkezik; s a cél oly üdvös, hogy annak csak némi megközelítése, sőt felé csak egy lépés tétele is háladatos feladat.“ Fölhívja a miniszter ennek következtében a tanfelügyelőket, figyelmeztessék az összes tanítókat, hogy valódi hazafiai érdemeket fognak szerezni és isten előtt kedves dolgot cselekszenek és emberbaráti munkát végeznek, midőn a népet rossz és káros szokásainak elhagyására buzdítják, a gyermekeket a mételetől már jó előre óva intik s így a pálinkaivás bűnének terjedését legalább a jövő nemzedékre nézve korlátozzák.

— A pozsonyi pánszláv tanulók ismeretes kizárása ügyében Trefort Ágost közölt. miniszter levelet intézett Szentiványi Mártonhoz, az ágostai egyház ez idő szerinti főfelügyelőjéhez, melyben a pozsonyi lyceumból kizárt tanulók büntetésének szigorítása ellen beadott fölterjesztéssel szemben kijelenti, hogy a szigorítást el nem engedheti. A miniszter röviden elutasítja azt a véleményt, mintha neki egyáltalán nem is lett volna joga a pozsonyi lyceumból kizárt tanulókat az állam más intézeteiből is kikereszteni s hivatkozván arra, hogy kötelességének ismeri a közintézeteket megóvni a pánszláv üzelmek mételetétől, levélét a következőképpen fejezte: „A méltóságod által felterjesztett kisebbségi óvást örömmel veszem tudomásul, de, ha az óvásban foglalt azon állítás, hogy az egy szótöbbséggel elfogadott fölterjesztés nem a protestans autonómia védelmében, hanem tüntetésből történt — a min kételkedni sem lehet — valójában alapos, ugy nagyon szomorú dolognak tartom, ha veszélyes nemzetiségi izgatók az evang. egyházkerület közgyűlésében keresnek és találnak tért tüntetések rendezésére. Én viszont kijelentem, miszerint keresni fogom és bizonyára meg is találandom az eszközöket, hogy az ily tüntetések ne az egyháza z kerületi közigyelés rovására rendeztessenek, hanem a rendezők s emélyes felelősség elé álltassanak; nem kételkedvén, hogy ily esetekben méltóságod és számos hazafias egyháztagok közreműködésére bizton számíthatok.“

— Hány ösünk van? Az „Italia“ a következő fantasztikus számítást közli: Ha évszázadonként három generációt számítunk, akkor a mi generatióink, Krisztus születésétől számítva, az ötvenhatodik. Ötvenhatodik ösünk tehát, tőlünk visszafelé számítva, körülbelül kortársa volt Krisztusnak. Minden ösünknek volt egy apja és anyja; két nagyapja és két nagyanyja, s így megy föl mind az 56 generation keresztül. A 2-ös számot tehát az 57-ik hatványra kell emelni. Így kijön, hogy minden jelenleg élő embernek 139,245,017,489,534,976 ösre volt szüksége Krisztus óta.

— Hibaigazítás. Lapunk 47-ik számának tárczájában Pap Gábor püspök „Pápán“ czimű versének 5-ik strofája utolsó sorában „eltemet“ helyett „elsodor“ — 7-ik strofája vég sorában „anya“ helyett „apa“ olvasandó.

A SZERKESZTŐ POSTÁJA.

Hegyi Sándor, kollega úrnak, Bonyha. Nincsen önnek semmi hátráléka; a dolog rendben van.

Nagy Lászlónak, Sz-somlyó. Nem vagyunk mi már lant pengetésre alkalmas emberek.

PROTESTÁNS KÖZLÖNY.

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETILAP.

MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

SZERKESZTŐSÉGI S KIADÓI SZÁLLAS:

b.-farkas utca 16 szám, hová a lap szellemi s anyagi ügyeit illető minden küldemények czimzendők.

ELŐFIZETÉSI ÁR:

Egész évre 6 frt., félévre 3 frt., évnegyedre 1 frt. 50 kr.

KÉZIRATOK NEM ADATNAK VISSZA.

HIRDETÉSI DIJAK

kétszer hasábozott garmond sor vagy annak tere 5 kr. Bélyegdíj minden beigtatás után 30 kr.

Nagyobb és többször megjelenő hirdetéseknel külön kedvezményt nyujt a kiadóhivatal.

FELELŐS SZERKESZTŐ ÉS KIADÓ TULAJDONOS: Szász Domokos.

Egy test, egy lélek vagytok. Gal. IV. 4.

Tartalom Jó alkalom. Gönczi Jánostól. — A testvér superintendentiák köréből. — Külföld. — Irodalom. — Világ folyása. — Tárca: Éjjel. Szász Bélától. — Különlélek. — Körözvények.

JÓ ALKALOM.

Koronka, decz. 5.

Diogenesről, a többek között, az is fel van jegyezve, hogy, midőn egy illetlen magaviseletű gyermeket látott, annak nevelőjét ütlegelte meg, ezt mondván „Miért neveled így a gyermeket?” E szavak sokkal jelentősebbek, semhogy egyszerűen diogenesi különcségnek vehetné azokat a mai kor embere is, mert az élet minden emberöltővel bizonyítja azóta folytonosan, hogy kinek-kinek hibái és erényei a nevelésre vezethetők vissza. A ledér anya mellett erényes leány s a káromkodó, vérengző apa mellett istenfélő, jámbor fiú nem nevedik. Az Ephialtesek házából nem kerülnek ki Fabritiusok, Leonidasok. Vagy, ha van is kivételes eltérés, az oly ritkaság, mint az, ha az alma messze esik fájától.

A milyen érdem jól nevelni, épen olyan bűn rosszúl nevelni. De hát minek nevezhető azon mulasztás, mely egyáltalában nem nevel, hanem egy sybarita puhaságával nézi fel, hogy a lélek parlagon maradjon? Hiszen művelés nélkül dudva veri föl még a legjobb földet is. S vajjon a hanyagnak elég büntetése az a keserűség, mit akkor

érez, midőn látja, hogy ott, a hol kövér áldást takarhatott volna föl, csak hitvány bogács meredez feléje? Hát a hű munkásnak, a szorgoskodónak, vajjon, nincsen-e még más jutalma is amaz élvezeten kívül, mit a munka gyümölcsének édes íze nyujt? A jól végzett munka az áldáson kívül még más jutalmat is ad, olyat, mely édesebb, boldogítóbb magánál az áldásnál és ez a jutalom a fel-emelő öntudatban van.

E kettős jutalomért ki ne volna kész versenyre kelni, hiszen e versenyben mindenik küzdő nyertes lehet!

Ha még a gonosz is megdöbben, midőn dülő kezének sötét nyomait, a pusztulást, látja hát a nemes munkában fáradozó jókra, igazakra hatástalan maradna-e a tisztakeblőség kivívott eredménye? Hiszen a ki látja, hogy épített, használt, legédesebb örömtől, a munkájának örülők között, bizonyára az ő keble dobban meg. Megkétszerezi örömét ama tudat, hogy tettével másoknak használt.

A másoknak használó, nemes munkák egyike, sőt legfőbbike, kétségkívül a jó nevelés. A nemzeteknek, országoknak nem csak Leonidasokra van szüksége, hanem Pestalozzokra is, sőt ma már Leonidasok sem állhatnak elé úgy, hogy Pestalozzinál ne kezdjék.

A népnevelés nemes munkájának elhanyagolása miatt vádat nem is vethet reánk senki. Ma már a szegényes, kised falvakban sem hiányzik

az iskola, a templom. A mostani idők krónikásának, e tekintetben, lesz mit feljegyeznie majd. A népnevelés ügyét, mely egészen új lendületnek örvend, fokozott mérvű lelkesedés viszi előbbre folyton; elannyira, hogy nagyítás nélkül elmondhatjuk, miszerint egészen más szellem, más élet van iskoláinkban, mint volt ezelőtt csak egy féltizeddel is.

Ezelőtt a tanköteles legfőbb három évig járt iskolába — úgy a hogy, s ezen idő alatt is az iskolázás jobbadán kátézásból állott. Ma már a tankötelezettségi időtartam 9 év s a tananyag sem a kátéból telik ki, úgy, hogy az érzelem nemesítése mellett az értelemfejlesztés is elfoglalta a maga helyét. Ma már túl vagyunk azon az időn, mikor a taneszközök összegét egy fekete tábla tette, mely mellől a tanító a tanulásra serkentő erőt mogyorófpálczával osztogatta. Szóval a jelen iskolai viszonyoknak a múlthoz való arányítása azon kedvező eredményt adja, hogy most jobb úton vagyunk, mint voltunk.

De még egy a szükséges dolog!

A tankötelezettségi időtartam meghosszabbításával kedvező alkalom kínálkozik arra is, hogy az egyoldalú kátézás helyett alapos, tervszerű vallásoktatást nyerjen az új nemzedék. Főleg az ismétlő-iskola életbeléptetésével nyílt meg szép tér a pap előtt, hogy közel férközzön a gyermek szívéhez és szakszerű oktatásával abba, a hittani ismeretek közlése mellett, vallásos érzületet öntsön, melynek melegében gyökeret verhet a hit, magasra fokozódhatik a buzgóság és megerősödik a vallás iránt való érdeklődés, tisztelet. Szóval, alkalom van nyújtva a papnak, hogy magának hallgatókat nevelhessen. Dúsabban kamatozó tőkébe nem lehet fektetni azt a heti két órát, mit a törvény előnkbe szab, mintha az ismétlő-iskolára fordítjuk. Tudjuk, hogy, valamint a mustármag ereje nem érzik, míg meg nem törjük, úgy a vallás erejét és hatását is csak akkor lehet érezni, ha az elébb a szívbe és vérbe átfolyt. Át kell hát adnunk azt a szívnek, vérnek, hogy ereje érezhető legyen, hogy hasson, munkáljon a maga egész isteniségében!

A panasz egyre hangosabb a miatt, hogy üres a templom, az ünnepeket nem tartják meg, nincs hit, nincs buzgóság, szóval, hogy közöny

mutatkozik a vallás iránt. Az ember azt szokta kicsibe venni, a minek áldásos volta és benső értéke felől nincs kellően felvilágosítva, de mihelyst ez megtörtént, szívébe zárja azt és életét is kockára teszi érte, nem hogy tisztelettel, kegyelettel ne viseltetnék iránta.

Lám, a mohamedán, ha egy papirdarabon Allah nevét látja írva, fölveszi azt a földről s valamely szögletbe rejti, nehogy valamiképp megtapodtassék az előtte szent név. Noha ez egy csak mohamedántól jó, de a vallásos kegyeletnek mégis megható nyilatkozata. És mi, ennek nem épen kellemes ellentétéül, széltiben találkozunk istenkáromlással, vallásgúnyolással.

Bizony szükséges dolog, hogy a vallásos élet emelkedést vegyen. Ezen nagyot segíthet a pap, ha megteszi a magáét. Jelentékeny, mondhatni átalakító befolyást gyakorolhat az ifjú nemzedékre a pap az iskolában. S erre a leghathatósabb eszköz lesz kezében akkor, ha a vallásnak általa való tanítása nem marad pusztán a papiron.

Neveljünk, tanítsunk, ha mély hitet és nagyra-törő buzgóságot akarunk látni! Mert — hogy egy köznapias hasonlattal éljek — vajjon, ha a kertész nem igyekezik nemes fákat nevelni, számíthat-e egyébre fanyar gyümölcsnél?

A sajtóban már is emelkedtek hangok, melyek egyenesen indolentiát lobbantanak a papság szemére. Sőt nem haboznak a vadházasságok nagy-mérvű elterjedésének okát is abban keresni, hogy a papok nem teszik meg a magukét a vallásos nevelés körül. Nem vitatkozom most a felett, hogy ezeknek mennyiben van igazuk, csak egyszerűen arra akartam rámutatni e sorokban, a mi ezen vádakra a legszebb és legtöbb haszonul járó felelet lehet.

Ezelőtt, míg az iskolázás szűkebb körben mozgott s rendszeres ismétlő-iskolák nem is voltak, a papnak nem igen volt tere, hogy szakszerűségét oly nagyon érvényesíthesse, de most, főleg az ismétlő-iskolák rendszeresítésével, mintegy önként kínálkozik a szép tér, a kedvező alkalom, hogy tegyen, hasson, gyarapítson.

Tanítani, nevelni van hol; van alkalmunk állásunk értékét megmutatni:

Kapjunk a jó alkalmon!

Gönczi János.

A testvér superintendentiák köréből.

I.

A tiszáninneni egyházkerületből.

— Rendkívüli közgyűlés. —

A tiszáninneni ref. egyházkerület a szentesített zsinati törvények kihirdetése és életbeléptetése czéljából, id. br. Vay Miklós főgondnok és Kun Bertalan püspök kettős elnöklete alatt, rendkívüli egyházkerületi közgyűlését, Sárospatakon, nov. 28 és 29. napjain tartotta meg.

Kun Bertalan püspök a közgyűlést imával nyitotta meg. Ezt követte br. Vay Miklósnak a gyűlés tárgyait felsoroló rövid beszéde. Ezek után a zsinati jegyzőkönyvnek az egyházi törvények életbeléptetésére vonatkozó két pontja olvastatott fel, s ezekkel kapcsolatosan a jegyző az új törvények bevezetését, fejezetecimeit és megerősítési záradékát felolvastatván, ezáltal azok kihirdetetteknek nyilvánították.

A törvények életbeléptetési módozatai iránt javaslat-tételre kiküldött hármass bizottság előadója, Fejes István, előadja, hogy a törvények az életbeléptetés szempontjából osztassanak 2 csoportra. Az egyik csoportba soroztatnának azok, melyeknek végrehajtására nézve már a jelen gyűlés megtehetné a szükséges intézkedéseket; a másikba pedig azok, melyek, a zsinat határozata értelmében, szabályrendeleti úton hajtandók végre s melyekre vonatkozólag ez okon az egyházkerületnek alapszabályokat kell majd kidolgoznia.

A három tagú bizottság ezen javaslatát a közgyűlés elfogadta s az új törvények életbe léptetési módozatainak kidolgozásával a következő tagokból álló bizottságot bízta meg: elnökök: Kun Bertalan püspök és ifj. br. Vay Miklós; tagok: Ragályi György, Csider Károly, Teleki Péter, Farkas József, br. Vay Béla, Kovács Károly, Dókus Gyula, dr. Lengyel Endre, Debreczeni Gábor, Nagy Pál, Béky Sámuel, Vajányi Lajos, Tóth Dániel, Terhes Barna, Kálniczky János; Makay Dániel.

A törvények végrehajtására vonatkozólag, részletes tárgyalás után, a közgyűlés az illető fejezetek és §§.-okra vonatkozólag határozatilag ezeket mondta ki:

I. Fejezet — az egyházközségekről — 21. §. a fennálló régi gyakorlat megbagyásával, minden adófizető egyháztag tagja az egyházközségi közgyűlésnek; a presbyteriumok azonban, a régi gyakorlattól eltérően, az új törvények értelmében újra szervezendők.

II. Fejezet — az egyházmegyéről — az egyházmegyék, már legközelebbi közgyűléseiken, úgy közigazgatásukat, mint törvénykezésüket a zsinati törvények értelmében rendezzék be.

III. Fejezet — az egyházkerületekről — az egyházkerületi közgyűlésre minden egyházmegye az esperesen és segéd-gondnokon kívül három egyházi és három világi képviselőt küld; a főtanodák és főgymnasiumok tanári karai egy-egy egyházkerületi képviselőt választanak; a rimaszombati gymn.; a mennyiben nem kizárólag reformatus jellegű, azon években, melyekben reformatus az igazgató tanár, szintén egy tag által képviseltetheti magát a közgyűlésen.

53. §. g), az egyházkerületi tanügyi bizottság működését tovább is folytatja s választás alá jelen alkalommal nem jön.

53. §. e.) és 54. §. a segéd lelkészeket illető és az 53. §. f.) az egyházkerületi levéltárnokra vonatkozó §§.-ok javaslat-tételre a megválasztott bizottsághoz útasítottak.

99. §. a joghallgatók és gymn. tanulók még ez évben részesülnek a legatioba járás jótéteményében; a jövőt illetően e tárgyban véleményt adni a főiskolai köziskolai szék szólíttatik fel.

95. §. A konfirmatioi oktatásnak a lelkészek által való végzése a püspök által az illetőknek figyelmébe ajánlandó.

116. §. a temetési szertartások egyöntetűvé tételének megállapítása a bizottsághoz tétetik át.

128. §. az egyenruha felöltésére határidő nem állapítottatik meg.

131. §. az egyházi adókönyvek mintájának megállapítása a bizottsághoz tétetik át.

A szentesített törvényekre vonatkozó jelzett intézkedéseken kívül felemlítjük végül a konventi tagokra történt szavazás eredményt, mely szerint rendes tagokká: Hegedüs László 37, Mocsári Lajos 35, Fejes István 35, Szentpéteri Sámuel 25; póttagokká Lükő Géza 19, Orbán József 15, Béky Sámuel 20, Makay Dániel 15 szavazattal választottak meg.

Az egyetemes tanügyi bizottság rendes tagjaivá megválasztottak: Szinyei Gerzson 30, Mitrovics Gyula 22, dr. Lengyel Endre 18, Terhes Barna 11; póttagokká: Dókus Gyula 4, Radácsi György 4 szavazattal.

Néhány kisebb fontosságú tárgy érdemleges ellátása után a közgyűlés az elnökök éltetésével oszlott szét.

II.

A tiszántúli egyházkerületből.

— Rendkívüli közgyűlés. —

A tiszántúli ref. egyházkerület, a szentesített zsinati törvények kihirdetése s az ezek életbeléptetésére megkívántató intézkedések megtétele tárgyában, gr. Dégenfeld Imre főgondnok és főt. Révész Bálint püspök kettős elnöklete alatt Debreczenben november hó 27, 28 és 29 napjain tartotta meg rendkívüli közgyűlését.

Révész Bálint püspök imája s megnyitó beszéde után az egyházkerületi főjegyző a szentesített zsinati törvények szakaszait és fejezeteit felolvastatván, azok kihirdetetteknek és életbe léptetetteknek nyilvánították.

Ezután, az egyes §§.-okat illetően, a közgyűlés a következő határozatokat mondta ki:

20. §. a) és b). pont alatt jelzett jogokat minden egyházközségi tag közvetlenül gyakorolja, a c.) pont alatt foglalt tárgyakra vonatkozólag ezen jog csak a 2000 léleknél nem népesebb egyházközség hívei számára van fountartva, míg a népesebb egyházközségeken, az illető jog közvetve, a képviselő által, gyakoroltatik.

22. §. a hol 2 tanító van, a hivatalára nézve idősebb

legyen presbyter, míg a hol több van, ott választásnak van helye. A rendes tanítónők választók, de nem választhatók.

43. §. k.) a békés-bánáti, heves-nagy-kunsági, alsó-szabolcs-hajdu-vidéki és debreczeni egyházmegyék 2 egyházi és 2 világi, a más 9 egyházmegye pedig egy egyházi és egy világi képviselőt küld az egyházkerületi közgyűlésre.

48. §. a debreczeni egyház és főiskola főgondnokának egyházmegyei gondnoki rang és jog adatik. Ezen tárgynál több oldalról hangsúlyoztatott az, hogy, mivel így a paritas csorbát szenved, czélszerű volna a debreczeni egyházat, a mint erre már Kolozsvár a példát megadta, egyházmegyévé alakítani.

48. §. c.) 6 egyházi és 6 világi egyházkerületi tanácsbíró választassék, kik azonban sem napidíjt, sem utazási átalányt nem kaphatnak.

53. §. f.) 56. §. a konventi tagok választása, jóllehet az az egyes presbyteriumok joga, mindazáltal, a sürgősség indokából, ez egyetlen alkalommal, az egyházkerületi közgyűlés által ejtetik meg. Ezen választás útján egyházi rendes tagok: id. Kiss Áron 44 szavazattal, Tóth Sámuel 43, Szabó János 26, Peterdi Károly 24; világiak: Ritóók Zsigmond 43, Vályi János 36, Kántor Sámuel 26, gr. Rádai Gedeon 25; póttagok: Szeremlei Sámuel 30, Lukács Ödön 24, György Endre 24 és Kovács Ferencz 22.

90. a joghallgatók és tanítóképezdészek, valamint a szigeti leum növendékei a legközelebbi három ünnepen még részese lehetnek a legatio beneficiumában.

112. §. poenitentialis héten, ünnep- és vasárnapokon, valamint szombaton, az eddigi gyakorlat érin'tetlenül bagyásával, a házások összeesketése csakis dispensatio mellett eszközölthetik.

119. §. Az isteni tisztelet rendje s az agenda tárgyában az esperesi kar vélemény adásr. felkéretik,

129. §. Minthogy az új törvények egészen új korszakot alkotnak s minthogy az egyházi hatóságok, a presbyteriumtól a konventig, új alapokon, egészen újból szervezetnek, szükség, hogy minden presbyter, gondnok s minden egyházmegyei tisztviselő haladéktalanul lemondjon s az egész tisztikar újból, az új törvények alapján, választassék meg.

Ezen határozat után a közgyűlés elnöksége — püspök és főgondnok — és jegyzői kara kijelentette, hogy mivel a kimondott elvnek minden ponton keresztül kell vitetnie: azt az egyházkerület tisztviselőin is szükségkép alkalmazni kell. A kettős elnökség és jegyzői kar lemondása számos, igen meleg bizalmi és köszönet nyilvánításból álló felszólalások után, elfogadtatott s míg egyfelől az új választás a püspöki, főgondnoki és két főjegyzői hivatalra is elrendeltetett, másfelől az illetők felkéréstén, a legnagyobb készséggel ajánlkoztak hivatali teendőiknek az új választás eredményének kihirdetéséig leendő folytatására.

Végül elrendeltetett az egyházi adókönyvek általános behozatala s az egyházmegyei számvevői székek felállítására.

S ezzel az új törvényeket illető intézkedések véget értek.

Említésre méltó tárgyai voltak még a gyűlésnek:

Ily és Bálint egyházkerületi aljegyzőnek hivataláról való végleges lemondása, mit a gyűlés sajnálattal fogadott és egyszerűsre elrendelte ezen hivatalra az új választást.

A vallás- és közoktatásügyi miniszter leirata a közegészségtannak a theol. tanfolyamon leendő tanítása tárgyában, melyre nézve, több figyelemre méltó felszólalás ellenében, elhatároztatott, hogy a közegészségtan, ez iskolai év második felében, a IV-ed éves hittanhallgatóknak heti 2 órán elő fog adatni; a rendszeres intézkedés, illetőleg javaslat megtétele pedig ez ügyben a tanügyi bizottságra bízott.

Nov. 29-én d. u. az esperesek a papválasztásnak az új törvények értelmében leendő eszközölhetésére megkívánható egyházközségi classificatio és a candidatusok qualificatioja tárgyában tartottak értekezletet.

KÜLFÖLD.

Amerika. A szent föld felvirágoztatását tűzte ki czéljául egy társulat, mely nem rég Bostonban formaszarint megalakult és bejegyeztetett. A társulat munkás és értelmes protestansokkal akarja benépesíteni Palestínát, úgy, hogy az — a társulat alapszabályai szerint — „jóllét, miveltség, tudomány tekintetében is a világ központja legyen.“ A társulat tagjai meg vannak győződve, hogy a szent földet újra olyan termékenyvé, virágzóvá lehet tenni, minő hajdan volt s ipara kifejlesztése után jelentékeny szerepre lesz hivatva a világkereskedelemben; Bostonnal rendes gőzhajó-összeköttetést létesítenek; földvásárlás s más beruházások iránt már folynak a tárgyalások. Ez nem első eset, hogy Amerikából telepítési kísérletet tesznek a szent földön, de az eddigi kísérletek még mindig rosszul végződtek.

Az Egyesült-Államok vallási statistikája 1881-ről ez: katolikus 6.174,202, methodista 2.736,694, baptista 2.260,451, presbyterianus 891,458, lutheranus 684,570, „Krisztus tanítványai“ 567,448, gyülekezeti 383,685, episcopalis 328,877, „Krisztusban egyesült testvér“ 155,473, reformatus 154,732, evangelikus unionista 144,000, mormon 110,377 és így a többi kisebb felekezet.

Olaszország. Olaszországi tanítók gyűlése. Az olaszországi tanítók Nápolyban egyetemes gyűlést tartottak. A gyűlés egyik fő tárgya az iskoláknak világiakká változtatása volt. Tüzetes megbeszélésnek szolgált továbbá tárgyul a tanítók anyagi helyzete s ennek mikénti javítása. A congressus egyhangúlag a „nemzeti“ iskola mellett nyilatkozott; kifejezte abbéli óhaját, hogy a tanítók fizetésének minimuma 500—600 frerra emeltessek s hogy a tanítók kineveztetése, mi a községeknek áll hatalmában, élet-hossziglan szóljon. Néhány nap múlva Bacceti közokt. miniszter fogadta a tanító egyesület elnökét, ki a gyűlés óhajait személyesen tolmácsolta. A miniszter feleletében hangsúlyozta, hogy minden tőle kitelhető megteszen, hogy rábíra az országgyűlést ama reformok elfogadására, melyek az olaszországi közoktatásügyre nézve elkerülhetlenül szükségesek.

Németország. Németországban „A paedagogiai lapszerkesztők társasága“ alakult meg, mely már 30 tagot számlál. A közlöny szerkesztői egy közös programot fogadtak el, melynek főbb pontjai: „A tanítók közt terjeszteni az észszerű nézeteket és a modern eszméket. Küzdeni azon törekvés ellen, hogy a tanítók tanítónőkkel helyettesítsenek. Szavazati jogot követelni a tanítóknak az iskola tanácsban. Az ellenőrzési jogot hivatottak kezébe tenni le. stb.“

A német trónörökös mint iskolamester. A német trónörökös nem régiben a bornstedti iskola harmadik osztályában tett látogatást, hogy a tanítót és tanítási módját megismerje. A levélhordó belépett és sürgőnyt adott át a tanítónak, melyben agg anyjának betegágyához hívták. A trónörökös megtudván a sürgöny tartalmát, azonnal kijelentette a tanítónak, hogy siessen anyja utolsó kívánatának eleget tenni. — „De az osztály, — a gyermekek —“ hebegte a tanító. „Menjen csak — felelé a trónörökös — itt maradok én addig, míg 11 órakor a lelkész eljön a konfirmációs oktatásra; siessen, hogy jó anyját még életben találhassa.“ S így átvette a bornstedti iskola első osztályában a tanítói tisztelet s 10 órától 11-ig vizsgálta a gyermekeket a reformáció történetéből, 11-kor pedig a mitsem sejtő lelkész és egyúttal iskolafelügyelő elé ment s tudtára adta, hogy a tanító olútaozott s egyúttal kifejezte kívánságát, hogy a konfirmáció oktatásnál is jelen akar lenni. És csakugyan még háromnegyed órán keresztül kísérte figyelemmel a tanítást. Megdicsérte az eredményt és sok elhasznált állapotban levő bibliát, saját költségére, újjal cseréltetett föl.

Törökország. A görög keleti egyházban, magából Konstantinápolyból kiindulva, fordulat kezd beállni. A jeruzsálemi patriarchai székre a püspök választó zsinat Photius püspököt választotta, a ki a muszka kormány előtt ingrata persona. A konstantinápolyi zsinat csaknem egyhangulag épen ezért hagyta helyben a választást, daczára, hogy a konstantinápolyi patriarcha, a ki oroszbarát, ellenezte. A konstantinápolyi orosz nagykövet azzal fenyegetőzött, hogy kormánya nem fogja a megválasztottat patriarchai méltóságában megerősíteni. A viszály a keleti egyházban mind élesebbé kezd válni s a dolgok fejlődésének éle Oroszország császári suprematiája ellen a Törökbirodalom keleti egyháza felett irányúl.

számláló köszöntő könyvnek, melyet az előnyösen ismert ifjusági író és tanférfi Bánfi János szerkesztett, s melyet a maga nemében sikerültnek kell mondanunk. A magyar verses köszöntők és levelek jobbára eredetiek s hely-lyel-főzzel valóban szépek; a német köszöntők, úgyszintén az alkalmi (kir. szül. s névnapi stb.) szavalmányok, valamint az emlékkönyvbe szánt mondatok is szerencsésen vannak megválasztva. A toldalék sok hasznos tudnivalót tartalmaz az ifjuság számára. Ajánljuk ezen jutalomra is alkalmas csinos és tartalmas könyvet olvasóink, különösen pedig a tanítók és szülők figyelmébe.

Jani és Náni. Elbeszélés írta Bánfi János. Kiadta Gross Gusztáv Győrött. — Ez az elbeszélés a Győrött megjelenű „Magyar ifjusági könyvtár“ 23-ik kötetét képezi, mely vállalat becsületére válik úgy a szerkesztőknek, mint a kiadónak is. Eredeti és jó ifjusági iratokban még annyira szűkölködünk, hogy méltányolnunk kell a tehetséges és szorgalmas szerző nemes törekvését, mely anyagilag vajmi kevés jutalommal kecsegtet. Az előtünk fekvő elbeszélést is ajánljuk olvasóink figyelmébe. Ára 50 kr.

Megjelent az „ÖNÜGYVÉD“ című közhasznú mű 15-ik füzete (írta Knorr Alajos, kiadja ifj. Nagel Ottó Budapestben.) E füzetben a szerző befejezi a községi bíraskodás körüli eljárás ismertetését, közli a községi bíraskodás alá nem tartozó kisebb peres ügyi eljárás és ezen eljárás folytán keletkezhető végrehajtások szabályait és ezen két eljárásra vonatkozólag számos iromány példákat hoz. Ezután áttér a váltó eljárásra, közli a sommás és rendes váltó eljárás szabályait, s megkezdi a kereskedelmi ügyekben kövendő eljárás ismertetését. Az igen érdekes tartalmú füzet ára 30 kr. Az első 10 füzet, mint a munka első félkötete, külön is kapható; ára 3 frt.

A „Magyar Dal-Album“-ból, mint a magyar népdalok egytetemes gyűjteményéből, megjelent a IV-ik kötet 2-ik füzete is a 621—640. számú dallamokkal. A „Magyar Dal-Album“ IV. kötetete ismét 10 havifüzetben jelenik meg és pedig 200 dallamtartalommal. Előfizetési ár egész évre: 10 füzetre 1 frt 80 kr., félévre: 5 füzetre 90 kr. Egyes füzet ára 25 kr. Előfizetések legczélszerűbben postaútalványon a vállalat kiadóhivatalához Győrbe intézendők.

IRODALOM.

Legteljesebb köszöntő könyv. Név- és születésnap, újévi, Iskolavizsgálati s más alkalmi üdvözlések versekben és levelekben a magyar ifjuság számára. Szerkesztette Bánfi János. Toldalék: az illem-, egészség- és erkölcstan főbb vonalai. Győrött, 1882. Kiadja Gross Gusztáv. Ára 80 kr. — Ez a czime az előtünk fekvő csinos színes és kemény borítékba kötött 271 lapot

A VILÁG FOLYÁSA.

— Heti szemle. —

A király a fahidakról. A legutóbbi kihallgatás alkalmával a király egy magyar vasút igazgatóját is fogadta s tudakozódván a vasút üzleti viszonyai után, azt kérdezte az igazgatótól, vajjon vasúthálózata szintén fahidak felett vezet-e el? Az igazgató megjegyezte, hogy a vonalon még előfordulnak ugyan, habár jó karban levő, kisebb fahidak, de az igazgatóság azon van, hogy ezeket successive

vashidakkal cserélje fel. „Iparkodjanak — válaszolt a király — minél előbb vashidakkal felcserélni ezeket a fahidakat, mert ezt az utazó közönség biztonsága megkívánja.» — A képviselőház nov. 28-án megkezdte a költségvetés tárgyalását s az általános vitát már december 2-án elvégezte, pedig egy ülést a koronaőr választása töltte bé. Ily gyorsan még nem haladt a képviselőház a költségvetés elintézésével. Az általános vitában a pártok jelezték álláspontjukat a költségvetéssel szemben. Helfy Ignác a függetlenségi párt részéről határozati javaslatot adott be a költségvetés elvetésére. A mérsékelt ellenzék nevében Szilágyi Dezső szólt részletesen a költségvetésről, melyet ingatag alapon levőnek vallott s — szerinte — a kormánynak egész politikájában nem lát a mérsékelt ellenzék bizalomgerjesztőt; azért e párt sem fogadja e költségvetést, — még a részletes tárgyalás alapjául sem. Még Somssich Pál komoly s vádakkal terhelt beszéde foglalkoztatta élénkebben a ház figyelmét. Tisza és gr. Szapáry, a pénzügyminiszter, védték a költségvetést, de a viták mélyebb mederbe nem jutottak. A részletes tárgyalás e hó 4-én kezdődött s az ülés tarka, sokféle tárgyhól állt. Előkerült az Istóczy-Wahrmann-féle párbajügy, s mert a bíróság a részesekeket kiadatni kérte, a ház ki is adta őket; aztán előkerült a miniszterelnöki költségvetésnél a fekete-sárga zászló is, mely a koronaőr eskütelésénél is ott lengett a királyi palotán. Thaly Kálmán hozta ezt föl. Tisza a miniszterelnök az országgyűlés korábbi határozatára hivatkozott, mely a fekete-sárga zászlót az uralkodó családi színének elismerte. A főrendi ház is tartott üléseket s jelentékenyebb vita nélkül szavazta meg azokat a törvényjavaslatokat, melyeket a képviselőház a múlt napokban le tárgyalt. — Felvidéki magyar közművelődési egyesület alakult Nyitrán, a magyarosodás a hazafias eszmék terjesztése érdekében, tizenkét felvidéki törvényhatóság részvétele mellett. — A csángók. Az anyaországtól elszakadt testvéreink minden alkalmat megragadnak, hogy kimutassák mennyire szeretnének itthon lakni. Most is, hallva, hogy a Duna alsó részénél telepítvényeseket létesít a kormány, az andrásfalvi csángók kérdést intéztek Nagy György kormánybiztosnál, hogy fölkereshetné-e egy küldöttség, mely a csángók viszonyairól közelebbi felvilágosítást adhatna. Nagy György azt felelte erre, hogy nagyon örvendene e látogatásnak s most már el is indult a három katolikus és két református előljárásból álló bizottság Tomka Károly lelkész vezetése alatt Szegedre. — Leszakadt vasúti híd. Nov. 28-án iszonyú szerencsétlenség történt egy skóciai vasút szárnyvonalán Macduff és Aberdeen állomások közt. Midőn a két személyszállító és három teherkocsiból álló vonat egy hidon áthaladt, a híd összeomlott s az összes kocsik a folyóba zuhantak. Öt ember rögtön szörnyet halt, tizenegy többé-kevésbé megsérült. — A Rajna áradása. A szokatlan nagy esőzések Németországban sok kárt és árvizeket okoztak. A Rajna oly nagyra áradt, minő még egyszer sem volt e században. Koblenz, Bonn, Düsseldorf, általában a Rajnamelléki városok és helységek sokat szenvedtek a múlt hó utolsó napjaiban. A Maj-

na szintén kiáradt. — Az oroszországi állapotok. Az irek forrongása ismét megújult. A fővárosban egyszerre három politikai merénylet történt. A legerősebb intézkedések, melyeket a kormány szükségesnek talált, nem tették meg a kellő hatást. Az ir nép nem hagyta és nem hagyja magát megfélemlíteni. A nagy szigor csak annyit eredményezett, hogy a gonosztettek és attentatumok elkövetésében annál elővigyázatosabbak; a nagy kegyetlenségnek az lett a következménye, hogy most ők maguk az irek is annál kegyetlenebbek áldozataikkal szemben. A kormány valósággal nem tud urává válni a helyzetnek. A királyné trónbeszéde, melylyel decz. 2-án a parlament üléseit elnapolta febr. 15-ig, szintén aggályljal nyilatkozik az ir állapotokról. A helyzetet szigorubbá tették. Az alkirály proklamációt bocsátott ki, mely tudatja, hogy a vétségek megakadályozására hozott új törvények ama határozata lép életbe, a mely felhatalmazást ad naplemente és napfelkölte közt minden az utczákon található gyanús személyek elfogatására. A politikai pörök pedig az esküdtszék mellőzésével tárgyalatnak. — A nihilisták ismét működnek, de nemcsak ők, hanem az általános rothadás is pusztít a társadalmi és politikai állapotok megsemmítésén. A nihilisták most álltak bosszút azon rendőrtiszten, ki a czárgyikosok egyikét, Perovszkaja Zsófiát, elfogta. A tanulók zavargása egyre nagyobb mérvet ölt, s a czár, ki most akart Gacsinából Szentpétervárra költözni továbbra is Gacsinán marad. A sikkasztások egymást érik. A legelőkelőbb állami hivatalnokokat sorba vetik börtönbe. Óriási sikkasztásokról van szó. Az odessai törvényszék most tárgyalja azon milliomos sikkasztók pörét, kik a háboru alatt loptak és csaltak. Az odesszai hadi törvényszék azonban nem meri tárgyalni a politikai pöröket. Egy egész sereg nihilista és szocziálista ül a börtönben, de a hadi törvényszék jobb időre tartogatja őket s a kitűzött tárgyalásokat mindegyre elhalasztja. — Keleti ügyek. A Balkán-félszigeten ismét forrongnak a nyugtalan elemek. Kelet Ruméliában ismét a Bolgárországban való egyesülés a jelszó s az orosz propaganda működik, hogy felállítsa Nagy-Bolgárországot. Szerbiában, Bolgárországban a radikális párt mozgólik, hogy neheztse a kormány feladatait. Bolgárországban, hol most a skupstina választásaira készülnek, a fejedelemnek az alkotmány önkényes felfüggesztése miatt nagy ellenzékkel kell küzdenie, de az orosz tábornokok, a kik a miniszteri és egyéb méltóságokat töltik be, tudnak bánni az ilyenekkel. Itt is muszka világ van. Montenegró és a porta közt pedig a határ rendezése végett törték ki viszályok. — Konstantinápolyban a szultán elbocsátotta minisztereit, új minisztereket hívott maga elé; még pedig olyan czélzatból, hogy vissza térjenek a múltakhoz, tudniillik eltörüljék azt a kis szabadabb intézkedéseket, melyek az utóbbi időben hatoltak be. — Ismét összeesküvést fedeztek fel a szultán ellen. Ennek aztán komoly eredménye is lett, a mennyiben a köztisztelőben álló Fua d pasa tábornokot, ki a háború alatt az oroszokat Gilenánál megverte, elfogták, továbbá Mehemed pasa tábornokot, valamint a palotaőrsg

összes törzstiszteit. — Arabi elítéltetése. Arabit e hó 3-án halálra ítélte a hadi törvényszék, de a khedive az ítéletet örökös száműzetésre változtatta. A törvényszéki ítélet csak formalitás volt. Csak a fegyveres lázadásért vádol-

ták s ezt Arabi elismerte. Az egész tárgyalás mindössze 5 perczig tartott. Arabi valószínűleg valamelyik angol gyarmaton tölti a száműzetést.

A „PROTESTANS KÖZLÖNY” TÁRCHÁJA.

É J J E L.*)

Siket, néma éjjel, pihen már mindenki,
Ah! csak engem nem hágy az aggság pihenni!
Testem, az nem agg még, csak a lelkem fáradt,
Ben' a remény, kétely vív kemény tusákat. —
Ablakomban állok, olyan csöndes minden,
Nem tombol a vihar, még a szél se' libben —
Ab, ez éjnek talán soha vége sem lesz...
— De, mi ez? Lágy szellet ér forró képemhez...

Ah, ugy-e te voltál, jó anyám, te voltál,
A ki gondolatban homlokon csókoltál;
Elhagyott fiadhoz, ugy-o, te jövéél el,
Biztatni csábító szebb jövő hitével.
— Mi ez? Arczomon köny! Te, vagy én hu'lattam?
Én egyetlen szülém ne könyezz' miattam!
Bánatod nekem az enyémnél nehezebb —
Ne sirj, boldog vagyok, hiszen, lásd, nevetek...

Azt bitted, ugy-e, hogy bizni sem tudok már
És hogy lelkem gyöngébb volt a fájdalomnál?
Elszéled, csak egy kis szél kell a felhőnek —
Jer, ülj ide mellém, tervezzük jövőmet. —

Majd a templom mellett, kis falusi házban,
Együtt lakunk: én, te s a boldogság, hárman.
S ha csak szalmás lesz is a háznak födele
Ültetünk akász-fát, hogy lombja fűdje be...

Virágos kertre néz majd az első ablak;
Előtte egy nagy fa, árnyában gyep-pamlag;
Te majd ott kötögetsz, én meg nyesegetek,
Egymagam végzem el, mit hajdan teveled;
Minden reggel fűzért kötök majd számodra,
A csikos pohárba, varró asztalodra.
Egyszerű lesz házunk, egyszerű mindenben,
Csak egyben lesz gazdag, csak a szeretetben.

Eljárunk templomba s a nép majd kijövet
Köszöntve suttogja utánunk: „Az öreg
Tisztelendő asszony” — s tán egyszer megérjük,
Otthon ifju papné jön majd ki elébünk...
Akkor nem csak hárman lakunk, hanem négyen,
Békés boldogságban, boldog békeességben —
— Ákászaink lombja sűrűdik, egyre nő,
Meg se' látszik tőlük a szomszéd temető...

Szász Béla.

KÜLÖNFÉLÉK.

Kolozsvár, december 9.

— **Az egyetemes convent** a folyó hóban —
a mint eddig tervezve volt — nem fog összehi-
vatni. Az elhalasztás oka — mint sajnosan érte-
sülünk — b. Vay Miklós főgondnok ő nagymél-
tósága gyöngékedése, mely hogy csak muló le-
gyen, velünk együtt az egész protestans egyház
szive mélyéből óhajtja.

*) Mutatvány a sajtó alól most kikerülő kötetből. Szerk.

— **Személyi hir.** Dr. Mika Sándor, a kolozsvári
tud. egyetem jeles képzettségű volt növendéke, a napokban
tartá meg, több egyetemi tanár s nagyszámú hallgatóság
előtt, magántanári próbaelőadását „A pápaság reformatio-
járól a XI. században.” A mennyire egy előadásból ítélni
lehet, a jelenlevők kiváló jövőt jósolnak a nagy készültsé-
gű fiatal mag. tanárnak, mit mi is melegen óhajtunk. Jö-
vő számunkra egy érdekes dolgozatot valánk szerencsések
tőle megnyerhetni, melyben éles bonczkés alá veszi a val-
lási mozgalmakat a XI. században.

— **Szász István**, szerencsétlen paptársunk családjá-
nak fölsegelésére Ladányi Gedeon egyet. tanár 5 frtot, O.
Véress Sándor 1 frtot küldtek be szerkesztőségünkhöz. Az

illetők a jóléves boldog öntudatában fogják jutalmukat találni. Részünkről szívesen ajánlkozunk a további könyöradományok közvetítésére s ismételten t. olvasóink jó indulatába ajánljuk a sors csapása által oly mélyen sujtott családot! Bis dat, qui cito dat!

— Gyászír. Zaláni Séra György, m.-láposi állami iskolai tanító, élete 71-ik, tanítói működésének 46-dik évében, elhunyt, gyászoló özvegyet, öt gyermeket s számos unokákat hagyva hátra. A tisztaság agg férfiú, ki csaknem fél századig volt a nép buzgó nevelője, diszére szolgált az egyszerű, de nemes pályának, melynek életét szentelte föl, s a legfelsőbb kitüntetés kegyében is részesült. Álmai fölött az elismerés s kegyelet geniuszai örködnék.

— „Székely Nemzet“ czímmel a jövő év első napjától kezdve, S.-Szent-Györgyön a Jókai-nyomda részvénytársulat kiadásában új lap indul meg s az eddigi „Nemere“ megszűnik. Szerkesztője Málík József lesz, ki eddigi szerkesztői működésével arra természetességének kiváló bizonyítékait adta. Az új vállalat körül kitűnő írók hosszú sora csoportosul s emelni fogja a lap értékét. Előzetesen is olvasóink figyelmébe ajánljuk.

— Beküldetett szerkesztőségünkhöz az ifjabb Csáthy Károly kiadásában Debreczenben megjelenő Tárca naptárak 17-ik évfolyama a következő évre. A kiállítás igen diszes s mint zsebkiadás, a használatra nagyon alkalmas. Az egyiknek 30, a másiknak 20 kr az ára.

— Bécs iskolai statisztikája. Az osztrák fővárosnak az 1880—81-ik évben volt 28 polgári iskolája 8 osztálylyal, 50 népiskolája fiuk s 50 leányok számára s 6 vegyes. Összesen 134. Ezekbe járt 66,856 növendék, 32,571 fiu s 34,285 leány. Volt bennök alkalmazva 914 tanító, 380 nőtanító, 208 vallás tanító, 32 francia tanító s 372 munkatanítónő. Magániskola volt 8 fiuk s 30 leányok számára, 4,937 növendékkal. Az összes tankötelesek száma a valódi Bécsben (külvárosok nélkül) 79,212 s ez az össznépségnek (705,402) 11,23%-a. Volt még 14 gyermek-menedék-helye, 8 árva-intézete, 30 gyermek-kertje, melyek mind privát-természetűek. Bécs költött a gyermekek oktatására 1880—81-ben 11,212,231 frtot.

— Derék magyar község. A budapest-pécsi vasút mentén fekvő Simontornya, mely 2800 lelket számláló község, megérdemli a mintaközség nevét. A lakosság igen szorgalmas és munkás magyar nép. Minden hitfelekezetnek van iskolája, a katolikusoké 3 tanteremmel bir, a többieké egy-egy tanteremmel. Tanítóik jelesek. Van három olvasóegylet, külön a földmivesek, az iparosok és az intelligentia részére. Ez olvasó-egyletek olyannyira megkedveltették a néppel az olvasást, hogy ma már egyetlen egy jobb- vagy középmodú polgára sincs a községnek, ki egy vagy más lapot ne jártna magának. Az olvasó-egyletek mindegyike szép könyvtárral bir, melyet élvezni a téli estéken elengedhetlen mulatságnak tart mindenki. És ez meglátszik még a legegyszerűbb földmivesen is. Az olvasó-egylettel karöltve állandó műkedvelő társulat működik, mely szini előadásait jótékony célokra szokta tartani. Ez előadások jövedelméből

az iskolák és a község maga huzza a legtöbb hasznot. A község utczái lámpákkal láttattak el. Az uzsora és elszegényedés ellen a csak pár évvel előbb alakult takarékpénztár védi a község lakosságát.

FŐTISZT. NAGY PÉTER PÜSPÖK ÚR A KÖVETKEZŐ
KÖRÖZVÉNYEKET BOCSÁTOTTA KI:

Köröztetnek.

1407—1882. A n.-enyedi egyházmegyében a csekelaki IV-ed oszt. papi állomás. Fizetése: 432 frtban van megállapítva. Pályázati határnap: 1883 január 15. Folyamodványok t. t. Hegedüs Lajos esp. aához Gerendre (u. p. Ar.-Gyéres) küldendők.

1421—1882. A zudvarhelyszéki egyházmegyében az alsó-boldogasszonyfalvi lévitai állomás. Javadalma: 45 kal. búza; 130 véka csős törökbúza; 20 szekér fa; 3 h. 160 ööl szántó (a hivek szántják); 4 hold kaszáló (a külső fekvőségek adóját az egyh. fizeti); szép lakás, jól berendezett gazdasági épületekkel, gyümölcsösökkel és terjedelmes veteményessel. Pályázati határnap: 1883 január 15-ike. Folyamodványok t. t. Solymosi István esp. aához Bögözbe (u. p. Sz.-Udvarhely) küldendők.

1426—1882. A marosi egyházmegyében, a bő-mosoni papi állomás. Fizetése: 281 frt. 58 kr. ban van megállapítva. A megválasztott, a papi teendők végzésén kívül, köteles hetenként 12 órán tanítani. Pályázati határnap: 1883 ik évi jan. 31-ike. Folyamodványok: t. t. Vályi Pál esp. aához Ny.-Szt.-Benedekre (u. p. Ákosfalva) küldendők.

Kolozsvártt, 1882. december 9-én.

A SZERKESZTŐ POSTÁJA.

Valler József kollega urnak, Mákón. Arra a kérdésre, melyet ön hozzám intézett, megfelel a legújabbban szentesített Egyházi Alkotmánytörvény 119-ik §. cikkelye, melynek ide vonatkozó része így hangzik: „A lelkipásztorok az államkormány azon rendeleteit, melyek az országos törvények végrehajtására vonatkoznak s velők saját egyházi hatóságaink útján közöltetnek, végrehajtani s azon megkereséseket, melyeket a bíróságok és a politikai hatóságok az igazságszolgáltatás érdekében hozzájuk közvetlen intéznek, szintén teljesíteni tartoznak.“ A mint ebből láthatja ön, a teljesítés kötelezettségeinek esetei nem taxative, hanem általánosságban vannak jelezve. A pap ma már nemcsak az egyháznak, hanem az államnak is szolgálja.

PROTESTÁNS KÖZLÖNY.

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETILAP.

MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

SZERKESZTŐSÉGI S KIADÓI SZÁLLAS:

b.-farkas utca 16 szám, hová a lap szellemi s anyagi ügyeit illető minden küldemények ezimzendők.

ELŐFIZETÉSI ÁR:

Egész évre 6 frt., félévre 3 frt., évnegyedre 1 frt. 50 kr.

KÉZIRATOK NEM ADATNAK VISSZA.

HIRDETÉSI DIJAK

kétszer hasábozott garmond sor vagy annak tere 5 kr. Bélyegdíj minden beigtatás után 30 kr.

Nagyobb és többször megjelenő hirdetéseknel külön kedvezményt nyujt a kiadóhivatal.

FELELŐS SZERKESZTŐ ÉS KIADÓ TULAJDONOS: Szász Domokos.

Egy test, egy lélek vagytok. Gal. IV. 4.

Tartalom: A dislocatió kérdéséhez. (K. L.) — Az áll. ig. tanács nagy-gyűléséből, r. t. — Külföld. — Világ folyása. — Tárcza: A pápaság és az egyház a XI században. Dr. Mika Sándortól. — Különfélék.

A DISLOCATIÓ KÉRDÉSÉHEZ.

Kalotaszeg, 1882. decz. 14.

(K.—L.) A dislocatió, ha nem is a legfontosabb, de minden esetre a legnehezebben megoldható kérdései közzé tartozik anyaszentegyházunknak. E kérdést a zsoboki pap és hallgatói között felmerült kellemetlen surlódások hozták felszínre, s először is az 1882-ik évi közgyűlés tette tanácskozása tárgyává, az a tétel állittatván fel, hogy ott, a hol nincsenek kanonikus hibák a papban s mégis zavarog ellene a hallgatóság, felbomlik a béke, aláásatott a vallásos élet, ott a pap inprudens.

Ebből aztán az a kérdés fejlődött ki, mi történjék az olyan pappal, hogy visszaállittassék az egyház békéje?

Hallottunk a közgyűlésen kellő higgadságról s helyes felfogásról tanuskodó véleményeket; de hallottunk olyanokat is, melyektől a hátunk borsozott végig:

az egyik szónok az inprudens papot egy csekélyebb jövedelmű egyházba száműzte;

a másik honesta vacantiába tette;

a harmadik azt véleményezte, hogy indittassék az inprudens pap ellen közkereset, — persze azon népből állitván ellene tanukat, a

melyik reá fogja bizonyítani azt is, hogy ő gyujtotta fel a Diána templomát;

a negyedik azt hangsúlyozta, hogy, ha megtartjuk a törvényt, elvesztünk egy ecclesiát;

az ötödik azt inditványozta, hogy függesztessék fel a törvény és alkotmány addig, mig egy törvénytelen cselekvény az inprudens papon végre hajtatik.

Nehogy azt higyeje a t. olvasó, hogy ezek reáfogások, ott mondattak el ezek az 1882 évi ref. kerületi közgyűlésen, s ma is olvashatók az Erd. Prot. Közlöny XII. évi folyama 24-ik számában, a 229. és 230 hasábokon.

A kérdés azonban nem lett megoldva, nyilt kérdésnek maradt, csakis abban összpontosultak a vélemények, hogy az ilyen calamitáson csakis az inprudens pap dislocatiója segíthetne; egyszersmind letétetett e fontos kérdés az egyházmegyékhez, véleményadás végett.

A Kolos-kalotai egyházmegye közgyűlése, midőn megakart birkózni e kérdéssel, csakhamar belátta, hogy az nem egy rövid egyházmegyei gyűlés keretébe tartozik, kiadta tehát egy bizottságnak tanulmányozás és véleményadás végett.

Aztán az erdővidéki egyházmegye tette tanácskozása tárgyává; az egyik rész oda nyilatkozott, hogy az inprudens pap félfizetéssel nyugalmaztassék; a másik rész pedig inprudens eljárásnak nevezvén azon szomorú idők visszaidézését, midőn egy-két papgyűlölő miatt szenvedtették a papot, elvetette a javaslatot; annyival inkább, mert nem is látta

a bajt ez által orvosolva, miután a gyűlölt papnak felhajtandó félfizetés újabb kellemetlenségeknek lenne kútforrása, hanem ezek helyett ajánlja a lelkiismeretes administratiót, az espereseknek tapintatosabb eljárását, hogy a bajt gyökerében lehessen elfojtani, a mikor aztán nem is lesz szükség dislocatióra

A marosi egyházmegye is a papi hivatal állandóságát látta a dislocatióval megtámadva, mert ha az életbe lépne, gondoskodnának a zavart előidézők arról, hogy a nekik bármi okból nem tetsző papra reáüssék az ominosus inprudencia bélyegét; ez okból a dislocatiót, mint célra nem vezető intézményt, mellőzendőnek véleményezi.

Jóllehet az egyházmegyéknek nyitvatott tér, hozzászólni a dislocatió kérdéséhez, bátor vagyok a n. t. szerkesztő úr engedelméből, becses lapjában e kérdés körüli nézetemet elmondani.

Három oka lehet az egyház és pap közötti zavargásnak:

vagy a pap hibás, vagy a nép, vagy a pap csak inprudens. A három eset bár melyike, ha kellő időben és erélylyel nem orvosoltatik, képes a vallásos és egyházi életet teljesen aláásni.

Mi tehát a teendők?!

Ha a pap a hibás, vegye észre azt — a mint már többen és igen helyesen elmondották — a lelkiismeretes, buzgó, erélyes, az egyházmegye virágzását, jó hírnevét szíven viselő esperes; vegye észre az egyházak szellemi és anyagi életébe éles szemekkel betekintő vizsgálóbizottág; fedezze fel a bajt csirájában és ha felfedezte orvosolja, büntesse, vagy büntettesse azt kérlelhetetlen igazságossággal. Ne engedje, hogy az elnézés által az illető tovább haladjon azon az úton, a mely később átgázolhatlan hinárba vezetí őt s a melyről később visszatérni nem lehet; ne engedje azon feltevést erősödni meg az egyháztagokban, hogy az esperes és visitatió bűnrészessei a papnak, a kik azért dédelgetik, mert az is pap. Az ilyen eljárás talán megmenti a papot és tiszteletet és tekintélyt szerez az egyháztagok előtt az esperesnek és a canonica visitationak. Az ilyen eljárás bizonynyára sok zavarnak és sok kellemetlenségnek venne elejét.

Kényesebb a második feltevés, ha a hiba az egyháztagokban van.

Nem egy esetet tudunk reá, hogy némely a tudatlan, vagy jóhiszemű nép zsirján élődő, rosz indulatokat vagy gyarlóságokat felhasználni tudó, rendesen nem a legbecsületesebb emberek felzavarják a nép és a pap közötti békés viszonyt, hogy a zavarosban könnyen halászhasanak

A pap nem hibás, de a felizgatott vagy csillogó ígéretekkel, (új pap választás esetében bér csökkentéssel) fenyegetésekkel elámitott nép zajong, panaszol, kérelmez papja ellen; ha nem kap kedvező választ, lázong, visszavonúl a templomtól, avertatióval fenyegetődzik, az egyház hajója örvény szélére jut. Mit tegyen most az egyházi előljáróság? Miként mentse meg a süllyedő hajót?

Részrehajlatlan szigorúsággal nyomozza ki, hibás-e a pap vagy nem; ha nem, mentse fel a vád alól, — ne gondoljon aggodalommal arra, hogy az igazságos eljárás miatt egyesek, vagy talán egy egész egyház avertál; ne vesse fel azt a kérdést, melyet egy kalotaszegi fiatal pap felvetett: „Melyik van a másikért? a pap-e az egyházért? Ha hibátlan is a pap, elbocsátandó hivatalából, ha ez által a béke helyre állitható.“

A törvény ne nézze el a pap hibáját, de ne kövesse a Pilatus példáját se; mert, daczára az itt ott felmerülő zavargásoknak, még sem oly vállástalan a mi népünk, hogy őseinek hitét könnyelműleg változtassa; ha pedig csakugyan akad ilyen, ám hulljon a férgesse: inkább veszítsünk el egy olyan egyházat, mintsem a dislocatióval a papüldöző rendszert életbeléptetve, ki tudja hány egyháznak zavarjuk fel nyugodalmát.

A koronként itt ott felmerülő zavargások, a legtöbb esetben, nem a nép szava, hanem néhány fészkelődő, rosszindulatú vagy félrevezetett kolompznak fenyegető mumussa, a ki, midőn látja, hogy sikerrel ijjesztgeti vele felsőbbjeit, hetykén büszkélkedik az őt bámuló tömeg előtt bátorságával, mellyel még a visitatiót vagy a partialist is megijesztette.

Elmondám, hogy mit kell tenni a hibás pappal, vagy hibás egyházzal; azonban ezt elmondották mások is előttem sokkal ékesebben; ámde, az a főkérdés, hogy mit kell tenni a szerencsétlen imprudens pappal? Azzal az imprudens pappal, a ki nem veszi el hallgatóitól a szemetet tiszta búza helyett, a kinek praedikatiójáról azt állítja N. N. uram, hogy most ő lett kipraedikálva, a ki nem veszi el a vadalma levét bor helyett, a ki nem akar verset inni hiveivel, sőt plané urakkal társalkodik, a ki feljelenti az iskola mulasztó gyermekeket, iskolázza a felnőtteket, nem egyezik bele az egyház javai elharácsolásába, a ki nem engedi az egyház épületeit romba süllyedni. Mit csináljunk azzal az imprudens pappal, a kinek botránkoztatólag lejjebb áll egyik bajusza, mint a másik, sőt a haja között itt-ott ősz szálak is mutatkoznak s a kit ezen imprudentiájáért annyira meggyűlöltek hallgatói, hogy többé utánna nem imádkoznak, kezéből nem vesznek úrvacsorát, inkább elhagyják hitőket s pápisták lesznek.

E kérdés igazságos megoldását gátolja azon elháríthatlan akadály, hogy az egyházi előjáróság csak a papot de a hallgatókat nem vonhatja felelősség alá. Ezt érzik a hallgatók és bizonyára e tudatnak nyomása alatt szülemlettek a fennebb idézett, imprudenssé kvalifikált papokat sujtó nyilatkozatok, melyek bizonyára minden komolyan gondolkozó papra megdöbbentőleg hatottak; legfeljebb arra nem, a ki elég naiv, önhitt, vagy könnyelmű azt hinné, hogy ő áttörhetlen paizzsal van felfegyvezkezve a nép ingadozó szélsége ellen.

Azok, a kik az imprudens papokat oly drakoi szigorral kívánják sujtani, tekintsenek vissza lelki szemeikkel a múltba, fel a Galgotha hegyére, az azt ellepő, kárörömtől sugárzó arczu népre és az istenemberre, a ki egy nagy, egy világot átalakító eszméért vonaglik a keresztfán, azután mondják ki azt a szigorú ítéletet a gyarló ember felett.

Én is érzem, én is belátom helyzetünk kényszerű voltát; de azért még sem írom alá egy, talán épen erényeiért, buzgóságáért üldözött pap-társamnak felfüggesztetését, jogtalan elítéltetését, dislocatioját, mely egyértelmű a megbélyegzéssel. Nem nyujtok alkalmat örömujjongásra annak az izgató pártnak, a mely herostratesi örömet talál abban, ha, felforgatva egy egyház belbékéjét, egy papi család nyugalmát, veszélyes példát mutathat más egyházak hasonló dicsőségre vágyó fiainak, hasonló tragaodia eljátszására.

Az eddig nyilvánult vélemények csaknem kivétel nélkül sujtani javasolják az ugynevezett imprudens papot.

Fájdalom, én sem ajánlhatok egyebet; ám sujtsuk őt, de úgy, hogy a lehető legkisebb méltatlanságot kövessük el rajta. Mondjuk ki, hogy a hol a pap és egyháztagnak között a pap imprudentiája miatt engesztelhetetlen gyűlölség fejlődött ki, ott a káplántartás rendeltessék el, azon megjegyzéssel, hogy a káplán azon egyházban, a melyben káplánkodik, pap nem lehet.

Ajánlatom támogatására a következő erősségeim vannak:

a). Az imprudens pap alatt meglazult vagy kialudt vallásos élet oka megszűnván, a hallgatóság többé nem kénytelen a meggyűlölt pap miatt kerülni a templomot.

b). Minthogy az ilyen szerencsétlen esetek ritkák, bizonyára mindig akad papjelölt, a ki, mérsékelt fizetés és ellátás mellett, vállalkozni fog a káplánság elfogadására, annyival inkább, mert alkalma nyílik jó magaviselete, buzgósága kitüntetése által magát a vidéken megismertetni s így egy

üresedésbe jövő papi állomás elnyerésére előkészíteni.

És a mi igen fontos, papja imprudentiáján okulva, igyekezni fog hasonló botlásokat elkerülni, visszatartva magát oly cselekményektől, melyek hasonló esélyeket vonhatnának magok után.

c). Ha a pap imprudentiája csak az volt, mert talán túlbuzgóságból, talán ifui hévből, de minden esetre jóakaratból, igen gyorsan kívánta keresztül vinni azt, a mit egy eszményi paptól vár a világ s ez által az elismerés helyett üldözés s a szeretet helyett gyűlölet burjánzik fel körülötte, talán az öregség napjaiban nem lesz kénytelen oda hagyni azt a papi lakot, a melynek építése körül oly buzgón fáradozott, azokat a gyümölcsfákat, melyeket maga plántált, maga oltogatott az elődjektől pusztán kapott telekre s a melyeknek árnyékában oly örömmel pihenne élete alkonyán. Nem lesz kénytelen oda hagyni — hisz ő is ember — szeretett neje, kedves gyermekei sirhalmát, a melyeken oly sokszor kesergett forró könnyeivel.

És ki tudja?! Az idő jó orvos, nem heggednek-é be a vérző sebek?! Nem csendesülnek-é le a felzaklatott kedélyek?! Nem látják-é be a pap és a nép, hogy egyik vagy másik, vagy mindketten tévednek, talán nem értették meg egymást. Ki tudja, nem költözik-é vissza a béke angyala háborgó egyházába?

Nem állítom, hogy midőn a dislocatio helyett a káplán alkalmazását ajánlom, az imprudens pap és egyház között kifejlődött zavar lecsillapítására, a legegyszerűbb módot ajánlottam, de igenis állítom azt, hogy az eddig ajánlottaknál kevésbé igazságtalan.

Az áll. ig. tanács nagy-gyűléséből.

Kolozsvár, decz. *)

Jelen vannak főt. Nagy Péter, elnök; B. Bánffy Albert, Lészai Ferencz, Dr. Jenei Viktor, Szász Béla, Parrádi Kálmán, Szabó Ádám, Deák József, Bodor Antal.

Az ülésen kívül elnököleg elintézett ügyek bejelentetvén, tudomásul vétetnek.

A csókai egyházközség egy fekvő iránti örökvásárszerződése helybenhagyatik.

A kebele-szentiványi egyhk. az agárdi határban eső egy fekvője a csejdi birtokosokkal elcseréltetvén, a szerződés megerősítetik. Hasonlóképen a magyarói egyházközség csereszerződése Rácz Máriával és gyermekeivel.

A küllői esperes útasittatik, hogy a papok közmun-kára kirendelése ellen folyamodjék a megyei illetékes ható-

*) Türegyalmaz okán késett.

sághoz, közöltetvén vele az ide vonatkozó belügyminiszteri rendelet.

A m.-déli egyházközség illetékelenül tanítói nyugdíj-illetékek rovátván meg 76 frt erejéig, ez ellen, a Cultus-miniszter útján, fölfolyamodás intéztetik.

A hátszegi nyug. tanító az ig. tanács egy korábbi határozata ellen újabban fölterjesztést intézván, kérelmével elutasítatik.

A szentmihályfalvi egyházközség vasúti kisajátítási 189 frtnyi tőkét adósságtörlesztésre kívánván fordítani, az egyházmegyei tanács részletes felvilágosítás adására hivatik fel.

Az első magyar általános biztosító társasággal fennálló szerződés hatálya a jövő évvel lejárván s egyszersmind kitűnvn, hogy ugyane társulat a dunánúli egyházkerülettel sokkal előnyösebb feltételek mellett szerződött, az e tárgyban korábban kiküldött bizottság megteszi jelentését, melynek elfogadásával a társulat főlhivatik hasonló kedvező feltételek megajánlására, máskülönb a jövő évi közgyűléshez az a javaslat tételvén, hogy az egyházkerületi biztosítások ügyében más társulattal kötéssék szerződés.

A vallás- és közokt. miniszter úr egyházkerületünket is fölhíván, hogy a theol. intézetben az egészségtan taníttassék, a n.-enyedi collegium már ez évben lehetőnek tartja e tantárgy előadásának a IV. éves theologusokkal való megkezdését, miután Dr. Magyar Károly főorvos e tanításra évi 200 frtéért vállalkozik. A 200 frtnyi rendkívüli kiadás engedélyeztetik,

A moldva-oláhországi missio andrásfalvi papja rendkívüli segélyezésére 30 frt utalványoztatik.

A kutyfalvi egyházközség másodkézből egy darab fekvőt vásárolván az állam-vasúttaktól, az ügyiratok azonban mindezeideig kitisztázva nem lévén, a vásári árt sem fizetheti ki. Az egyhk. útasítatik egy hónapi haladék-idő kérésére, az egyhm. tanács pedig részletes fölvilágosítás nyújtására.

A márkosfalvi pap anyakönyv-vezetése ellen kifogás forogván fönn: a főt. püspök úr ez ügyben illetékesen eljár. A pap ez eljárás ellen fölfolyamodik, az esperes pedig a pap további törvényszéki eljárás alá vonását kérelmezi. Mindketten elutasítatnak kérésökkel.

A m.-madarasi pap korábbi egyházközségével szemben adóssági kötelezettségben lévén évek óta, ismételve nyert halasztási határidejét nem tartotta meg. Ezért a főt. Püspök úr a pap fizetését a követelés erejéig lefoglaltatta az esperessel, útasítván a papot és a követelő egyházközséget, hogy a követelés összegének megállapítását az illető forumon intézzék el, a lefoglalt összeg addig letétben tartatván. A pap a Püspök ez intézkedése ellen fölfolyamodván, kérésével elutasítatik, a főt. Püspök úr eljárása helyeseltetvén.

A zsinati törvények kihirdetési módja ügyében kiküldött bizottság előterjesztése alapján az egyházker. közgyűlés által már megválasztott konventi képviselők útasítatnak, hogy tisztóket, meghívás esetén, törvényszerően teljesítsék s ugyancsak, az idei közgyűlés határozata alapján, elrendeltetik az egyetemes segély-alapra vonatkozó előmun-

kálatok megtétele. Magának a törvénynek kihirdetése azonban, az egyházker. közgyűlés illetékességi körébe tartozván, hogy a zsinati törvények 9. §. b.) pontjában foglaltaknak elég legyen tehető, szélesebb körű enquete hivatik. a jövő évi közgyűlést megelőzőleg egybe, a közgyűlési határozat előkészítése végett. Ez enquetebe meghivatnak: elnök főt. Nagy Péter; br. Bánffy Albert, Pogány György, gr. Bethlen Géza, Dr. Dózsa Miklós, Szász Domokos, Benkő János, Csiszér Gábor, Vályi Pál, Sándor János; Bihari Sándor, Szabó Samuel, Dr. Kovács Ödön, Lészai Ferencz, Dr. Kolozsvári Sándor, Dr. Jenei Viktor, Szász Béla, e három utóbbi az előadói tiszt elvállalására is fölkéretvén. Végül a zsinati törvények egy-egy példányának megszerzésére köteleztetnek a tanodák, egyházak, egyházi hivatalosok és levéltárak, a papoknak és közgyűlési tagoknak szintén ajánlatván egy-egy példány megszerzése. (A hivatalos kiadvány példánya 50 és 40 kr.)

A nagy-enyedi collegium tervezett építésére vonatkozó újabb megjegyzései — a már működött szakértőknek kiadatnak szives fölvilágosításaik megtétele végett.

A görgevény-üvegsüri kántori és beszoigáló papi díjlevél megerősítetik.

Az ó-topliczai tervezett egyház számára az ottani birtokosság régebben 500 frtnyi alapítványt tevén, ez összeg mibenállta fölöli fölvilágosítás adásra esperes újabban is útasítatik, a beérkezett adatok hiányosoknak bizonyulván.

r. t.

KÜLFÖLD.

Franciaország. A valási eskü megszünetése tárgyában benyújtott törvényjavaslatot a francia képviselőház már elfogadta s néhány nap előtt került a senatus bizottsága elé, mely az egész törvényjavaslatot visszaútasította. Az indokolás kifejti, hogy az eskü oly intézmény, mely ép oly régi, mint maga a civilizáció és tisztán vallási; természetét megváltoztatni, vagy őt magát szétrombolni annyit jelentene, mint mély és iszonyú átalakulást idézni elő. Az első szakaszba beekelt eme szavakat „becsületemre és lelkiismeretemre“ egyhangúlag elvetette a senatus, valamint az utolsó (harmadik) szakaszt is, mely rendeli, hogy a törvényszéki tereméből minden vallási jelvény eltávolíttassék. Végül aztán eme dorgáló szavakat intézi a képviselőházhhoz: Ha a senatus e nézetet magáévá teszi, komoly összeütközés támadhat belőle a törvényhozás két háza közt.

Spanyolország. Tanító gyűlés. Ez év júniusában, Madridban, az egyetem nagy termében, a király elnökle alatt, a miniszter s több más előkelőségek részvete mellett, tartatott meg az első egyetemes spanyol nép-tanító gyűlés 8 napon át. Az eredmény meglehetősen kevés, azonban a viták mégis jótékony befolyással lesznek bizonyára a néptanító társadalmi állásának javítására, mi, kivált a távolabbi helyeken, égető szükség, hol egészen ki-

vannak téve minden gondolható támadásoknak a papok részéről. A kormány elhatározta, hogy a falusi közegeket kényszeríteni fogja a tanítók fizetésének beszedésére, mely alig pár körületben foly be, máshelyt pedig 17 hóig se kap a tanító fizelést. A múlt év végén az így be nem hajtott tanítói fizetés többre ment 5 millió franknál.

Amerika. Katholikus egyetem az Egyesült-Államokban. Spalding chicagói püspök Rómába készül, hogy a pápai székkel egy katolikus egyetem felállítása ügyében értekezék. Az amerikai katolikusok lelkesedése oly nagy a tervezett egyetem iránt, hogy néhány hét alatt 1.570.000 frankot adtak össze e célra.

Az iskolai takarékpénztárak Brasiliában. Brasiliában a rabszolgákat felszabadító társaság tagjai különösen buzgólkodnak az iskolai takarékpénztárak ügyében, úgy tüntetvén fel azt, mint a legjobb eszközt, előkészíteni a rabszolga gyermekeket, hogy a szabadságot használni tudják. M. André Rebauças, Rio-de-Janeiroban, M. Ozorio de Carqueira, Pernambuccoban igen derekasan működtek. Január 1-én, némely iskolában tett két évi kísérlet után, a főváros minden intézetei bevették a nevelés ez új eszközét, a francia mintát fogadván el. Csupán azt említjük még meg, hogy Jamaicában, ez angol gyarmaton, a közoktatási miniszter Livigston és Guyanában s a hollandi gyarmaton M. Benjamin, a gyarmat főhivatalnok, az utóbbi évben, ugyanily feltételek alatt, meghonosították ez intézményt az egyenlítői népség közt, hol az az erély, mely a takarékoskosságot fönntartja, nehezebben ébred föl, mint hidegebb, zordabb éghajlat alatt.

A VILÁG FOLYÁSA.

— *Heti szemle.* —

A képviselőház gyorsan balad a költségvetés tárgyalásában. Eddig elintézte a bécsi magyar, vagyis ő felsége személye körüli miniszterium, a horvát miniszterium, a belügyi, pénzügyi és közlekedésügyi miniszteriumok költségvetését. E hó közepéig kész lesz valamennyivel s a főrendek is elintézhetik a költségvetést az ünnepek előtt. A horvát miniszterium költségvetésének tárgyalása folyamán Thaly K. figyelmeztette a kormányt a Horvátországban folyó magyarellenes izgatásokra. Felszólalására Bedekovics miniszter megnyugtató választ adott. A pénzügyi költségvetés tárgyalásakor Szapáry miniszter, az ez irányban tett felszólalásokra, megígérte, hogy a bukovinai csángók betelepítésére mindent el fog követni. A december 9-iki ülés viharos nap volt; botránnyal végződött s folytatása a házon kívül fegyver durrogással következett. Már az ülés eleje izgatottan kezdődött. Baross Gábortól, a kormánypártból, indítvány volt bejelentve, mely a házszabályok módosítására egy bizottságot kíván kiküldeni. Ez indítvány a kormánypárt óhajlásának kifolyása. A függetlenségi párt tiltakozott ez indítvány ellen s mikor az indítvány tárgyalására kellett szavazni, tömegesen, tüntetőleg, elhagyta a termet. A tárgyalás

folyamán Szilágyi Dezső megtámadta az épen előadói tisztében fungáló Lukács Bélát, ki a mérsékelt ellenzékéből a kormánypártba lépett át. Lukács erre azt mondta, hogy az a legfőbb ok, a miért kilépett az, hogy nem akart Szilágyi Dezsővel egy pártot lenni. Ezzel egészen személyeskedéssé vált Lukács ügye. Jött azután az ülés végén a Tisza-szabályozás ügye. Mindenki tudta, hogy Rohonczy Gedeon itt fel fog szólalni. Már a nyáron a legsúlyosabb vádakkal illette a közlekedésügyi miniszteriumot a Tisza-szabályozás miatt. Visszaéléseket, sikkasztásokat emlegetett s támadásának éle Hieronymi államtitkár ellen volt irányozva. Most ismételte a vádakat. Hieronymi államtitkár szólt utána, elűtasítva az újra hangoztatott vádakat s hivatkozva, hogy Rohonczy adatait a vizsgáló bíróság sem találta alaposoknak. Rohonczy újra felszólat s ekkor azt mondta, hogy „a közlekedési miniszteriumban egy gaz banda létezik, melynek feje az államtitkár“ Nagy zaj keletkezett. Az általános felháborodásban végre Péchy elnök szava hangzott ki, ki a képviselőt e kifejezésért rendre útasítá. Rohonczy izgatottan kiáltá, hogy a háztól bocsánatot kér, de tőle (az államtitkárra mutatva) nem. Az államtitkár haragtól neki bevülve állt föl. Ez már csakugyan személyes kérdés volt. A Rohonczy ismételt támadásait, melyekből mit sem tud bebizonyítani, „gaz eljárás“-nak nevezte. A miniszterelnök is szólt röviden, hogy visszaútasítsa a föltevést, mintha a kormányban „rabló banda“ léteznék. A jobboldalon a felháborodás ingerült felkiáltásokban nyilatkozott: „jövőre pisztolyokkal tanácskozunk.“ Szerencsére épen ülés végén történt s az ingerültségnek több kitörése nem lehetett. Rohonczy és az államtitkár azután pisztolyokkal intézték el ezt a személyes ügyet, de baja egyiknek se történt. Rohonczy a következő ülésen az inparlamentaris kifejezésért bocsánatot kért. — A kormánypárt körében arra nézve is megindult a mozgalom, hogy a képviselők megbízatása három évről öt évre hosszabbittassék meg. Egyszersmind egy becsületbíróság terve pendített meg, mely képviselőkől alakittatnék. Ezzel vélik orvosolhatni a sok párbajt, mely a képviselők közt mind gyakoribb lesz. — A tiszai eszet. A tiszai-dadai rejtélyes holttest fölásatása az eszlári temetőből és újra megvizsgálása, budapesti egyetemi tanárok által, e hó 7-én megtörtént. Tudvalevőleg a védők kívánták ezt, kik a holttestet csakugyan a Solymosi Eszterének vallják s az első vizsgálatot mulasztásokkal vádolták, nevezetesen, hogy nem vették kellő figyelembe mindazt, a mit az életkor meghatározására kellett volna. A vizsgálat, a mennyire a holttest nagy romlásában lehetett, most tüzetesen ismétlődött, de látszólag semmi újabb fordulatot nem idéz elő a bűnyben. — Árvizek. A Tisza-vidék aggodva néz a folyó növekedő áradása elé a veszélyes időjárás beállta óta. A Felső-Tisza, Szamos, a Körösök és Maros vidékeiről mindenfelől újabb erős havazást és eszést jeleznek. A víz állása még nem veszélyes ugyan, de az áradás folytonos. — A Duna áradása Pancsovánál. A Pancsova és Kubin közt épülő gátak a legnagyobb veszélyben forognak. Ha a víz eltépi, a telepítvényesek földjei elárasztatnak

s a még nem kész védelmi töltésekben nagy károk esnek. A vízvédelmi munkálatok, Nagy György kormánybiztos személyes vezetése mellett, éjjel nappal szakadatlanul folynak. — Meggyilkolt fejedelmi sarj. Nikolajevics György, Karagyorgyevics Sándor, Szerbia fejedelmének unokája, Romániában, Turn-Mogurelliben meggyilkoltatott. Nikolajevics, ki kapitány volt a román hadseregben, egy szomszéd földbirtokossal, valamely csekélység miatt, úgy összeszólalkozott, hogy utóbbi engesztelhetetlen gyűlöletet táplált irányában és elhatározta meggyilkolását, melyet egy kávéházban végre is hajtott. — Nagy tűzvész Londonban. Folyó hó 7. és 8-iki közötti éjjelen a Cityben, a Wondstreet óriási áruccsarnokaiban, borzasztó tűzvész dühöngött, mely rövid idő alatt az egész utzanegyedet elhamvasztotta. Anglia legnagyobb kötő-árukereskedéseinek egyike, ugyszintén tizenhét másik nagy masszív áruccsarnok s egy sereg apróbb raktár tökéletesen leégett; az üzletvilág kára mintegy harmincz millió forintra rug. Szerencsére emberélet nem esett áldozatul, mivel a kiterjedt áruccsarnokokban éjjel nem laknak. — Anglia és Franciaország. Az egyiptomi ügyek következtében Anglia és Franciaország közt kitört feszültség következménye lehet az, hogy az államok szövetkezésének

új csoportja jön létre. Franciaország ugyanazt az állást foglalja el, a mit Oroszország; másfelől Anglia folyton közelebb sodortatik a berlini és bécsi kabinetekhez. Franciaország szövetségest akar szerezni Anglia ellenében Olaszországban, melynek sok anyagi érdeke és alattvalója van Egyiptomban. Oroszország is igen előzékeny Olaszország iránt, s Giers külügyminiszter épen a legjobb pillanathban érkezett Rómába; hogy Konstantinápolyban sem pihen az orosz befolyás, azt kétségtelenné teszi azon tény, hogy, a múlt heti rohamos miniszterváltások közepette is, mindig érintetlenül maradt egy kormányfő állása, a Mahmud Nedimé, ki, tudvalevőleg, föltétlen híve Oroszországnak. — A török szultán jelenleg rendkívüli ingerültségben él, olyannyira, hogy az örökség kitörésétől tartanak. Monomániában szenved s ebből folyólag azt hiszi, hogy egész környezete iránta ellenséges indulattal viseltetik. Folyton azt hangoztatja, hogy nem akar Abdul Aziz sorsában osztozkodni és a meggyilkoltatástól való félelem indítja miniszterinek gyakori változtatására. A szultán különben népszerűtlen Konstantinápolyban s lelki tulajdonairól nem beszélnek épületesen.

A „PROTESTANS KÖZLÖNY” FÁRCZÁJA.

A pápaság és az egyház a XI. században.

— Dr. Miksa Sándortól. —

A XI. század közepén — mintegy két évtized alatt — a pápaság mélyreható reformon ment keresztül. E reform, mint befejezése egy az egész keresztény egyházat átható — bár mindeddig nem eléggé méltányolt — szellemi mozgalomnak, nemcsak a keresztény egyházra hatott átalakítólag és rendkívül üdvösen, hanem következményeiben mélyen érintette Európa népeinek politikai és műveltségtörténelmét is. Ez időszakban a pápaság, a középkornak e sokszor érdemen felül magasztalt és, mint történni szokott, még többször méltánytalanul kárhoztatott intézménye, átmenve pályájában a felemelkedés stádiumán s rövid ideig nem csekély politikai hatalommal, de mindenesetre, mind ez ideig, páratlan erkölcsi befolyással rendelkezve, a felemelkedésnél még rövidebb idő alatt a hanyatlás legszélső határához érkezett. Különböző körülmények működtek közre, hogy e kezdetben oly egyszerű, szerény intézmény, melynek hatása még a római császárság utolsó századában is alig terjedt túl Italia határain, világtörténelmi jelentőségre emelkedjék. Én csak a főbb momentumok felsorolására szorítkozom. Ilyenek voltak: Első sorban Róma város fényes múltja, vagyis azon tekintély, mely a római birodalom fővárosáról, a világ fejéről, mint a középkorban szokták nevezni, magára a város püspökére átszállott; másodsorban a nyugatrómai császárság megszűnése és Róma kivételes politikai helyzete, a csak rövid ideig

fennálló keleti góth birodalom bukása után; harmadsorban a keletrómai császárság szánandó állapota, különösen az arab invasio után; negyedszer a 7. és 8. század nagy pápáinak, kiválóan N. Gergelynek, bámulatos tevékenysége és okos politikája a még pogány germán népek megtérítése körül, — és végre a szent szék sorsának összekötése, Zachariás és Hadrián pápák alatt, a felemelkedő orthodox frank birodalom sorsával. Martell Károly, Pipin és N. Károly fegyverei egyeduralomra jutottak és a római sasok előtt megközelíthetlen vidékekre terjesztették ki a katolikus vallást; míg ugyanakkor a germán fejedelmek kegyessége, vagy inkább hálája, Szt. Péter utódait Róma és környékének, az úgynevezett Szt. Péter örökségeinek, világi fejedelméivé emelte. A szent szék függetlensége ez időponttól datalódik; ekkor tétetett le világi hatalmának alapköve. Igaz ugyan, hogy a császárság is visszaállított és hogy ennek N. Károly személyétől kölcsönzött fénye rövid időre a pápaságot csaknem teljesen elhomályosította; de csak rövid időre, mert a császárság felsősége, sőt létele is a kor szellemével jött összeütközésbe. N. Károly császársága ingó talajon épült, erőszakos kísérlet volt egy rég letűnt kor visszaidézésére, míg a pápaság tekintélye és hatalma az emberi intézmények egyetlen biztos talaján: a népek hitén és meggyőződésén alapúlt. Nem telt le egy század N. Károly halála után és az oly fényvel és annyi remények közt visszaállított római császárság, kül- és bellellenség támadásai által egyiránt zaklatva, koronája méltóságában méltatlan birtokosai által porig alázva, darabokra hullott; míg a pápaság, csaknem mindent megnyerve, mit a

császárság vesztett, politikai és vallási hatalomban és tekintélyben egyiránt gyarapodva, létének jogszerűségét fényesen bebizonyította. I. Miklós uralkodása jelzi ezen emelkedésben a legmagasabb pontot.

Azonban a császárságot összetörő tényezők romboló hatása alól a pápaság sem vonhatta ki magát teljesen, bármily magasra emelkedett is erkölcsi tekintélye. A germán invasio egy új, az ó-korban ismeretlen, eszmét hozott be az európai népek életébe: az egyéni szabadság — e korban helyesebben — az egyéni szabadosság eszméjét és, ezen eszme általános uralma mellett, a császárság visszaállítására irányuló törekvések meddő kísérletek maradtak. Mint az ó-korban az állam, úgy lett most az egyén minden s létrejött a politikai világban a IX. és X. század folyamán, mint a világnézet kifolyása, a hűbériség rendszere. E rendszer ellen, mely köteleibe a papságot is belevonni törekedett s ezt függetlensége elvesztésével fenyegette, a katolikus egyház a 8. és 9. században hosszasan és szívós kitartással küzdött, de sikertelenül. A karoling császárság bukását követő zilált politikai és társadalmi viszonyok között a rendszer volt uralomra hivatva s ezelőtt a papságnak is meg kellett hajolni, ha csak gazdagságát és politikai fényes állását feláldozni nem akarta. És a papság csakugyan meghajolt és, feladva függetlenségét, a X. század folyamán ő is belépett a hűbériség rendszerébe.

E rendszer uralomra jútása és kiterjesztése a papságra, két oldalról érintette a pápaságot: megtámadta egyházfői tekintélyét és politikai hatalmát. A főpapság belépése a hűbéri rendszerbe egyértelmű volt az elvilágiasodással, különösen Németországban, hol a főpapok, mint a korona elsőrangú hűbéresei, érzelemben, szellemben és törekvésben a világi hűbérurakkal teljesen összeolvadtak. A mint ezek a császárság létrejövését teljes erővel elleneztek és lehetetlenné tették, úgy a főpapok is, a szentszék legfelső egyházi tekintélyének mellőzésével, kerületeik független lelki és világi urává törekedtek emelkedni. Törekvésük első részét nem egynek sikerült közülük elérni: a XI. század első felében a mainzi, rheimisi, canterbury és milánói érsekek befolyása az illető országokban a szent székekkel versenyezhetett sőt pl. Angliában a szentszék tekintélyét teljesen háttérbe szorította.

Azonban, a mit a főpapság ilymódon, a pápasággal szemben megnyert, elvesztette a fejedelmekkel szemben; a pápaság tekintélyének lehanyatlása után a főpapok függése a világi hatalmaktól teljessé lett. Róma védelmének hiányában a szabad választás régi fontos elve, melynek fenntartása mellett a nemzeti zsinatok és a szentszék még a 9. században is oly erősen és nem is egészen eredménytelenül küzdöttek, most még kevésbé tartott tiszteletben, mint azelőtt; a főpapi székek betöltésének jogát már a X. században vagy — mint Franciaország és Olaszország legnagyobb részében — egyes nagyravágyó hűbérurak, vagy — mint Németországban és Lombardiában — (és a mi a legjobb eset volt) a királyok ragadták kezükbe. Hogy minő elvek lettek ez időtől fogva a kinevezéseknél irányadók, nem nehéz kitalálni.

E korszakban, melyet méltán lehet a nyers erő aranykorának nevezni, mik lettek volna becsesebb tulajdonok a hadi erényeknél? ezeket keresték a püspökökben is. Nem csodálkozhatunk tehát, ha az Isten igéjének, a békének és felebaráti szeretetnek felkent hirdetőit, e korszak hadjárataiban és mindennapos kisebb harcaiban, sőt nem ritkán rablókalandjaiban is, nem ritkán látjuk fölemlítve. Szokás lett a főpapi szókkal összekötött nagyterjedelmű jószágok miatt a püspökségeket és apátságokat hűbéreknek tekinteni és, mint ilyeneket, a világi hűbérek adományozásánál bevett szokás szerint, pénzért osztogatni. Egyik visszaélés maga után vonja a másikat: a királyi udvarnál adott példát követték a püspök udvarában is. A főpap, ki pénzzel juttott magas méltóságához, nem habozott hivatalát gazdagodási forrásnak tekinteni s alsó, tőle függő, papi méltóságokat szintén pénzért osztogatni. E vásárt az egyházi hivatalok betöltésénél a korszak irói simonia névvel bélyegezték meg és hogy e visszaélés mennyire el volt terjedve, elég lesz annak kimutatására a reformatori kísérletében megbukott VIII. Benedek pápára hivatkoznom, ki, a ticinói zsinaton, fájdalomdúlt kebelével, a szavakra fakadt: „Nincs pap Itáliában, ki méltóságát pénzzel nem vette volna meg.“

A pápaság tekintélyének lehanyatlása, a főpapság elvilágiasodása és a simonia elterjedése magok után vonták az egyházi fegyelem meglazulását. Világi papok és szerzetesek egyaránt a legnagyobb rendellenességben és a legsötétebb tudatlanságban éltek; mitsem törődve, vagy — legtöbb esetben — nem is tudva semmit a papi házasságot tiltó kanonokról, nősültek meg és éltek vissza gyermekeik és rokonaik érdekében a méltóságukhoz kötött egyházi jószágokkal. A papi és szerzetesi élet lehanyatlására a legegcebb példát nyújtja a híres császári kolostor Tarfa, Róma közelében, hol a X. század folyamán egymásután két apát múlt ki erőszakos halállal, mindkettő a szerzetesek boszújának esve áldozatú, s hol a szerzetesek nem is tartották többé szükségesnek együttlakni, hanem a kolostor nagyterjedelmű birtokain, sok zivakodás után, megosztva, mindenik megnősült és birtokrészébe költözött. Tagadhatatlan, hogy e korszakban a papok házassága az egyházi fegyelem fenntartására rendkívül károsan hatott s épen azért a szigorúbb szellemű egyházi férfiak nem is haboztak azt, a papok törvénytelen házasságával együtt, nikolaitismus név alatt, bűnnek bélyegezni. Különösen el volt terjedve a nikolaitismus Lombardiában és, Dezső monte-catinoi apát, később III. Victor pápa, tanúsága szerint magában, Rómában, hol a XI. század közepén a nőtlen pap feltűnést, sőt csodálatot keltett fel.

Természetesen, ez időben már a pápaság erkölcsi befolyása és egyházi tekintélye, valamint politikai állása is a lehető legmélyebb fokra süllyedett. A karoling császárságon nyert diadal, a 9. században, a pápaságra végzettségessé vált. Megszabadult ugyan a császári felsőségtől, mely már az első császár, N. Károly, korában elég súlyosan és kényelmetlenül nehezedett rá, de a császárság bukásával kiesett az e korban nagyon is szükséges világi kard kezéből; birtokain a német és francia urak példáját követő római nemesek oszt-

toztak s maga a szentszék is egyes római nemesek ambíciójának szolgált eszközül, felváltva az Alberichek, Crescentiusok és Tusculanumi gyókok családi birtokaként szerepelve. Az Ottók új német császársága a X. században csak rövid időre orvosolhatta a bajt; II. Henrik halála után a megalázott, de meg nem tört római nemesség még féktelenebbül emelte fel fejét és a XI. század 4. és 5-dik tizedében az apostolok fejedelmének városa a mindennap megújuló botrányok színterévé változott. Az arisztokrácia ellentmondás nélkül uralkodott Rómában, tetszése szerint nevezte ki és dobta félre a pápákat és a pápaság oly barbárságba süllyedt, mely a legelvetemültebb római császárok korára emlékeztetett.

(Folyt. köv.)

KÜLÖNFÉLÉK.

Kolozsvár, december 16.

— **Az egyetemes conventet** br. Vay Miklós ő nagyméltósága, kinek egészségi állapota, mint örömmel értesülünk, jobbra fordult, január 23-ára hívja össze Budapestre.

— **Legfelsőbb adomány.** Ő felsége a király, iskolaépítésre, a szalóki helv. hitv. egyházközségnek 105 frtot s a tasnádi ref. egyházközségnek 100 frtot méltóztatott magánpénztárából kiutalni.

— **„Trefort miniszter és a Dunáninnyi kerület“** czim alatt a turóc-szent-mártoni „Národné Noviny“ támadást intéz a közoktatási miniszter ellen a pozsonyi kicsapott pánszláv diákok ügyében s fölhozza ellene, hogy abból a dologból a miniszter erőszakkal pánszláv kérdést csinált, holott a pozsonyi iskolatanács az öt diákot nem is pánszláv üzemek miatt, hanem azért csapta ki, mert a tanács tudta nélkül „önképző kört“ alakítottak, tehát az iskolai fegyelem ellen vétettek. Azután védelem alá fogja az egyházker. gyűlés pozsonyi ismeretes határozatát s úgy találja, hogy a miniszter által kiszabott büntetés hallatlanul szigorú, mert erkölcsi halálra kárhoztat öt fiatal embert s azonfölül az evang. egyház autonómiáját ingatja meg. „Feltűnő, — végzi — hogy Trefort miniszter úr keresni kénytelen az eszközöket, melyekkel a nemzetiségi izgatásokat személyi felelősségre vonhassa. Avagy nincs az izgatók ellen törvény? A miniszter bizonyosan tudja, hogy az ilyen izgatók nem sujthatók a büntető törvény értelmében s azért akar keresni eszközöket. Különbösen keressen eszközöket; mi a jogok védelmétől el nem állunk és a személyi felelősséget nem fogjuk kerülni.“ A cikket aláírta Mudrony Pál, a Dunáninnyi egyházgyűlés tagja.

Papválasztás. A kolozsvári evangélikus egyházközség, néhai Máday János helyébe, tiszt. Greifenstein István urat, Győri Vilmos, pesti pap, jeles képzettségű segédjét, vá-

lasztotta meg első papjául. Az ünnepélyes beigtatás f. hó 20-án végbe megy.

— **Könyöradomány.** Szász István szerencsétlen pályáru családjának fölsegélésére újabban Valler József, mákói kollegánk, küldött be szerkesztőségünkhöz 5 forintot. A részvételre méltó család ügyét ismételten ajánljuk olvasóink figyelmébe. A begyűlt s gyűlendő összegeket a görgényi esperes úrhoz küldjük.

— **A m. kir. pénzügyminiszter** az elemi, a földmívelés-, ipar-, keresk., felsőbb nép- és polgári iskoláknál, tanító-képezdéknel, gyakorló iskoláknál és felső leányiskoláknál működő tanítókat felmentette a hadmentességi díj fizetése alól.

— **A Molnár Aladár közoktatásügyi történetének** folytatását a M. T. Akadémia Zsilinszky Mihály tanárra s orsz. képviselőre bizta.

— **Pázmán Péter szobra,** melyet a hercegprimás nagy áldozatokkal (20 ezer frton) egy első rangú olaszországi művész által készíttetett el, f. hó 8-án lepleztetett le Esztergomban, a basilikában.

— **Gyász hírek.** Szabó Sámuel tanár urat s családját mélyen megrendítő csapás érte. Szép roményű nyolcz élő gyermekének páratlan jóságú édes anyja, a női erények egyik minta-képe, püspökünk leánya, Nagy Katalin, alig pár napig tartó rohamos tüdőlobb áldozata lett f. hó 14-én, maga után hagyva kimondhatlan bánatot. A helybeli ref. tanári kar tegnap testületileg fejezte ki az özvegygé lett férjnel s a mélyen lesújtott főpásztornál őszinte részvétét. A temetés ma megy végbe; a halotti imát Kovács Ödön, n-nyedi theol. tanár tartja. — **Váli Ferencz,** a pápai ref. főtanoda nagyérdemű tanára, élete 72-ik, tanári szolgálata 49-ik évében, f. hó 13-án elhunyt. Bővebb életrajzot fogunk közölni róla, lapunk következő számában.

— **A következő sorok közlésére kértünk fel Szives ajánlat az anyákhoz!** Szokássá lett karácson és újévi ajándékokat adni szeretteinknek s a szerető szív rendezésén igen jól eltalálja, ki minek örül; van is elég tárgy, — miket elszámlálni felesleges — mik önként kínálkoznak mintegy az ünnepi alkalmakra. Nőinknek ott van Tompa „Olaj-ág“-a, Révész, Debos, Fördős, Szász lélekemelő elmélkedő imakönyveik. — **Fiainknak** ott van a „Jellem“, „Takarékosság“, K. Tóth K. velős átdolgozásában; — **ámde serdülő leányainknak** mit adjunk? Csecse-becsét, képmellékletekkel ajánlva ajánlott divatlapot? stb. — **Adjuk** ezeknek Tóth Pál „Gyöngyvirágok“ czimű elmélkedését; ép ezek számára iratott és több lap véleménye szerint, a czél el is van vele érve! A könyv Miskolczon, Ferenczi Bernátnál, díszkötésben 2 frtért, kapható. — **Egy atya.**

A SZERKESZTŐ POSTÁJA.

Demeter Samunak, Zágón. A tudósítás meg is jelent s a pénz megjött. A reclamált számokat megküldöm.

PROTESTÁNS KÖZLÖNY.

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETILAP.

MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

SZERKESZTŐSÉGI S KIADÓI SZÁLLAS:

b.-farkas utca 16 szám, hová a lap szellemi s anyagi ügyeit
illető minden küldemények czimzendők.

ELŐFIZETÉSI ÁR:

Egész évre 6 frt., félévre 3 frt., évnegyedre 1 frt. 50 kr.

KÉZIRATOK NEM ADATNAK VISSZA.

HIRDETÉSI DIJAK

kétszer hasábozott garmond sor vagy annak tere 5 kr. Bé-
lyegdíj minden beigtatás után 30 kr.

Nagyobb és többször megjelenő hirdetéseknel külön kedvez-
ményt nyujt a kiadóhivatal.

FELELŐS SZERKESZTŐ ÉS KIADÓ TULAJDONOS: Szász Domokos.

Egy test, egy lélek vagytok. Gal. IV. 4.

Tartalom: Karácsony. Sz. B. — Töredék a magyar ref. ének- és istentisztelet történetéből. Kálmán Farkastól. — Külföld. — Irodalom. — Világ folyása. — Tárca: A nagymama anyyala. Ifj. Szász Károlytól. — A pápaság és az egyház a XI. században. Dr. Mika Sándortól. — Különfélék — Körösvények.

A

„PROTESTÁNS KÖZLÖNY“

XIII-ik évfolyamára előfizetést nyitunk, kérve a szives támogatást.

Feleslegesnek tartjuk lapunk programját tüzetesebben körvonalozni. Csupán annak kijelentésére szoritkozunk, hogy lapunk iránya marad az eddigi. Nem kimélünk időt, erőt, hogy szolgálatára lehessünk továbbra is azon magasrendű érdekeknek, melyeknek az egyházi sajtó terén is szolgálni életünk főfeladata. Kiváló munkatársaknak diszes sora segítségünkre volt eddig s támogatni fog a jövőben is.

Okúlva azonban azon tetemes anyagi veszteségen, melyet, a többszöri sürgetések daczára be nem folyt hátrálékok miatt, főleg a folyó évben, szenvedtünk, kénytelenek vagyunk kijelenteni, hogy lapunk jövő évi 1-ső számát csak azok számára indítjuk útnak, kik hátrálékaikat addig törlesztették. Ha ez meg nem történik s elegendő számú előfizető nem jelentkezik, a lap meg fog szünni.

Az előfizetési ár marad az eddigi:

Egész évre	6 frt.
Félévre	3 frt.
Negyedévre	1 50 kr.

A kedvezmények érvényben maradnak.

Az előfizetési árak, póstautalvánnyal, alólirtthoz küldendők.

Kolozsvártt, 1882. deczember hava.

SZÁSZ DOMOKOS,

a „Protestans Közlöny“ tulajdonosa s szerkesztője.

Lapunk jelen számához van mellékelve Stampfel K. hirdetése.

KARÁCSONY.

Kolozsvár, 1882. decz. 23.

A keresztyénség vallásos világnézlete telis-tele van a symbolismus mélyjelentős mozzanataival — az ember-fölötti emberileg fölfoghatóvá tételére amúgy is rászorúlván a közbevetett úton való megértetés, sejtelmes megközelítés, hozzávetés eszközeire. S különösen a természeti jelenségek hatásai iránt annyira fogékony ember-szív megindítása, maga-tudatára ébresztése levén a czél s a föladat, önkényt kínálkozik a természet sokszerűségében, mély érzelmi hatásaiban, megannyi találkozó pontokat szolgáltatván az érzelmi világ és a mély titkú természet oly sok, csodálatra keltő, mozzanatai között, a közös lényeg által rokon e két világ kölcsön hatása vetvén megértető világosság-sugarait egyikről a másra, magyarázván egyik a másikat s mint az emberi szellem czélzatos munkájával fokozni bírja a természet erőinek működését: a természet is újabb hatályokat hív létre az ember értelmében, szívében, akaratában, épen a benne rejlő s belőle kiérezhető symbolikus momentumok által.

Az erkölcsi elemekkel telített természeti világnézet, azonban, talán egy pontján sem magaslik annyira föl és nem gyakorol nagyobb hatást az erkölcsi emberre, mint épen az Úr eljövételének ünnepén, melyet a keresztyénség nem hiában ül a természet pihenőre tértének idején, a midőn az amúgy is egymásra utalt ember még közelébb kényszerítetik ember-társához; a midőn az emberi mivelődés alap-föltétele: a család, kétszeresen drágának és édesnek bizonyítja magát s a midőn a megsemmisítő halált jelképező téli álom oly sovárgást kelt szívében az élet, a föltámadás után

De mi a természet bezárúltsága, halálszerű dermedtsége, a tehetetlenségében magára-határolt, a büntudatában elárvult emberi szívhez képest!? Az időjárás fürgetegei ellenében védelmet nyújt az enyhe otthon, ápol és eltakar a családi szeretet — de hát az élet sokkal metszőbb zivatarai elől mi földöz, a midőn akaratunk erőtelensége, indulataink tisztátalansága maga egyengeti legjobban útját az ellenséges áradatoknak, a melyeket ember az emberre, magunk magunkra zúditunk, szervezeti halálunknál sokkal rettenetesebb erkölcsi halált vonván fejünkre!?

A téli szűk szobába zárt s aránylag tétlenségre utalt embernek bővön kijűt az ideje a magába szállásra, hogy fölkeljen szívében a jég fagyánál hidegebb érzés, a magára hagyatva tehetetlen félegesség tudata s a vágy, a sovárgás, az epekedés, hogy e hiányt, melyet oly kínosan érez magában, kipótolhassa, betölthesse valami minde-

neknél teljesebbel, valami tökéletessel, magasztossal, valami égi fény-meleggel, mely megváltsa e földi setét-hidegtől

A megváltó után való e sovárgás és az eljövételére vetett ez erős hit nem a keresztyénség találmánya, hanem az emberiség szükségképi, természeti fejleménye s a próféták nem a felszéről jött ígéretnek, hanem az emberi szívben megnyilatkozott szükségérzetnek igéit hirdetik, a midőn az Urnak eljövételét praedicálák

A midőn a természet éber s csodásan titkos erőinek szövése-fonása pezsdít, alkot, teremt: az ember is ezer felé van igénybe véve akaratával; gondolatai szétszórodnak, a sokszerűen változó jelenségek lebilincselvén figyelmét; érzelmei ezer és ezer árnyalatokban játszanak; vágyai annyi hiva-vonzó hatásoknak vannak kitéve, hogy kezei, agya, szíve alig nyernek időt a megnyugvásra.

Ilyenkor a ma mindennapi gondjai nem engedik az örökkévalóság egyetlen gondját fölébredni. De, a mikor az egész föld egy nagy sirnak látszik, a midőn társas-családi ösztöneink különben is fogékonyabbá lesznek a szelidebb érzelmekre s a szeretet áldásai fölkeltek sovárgásunkat az egy-örök szeretet után; a midőn e tisztáltabb lélekállapot büntudatunkat fölébredésre segíti s a szervezeti halál mellett az erkölcsi halál képeit állítja lelki szemeink elé — nem természetes-e, hogy keressük a csillagot, mely látatott vala régen; hogy vándorbotunk és saruink keletnek fordulnak s lesve hallgatózunk valami biztató hang után .?

És ime, a csillag vezérel, a vándorlás nem hiában való, mert hangzik az égi szózat:

Dicsőség a magasságos mennyekben az Istennek! És e földön békesség és az emberekhez jó akarat!

Töredék

a magyar ref. ének- és istentisztelet történetéből.

— Karácsoni ceremonia. —

Az evangélium szerint reformált magyar egyház egyszerű — lélekben és igazságban álló — isteni tisztelést vizsgálva, önkénytelenül merül fel a kérdés: minő lehetett ez, közvetlen azon idők után, midőn a reformáció nagy munkája hazánkban végrehajtott, vagy mikor folyamatban volt? Hogy ez utóbb említett időben minő volt az isteni tisztelék, teljességgel meg nem mondhatjuk. — A reformátorok, az apostoloknak adott parancsolat szerint, „elmenvén tanítottak“, városról városra, falúról falúra jártak, praedicáltak, önszerzette énekeik s zsoltáraikat énekelték s a népet arra

megtanították. Eleinte — jóformán — ebből állott az isteni tisztelet!

A mint azonban az egyházak rendezkedtek, természetesen rendeztetett a cultus is, sokat elhagyva, sokat megtartva a papismus ceremonióiból, úgy azonban, hogy az isteni tisztelet nemzeti nyelven végeztessék!

Az azon korból reánk maradt agendák, graduálok, cantionalékból kiböngészve, teljes képét adhatjuk a magyar ref. isteni tiszteletnek, úgy, a mint az a XVI. század közepén gyakoroltatott.

Én most a karácsoni ceremóniákat kísérlem meg a szíves olvasóval azonképen megismertetni, a mint a most hivatolt okmányokból összeszerkeszthetem s merem állítani s hinni, hogy tiszta képét adom annak!

Mielőtt azonban ennek leírásába kezdenénk, szükség tudunk, miszerint ez isteni tisztelet akkor 4 alkotó részből állott, u. m. a minister, cantor, chorus és a gyülekezetből.

Minden rendezett egyházban volt külön éneklő gyermeki sereg = chorus, melynek feje és igazgatója a Cantor-tanító; ez vezeté a chorus által mondatni szokott responsoriumokat, miután a minister elébb intonálta vagy énekelte a kiszabott Antiphonát. Ez intonálás, vagy éneklés, hasonlított a római papság mai szabálytalan magán-énekléséhez; így tehát látni való, hogy a ref. istentiszteletben is kezdetben háromféle éneklés használtatott, u. m. magán, váltó és gyülekezeti.

A gyülekezet következőkép folyt be az isteni tisztelet menetére:

a) énekelte, mikor t. i. a gyülekezeti ének következett;

b) imádkozott a minister előmondása után;

c) isten igéjét hallgatá; később, a bibliák elterjedésével, bibliáját magával vivén, vagy a templomba tartván, a minister által praedicatio közben czitált locusokat kikeresés;

d) az ének, ima és praedicatióra „Áment mondott.” Nehemiás 8: 6 és 5. Móz. 27: 15--26; úgyszinté Pál I. Kor. 14: 16 példája szerint;

e) alamizsnálkodott.

A karácsoni isteni tisztelet azonban tulajdonképen az ünnepet megelőző estve kezdődött, az ugynevezett vigília vagy vároгатás-sal. A családok alkonyat után lakószobáikba gyülekeztek, énekeltek, imádkoztak, a családfő, vagy valamely kegyes szülők (öreg anyóka) előmondása mellett, bibliát olvastak, míg nem az idő elérkezett templomba menni: azaz eljött az éjféli; ekkor mindnyájan templomba mentek, hol már akkor a gyertyák megvoltak gyújtva s a praedicáló székbe feltéve, úgyszinté a minister, cantor, chorus előtt is. (A nagy-dobszai Graduálba 1752-ből Ziger János pap, az egyház inventáriumát bejegyezvén, végül ezt írta: „A gyertyatartók megvannak“, lásd tőlem „Prot. egyh. és isk. lap“ 1881. é. f. 114. hasáb). A templomban aztán következőkép ment véghez az isteni tisztelet:

(Invitatorium in vigilia nativitatis Domini).

A minister intonálta: Christus születék nekünk,

Jövétek el, imádjuk őtet,

Jerjek el, örvendezzünk urunkban,

És vigadjunk idevezítő istenünkben,

menvén az ő tekintetnek eleiben dicsőretekkel és vigaságos énekléssel, énekeljünk ő neki.

Chorus: Christus születék nekünk.

M.: Mert nagy úr, az mi Urunk istenünk és felséges király mindeneknek felett, el sem veti ő tőle az ő népét, mert ő hatalmában vadnak minden földnek határi és minden hegyeknek magasságát által látja.

Ch.: Jövétek el, imádjuk őtet.

M.: Mert ővé az tenger és ő teremtetete őtet és az kemény földet az ő kezei ékesíték, jövétek el azért, imádjuk őtet nagy alázatossággal és sirjunk az mi teremtőnk előtt, mert ő az mi Urunk istenünk és mi vagyunk az ő népei és az ő mezejének juhai.

Ch.: Christus születék nekünk.

M.: Ez napon, ha szavát hallandjátok, szíveteket meg ne keményécsétek, miképpen az pusztában, az ingerlésnek és késértésnek idején, hol megkésértének engemet az ti atyáitok, megismerének engemet és megláták az én cselekedetimet.

Ch.: Jövétek el, imádjuk őtet.

M.: Negyven esztendeiglen bántottam e nemzeteségtől és mondám, hogy ezek tévelyegnek az ő szívekben és ők meg nem esmerék az én útaimat, kiknek megesküdtem én haragomban, hogy soha be nem mennek az én nyugodalomban.

Ch. Christus születék nekünk.

M.: Dicsőség atyának és fiúnak és sz. léleknek, miképen volt eleitől fogván, most és mindenkoron és mindörökkön örökké úgy légyen.

Gyülekezet: Ámen.

Ezután jött a gyülekezet közeneke a Cantionaléból, mely után a minister olvasta:

(In noctem nativ. Christi).

Ad Titum 3.

Jer, mi dicsérjük, álgyuk és felmagasztaljuk mindeneknek teremőjét, az atya úr istent, ki nem mi érdemünk-ből, de az ő jóvoltából könyörült rajtunk, az ő szerető sz. Fiát e világra küldé.

Phil. 2.

Szűz Máriától testet, igaz emberséget, magát igen megalásván, reája felvéve, hogy minket megváltana és megszabaditana mi ellenséginktől, büntől, haláltól, ördögtől, örök kárhozattól.

Gen. 3.

Ádám-tól fogva régi elmúlt nagy üdőkben, megígérte vala nekünk ezt az atya isten, kigyónak mikor monda: Asszonyi állat magva megtöri fejedet, elveszi birodalmadat, minden hatalmadat.

Gen. 26.

Ábrahám pátriárchának ugyanazt mondá: megsokasítom én neked te kevés magodat, mint az égnek csillagait

és Tengernek fővenyit, mert az te magodban megáldatnak minden népek hívő nemzetségi.

Num. 24.

Már feltámadott Bálámnak fényes csillaga, kit jövődől képpen Sidó népnek mondott vala, hogy Jákob nemzetéből támadna fényes csillag és Sidóság közzül származnék az Jesus Christus embersége szerént.

Deut. 18.

Ez vala az hatalmas nagy propheta, kit Moyses Sidó népnek megjelentett vala, Istennek ígéretét mikor nekik megmondá: én ti közületek támasztok egy nagy Prophetát nektek váltságtokra.

Psal. 131.

Dávid királynak ezen végre megesküvök: hogy az ígért Jesus Christust nekie megadná, mikor ekképen monda: hogy meg ne csalatkoznék Én a te szókedre vetek királyi méhednek drága gyümölcsében.

Esa. 11.

Sz. Ésaías erről így prophétált vala: veszső szár mazik Jessének nemes gyökeréből, kiből egy ékes virág ujjonnan nevelkedik, kin Istennek lelke, bölcsesége és tanátsa igen meg nyugoszik.

Luc. 2.

Simeon prophétának jövődől mondása, Máriának a mit monda, im bételyesedök: Ez gyermek veszedelmére, és sokak üdvösségére vettetett sidók köszt és jegyképen kinek sokan ellene támadnak.

Gal. 3.

Sz. Pál ajánlya ez születésnek nagy voltát, megjelentök ő minekünk használatosságát: idő bételyesedvén, elküldök Atya isten egyetlen egy Fiát, hogy mi választott fiai Christus által lennének.

Math. 1.

Ez lón a fiu, kiről az Angyal azt monda, mikor Joseph Szűz Máriát el akará hadni: Dávidnak fia Jóseph, ved hozzád ez Máriát, mert ez olly fiat szül, ki megszabadítja népét gonosz bűneiből.

Luc. 2.

Ez születésnek ő nagy drágalátos voltát megjelentök az Angyalok szegény pásztoroknak, mikor nekik mondanak: hirdetünk nagy örömet, mely lészen ti néktek és az egész földön való bűnös embereknek.

(Folyt. köv.)

Kálmán Farkas.

KÜLFÖLD.

Németország. A porosz iskolaügy. A porosz népiskolákra évenként 101 millió márkát költenek; 44 milliót a városi, 27 milliót a falusi iskolákra. Az állam, tanítói fizetési pótlék czimén, 624,689 márkát fizetett a városokban s 3 millió 191,320 márkát a falvakban. Szó volt arról, hogy a porosz országgyűlés legközelebbi ülészakában egy, a tanítói fizetést szabályozó, törvényt fognak az ország-

gyűlés elé terjesztteni. Mióta kitűnt, hogy az általános iskola-törvény létrejötte legyőzhetetlen akadályokba ütközik, az intéző körök a fizetés kérdését külön törvénnyel akarták szabályozni. De hamar meggyőződtek arról, hogy ennek sem érkezett még ideje, mert előbb a közigazgatási reformot kell befejezni. De pénzügyi viszonyok is akadályul szolgáltak. Tanítói fizetésekre Poroszországban 59 millió 233,682 márkát költenek; ebből az iskolavagyon kamatai 7.528,767 márkát fedeznek; 10 millió 528.841 márká tandíjakban találja fedezetét, az állam körül-belől 8—9 millió márkával járúl az egész összeghez. Az új törvény rendkívüli módon növelné ezt az összeget, elannyira, hogy ily törvényt még kilátásba sem helyezhetni. A kormány be fogja érni azzal, hogy, legközelebb, a tanítói fizetések kárpótlékát, továbbá a tanítók nyugalmidiját törvénnyel fogja szabályozni, illetőleg felemleni.

Franciaország. Sensatiós áttérés. Hallatlan és, századok folyamán, szerfölött ritkán ismétlődő eset adta elő magát Franciaországban. Egy egész katolikus község áttért a protestans vallásra. Az esetről a következőket írják: Châtel-Guyon (Guy de Dome) község tanácsa ez évi November hó 5-én egyhangúlag elhatározta, hogy, községével egyetemben, a katolikus vallásról a protestansra tér át s kimondotta egyszersmind egy protestans templom építésének szükségességét. A maire megbízott egy erre vonatkozó terv elkészítésével s egy bizottság küldetett ki, mely addig is ideiglenes istentiszteleti helyről gondoskodjék. A közeli falú protestans lelkésze, Cornud, meghivatott s beszédét többen hallgatták meg 400-nál. Az áttérés oka a kath. lelkésszel (curé) szemben kitört elégedetlenségben rejlik. Az ájlatosság — a nép szavai szerint — lehetetlenné volt téve a pap viselkedése által. Senki sem bizott benne s hiában folyamodtak fel a püspökhöz a lelkész durvaságai s erkölestelen kibágásai miatt, mert a püspök, bár megígérte a pap eltávolítását, szavát szegte. Blzony, ebből az esetből élénk tanúságot vonhatnak le mind a katolikus, mind a protestans lelkészek s legfőképen pedig az előbbieket, kik kasztszerűleg távol tartják magukat a néppel való közlekedéstől s ez által felidézük annak bizalmatlanságát maguk iránt.

Olaszország. Az eskütagadó képviselők ellen. Az olasz parlamentben Pierantoni képviselő indítványt tett, hogy az eskütagadó képviselő fosztassék meg képviselői mandatumától. Depretis miniszterelnök pedig törvényjavaslatot adott be, mely szerint az oly képviselők, kik az eskütételt megtagadják, valamint azok is, kik, a képviselőházba belépésük után két hónappal, az esküt le nem tették, a nélkül, hogy ennek valamely kimutatható s elfogadható akadálya volna, mandátumaikat egyszerűen elvesztik. Pierantonit felkérték, hogy vonja vissza indítványát s ő meg is ígérte, ha a kormány határozottan kijelenti, hogy a törvényjavaslatnak visszaható ereje lesz. A miniszter egy előbbi esetre hivatkozott, mikor az eskütagadó megszűnt képviselő lenni.

Anglia. Új szentek. Rómából jött intézkedések folytán az angol szentek számát jelentékenyen megfoglalják szaporítani. A nyomozások a szentté nyilvánítás tárgyában — melyre az angol királyok, püspökök, szerzetesek és szüzek közül sokan leginkább érdemesek — folyamatban vannak és egy lelkészekből álló bizottság ajánlja magát minden, e tárgyú, közléseknek a római szertartási congregatióval való közvetítésére. Az egész egy jól megdöntött sakkhúzása Rómának, hogy Angolországba, a szentek tisztelete ügyében, új erőket vigyen be és a római befolyást erősítse. Rómából Londonba érkezett tudósítások szerint azzal foglalkoznak, hogy az 55 éves korában lefejezett Moore Tamás és Fischer bibornok küszöbön álló canonisatioja eszközöltessék. Ezeken kívül azt mondják, hogy a vatikán Manning bibornok sarkalására még 300 más, a vallási zavarok korában áldozatul esett egyént szándékozik szentté avatni.

Ázsia. Keresztyén temetés Japánban. Sok zenebonára adott alkalmat odig Japánban az a körülmény, hogy a keresztyén temetkezési szertartás nem volt megengedve. Legtöbb temető ehhez vagy ahhoz a templomhoz tartozott s az illetékes papok monopolizálták a temetőben a szolgálat jogát. A keresztyéneket komoly zavarba hozó, sőt kínos jelenetek fordultak elő gyakran. Nagy győzelem volt tehát, midőn, ez év május 27-én, egy keresztyénné lett hadtengerészeti orvos, kormányi engedéllyel, ünnepélyes keresztyéni szertartással temettetett el. Egyetlen pogány pap sem volt jelen. A háznál tartott gyászbeszéd és ima után egy véget érni nem akaró gyászmenet indult meg, elől a császári hadi tengerészeti zenekarával. Egy szakasz gyalogság után zászló s egy tábla volt látható, mely utóbbin fel volt jegyezve: hogy hívták az elhunytat s melyik keresztyén egyházközséghez tartozott. Következett a koporsó, mely után az elhunytak két fia lépdelt; azután egy szakasz gyalogság, majd egy század matróz, a tengerész orvosok csapata s végül a lelkész, néhány bennszülött keresztyénnel. „Keresztyén temetés,“ hallatszott itt-ott a bámuló tömegből, a meglepetés kiáltásaként. A sirnál felhangzott a keresztyének éneke s a gyász szertartást buzgó ima rekeszté be.

IRODALOM.

Szász Károly kisebb költeményeinek második kiadása, bővítve újabb termékekkel, a napokban került a könyvpiaçzra a költő hű arczképével s megrendelhető bármely könyvkereskedésben. A vérségi viszony, mely a költő s lapunk szerkesztője között fennáll, tiltja, hogy a mű méltatásába bocsátkozzunk s csupán arra szorítkozunk, hogy olvasó közönségünk figyelmét arra a hírnévre utaljuk, melynek Szász Károly az irodalom terén, nem csak mint műfordító, hanem mint költő is, örvend. A két vaskos kötet ára fűzve: 3 frt 60 kr. Jövő számunkban mutatványt közlünk a költeményekből.

Szász Béla válogatott költeményei szintén

nem rég hagyták el a sajtót egy nagy kötetben, melyet t. olvasóink figyelmébe ajánlunk. Szász Bélát lapunk olvasói, mint író és költő, sokkal jobban ismerik, hogysem költeményeinek e legelső kiadása bővebb ajánlatásra szorúlna előttük. A vaskos kötet ára fűzve 2 frt 50 kr.; diszkötésben 3 frt 50 kr.

„Ez a mi Budapestünk“ című műre hirdet előfizetést Várnai Böhm Sándor, lapunknak hosszú időn át volt belmunkatársa, 1 frt 50 kr-ával. A kötetben vázlatok, életképek, rajzok és beszédek lesznek a fővárosi életből. V. Böhm Sándor egyike az ifjú generatio tehetségesebb tagjainak s így műve, irmodorát, tartalmát és mulattató voltát tekintve, ismerve az író, a legnagyobb valószínűség szerint, nem fog az ily nemű termékek között utolsó helyen állani. Melegen ajánljuk, mint régi ismerőst, lapunk t. olvasóinak becses figyelmébe. Az előfizetések szerző lakására (Budapest, bécsi utca 2 sz.) küldendők.

Magyar prot. egyházi szónoklatok, ünnepi, alkalmi közönséges és gyászbeszédre. Irta Gyöngyösy Sámuel, tiszánánai ref. lelkész. Új folyam. I. fűzet. Bolti ára: 1 frt 80 kr. Miskolcz. A szóban forgó ily című munka, húsz egyházi beszédet tartalmaz, melyek legnagyobb részben ünnepiek. A 182 lapra terjedő fűzet majd minden darabja kerekded kidolgozás, tiszta magyar styl és bő eszmei tartalom által tűnik ki. Terünk szűk volta nem engedi a részletes bírálat közlését, de azért jó lélekkel ajánljuk e munkát előfizetőink figyelmébe.

„Milyen levegőben alszunk és milyenben kellene aludni, hogy egészségünkre, nem pedig betegségünkre szolgáljon“ címmel Dr. Salamon József tollából egy figyelemre méltó röpirat jelent meg, mely, különösen nagyobb és szűkebb szállással rendelkező családoknak, sok talpraesett és megszívelhető tanácsszal szolgál. Ára 30 kr. s Stein Jánosnál kapható Kolozsvártt.

Új zeneművek. Táborstky és Parsch zeneműkereskedésében megjelent két csárdás; az egyik „Elegans csárdások“ címmel Ábrányi Kornéltól, a másik „Athléta csárdás“ címmel Berkes Lajostól. Ajánljuk az illetők figyelmébe.

A VILÁG FOLYÁSA.

— Heti szemle. —

A képviselőházban a kereskedelmi és közgazdasági miniszterium költségvetése nagy méreteket öltött és három ülésben foglalkoztatta a házat. A közoktatásügyi miniszterium költségvetési tárgyalásának kezdetén arra nézve tétetett indítvány, hogy a Muraköz, mely már-már egészen elhorvátosodik, vétessék ki a zágrábi érsekség alól s ma-

gyar püspökség alá helyeztessék. Trefort miniszter úszintén megmondta, hogy ez lehetetlen, mert ha a Muraközt elvonják a zágrábi érsekségtől, akkor elvontunk attól annyi területet, a mely biztosította eddig a magyar kormány jogát, hogy a zágrábi érsek kinevezésére befolyása legyen. Zsilinszky Mihály a nazarénusok terjedésére irányozta a miniszter figyelmét és felhozta, hogy e felekezet hódít a nép közt, mert vallása tiltja a katonáskodást s a besorozott nazarénust rendszeren a kórházakban használják betegápolásra; nem fizet egyházi adót, nem fizet papot; nagyon könnyen megy nálok a házasság. Irányi Dániel a baptisták felekezete mellett emelt szót, mint a kiket üldöznek, befognak. Ugyancsak Irányi most is megtette szokott indítványát, hogy teljes szabad vallásgyakorlat legyen Magyarországon. A miniszter a baptistákra azt hozta fel, hogy lelkészeik, „apostolaiak“ miveletlen emberek s oly felekezet, mely papjaitól nem követel bizonyos miveltiséget, veszedelmes lehetne. Bajok azért van a baptistáknak, mert türelmetlenek, tola-kodva térítenek és ezért sokszor megverik az apostolokat. Ilyenkor avatkozik be a hatóság. Vallásgyakorlataikat szabadon végezhetik. Az iparos iskolák tárgyalásánál történt meg, hogy gr. Zichy Jenő e célra 20,000 frtot kívánt a költségvetésbe fölvenni 8000 frt helyett s mikor ezt a miniszter ellenezte, hivatkozva a pénzügyi állapotokra, Zichy saját magából ajánlotta föl a 12,000 frtot, ha megígéri a miniszter, hogy a jövő évre nagyobb összeget vesz fel. A ház pedig köszönettel fogadta gr. Zichy Jenő nagylelkű ajánlatát. — Hieronymi Károly, közlekedésügyi államtitkár, ez állásától, saját kérelmére, fölmentetett s ő felsége őt a Lipót-rend középkeresztjével díszítette fel. — Szathmármegye székhelye. Szathmáron népgyűlést tartottak, mely azt a kívánságot fejezte ki, hogy a megye székhelye Nagy-Károlyból Szathmárra tétessék, mint természetes központba. A megyeház építésére a város minden áldozatra kész. — Petárda a postán. E hó 16-án reggel a temesvári postahivatalnál a postakocsik állomási helyén petárdát találtak, taplóba és papirosba begöngyölve. Éleinte azt hitték, hogy e petárda a postacsomagokból esett ki, de e föltevésnek ellene szól azon körülmény, hogy az egyik darab taplón látható, hogy meg volt gyújtva. A földön heverve aztán — hihetőleg a nedvesség miatt — kialudt. — A szerb skupstina megnyitása. E hó 15-én nyílt meg a szerb skupstina Belgrádban, Milán király trónbeszédjével. Nem könnyű volt összehozni annyi képviselőt, a mennyi a skupstina üléséhez szükséges, mert a radikális ellenzék rögtön lemond, a mint megválasztják. De mégis volt 128 képviselő. A király felolvasta a trónbeszédet; miután csupa miniszteriális képviselő volt jelen, csaknem minden mondat után viharos taps hangzott. A trónbeszéd egyébiránt nem valami fontos. — A fölségségsértésért halálra ítélt Oberdank érdekében, több oldalról vett felszólításokra, Hugó Victor a következő kegyelmi kérvényt menesztette Királyunkhoz: „Két nap alatt 11 táviratot kaptam Olaszország egyetemeiről és akadémiáiról. Mindannyi az elítélt életéért esedezik. Az osztrák császár

e pillanatban kegyelmet gyakorolhat. Vajha aláírna a kegyelmi iratot! Nagylelkű cselekedet volna ez. 1882. decz. 12-én. Hugó Victor.“ — Új angol miniszterek. Gladstone kormányelnök letette a pénzügyi tárczát s átadta azt a volt hadügyminiszternek, Childersnek. Ezentúl kizárólag a kormányelnöki teendőknél szenteli magát. Hartington van kiszemelve hadügyminiszternek. Fontosabb ezeknél, hogy Derby lord is tagja lett Gladstone kormányának és a gyarmatok ügyét vette át. Derby nyíltan hangsúlyozta Oroszország iránti rokonszenvét is, a mit Gladstone sem titkolt. Gladstone és Derby ugyanegy kormányban tehát igen könnyen azt jelentheti, hogy az angol kabinet politikája a külügyi kérdésekben Ausztria és Németország ellen van irányozva s Anglia nem hajlandó a Balkán-félszigeten az osztrák-magyar államnak valami kiválóbb engedményeket tenni. — Az orosz hadi készülődések. A német és galiziai határokról folytonosan hangzik a hír, hogy Oroszország nagy készülődéseket folytat, vasútakat épít gyorsan, erődtéseket emel, csapatokat von össze, sőt Varsóban külön hadipénztárt is állított fel. E régen ismétlődő tudósítások most a németországi lapokban is rendszeren helyet találnak és, a mint látszik, e készülődések monarchiánk ellen irányozvák. — Nagy tűzvész. Jamaikában, Kingstonban a kereskedők negyede e hó 11-én leégett. A roppant tűz 6 millió font (60 millió frt!) kárt okozott. — Egyiptomi ügyek. Egyiptomból érkező hírek sűrűn foglalkoznak Tefvik pasa alkirálylyal, a ki képtelen kormányozni és fölteszik róla, hogy bir belátással, felismerni saját alkalmatlan voltát. Meglehet tehát, hogy nemsokára lemond. Utódja Abbas trónörökös lesz, de, a mig az felnő, addig Anglia által kijelölt kormányzás fogja az ügyeket vezetni. Az angol hatalom tehát egyre öregbedni fog Egyiptomban. A francia és angol viszonyokban az újabb napok alatt ismét jobb fordulat állt be. — Egy király őszinte vallomásai. A nyáron a khinai császár egyik alattvalója, Korea király, ellen lázadás tört ki s a királyt saját nagybátyja fosztotta meg trónjától. Khinai sereg vonult aztán Koreába és helyreállította a rendet. A „Nord China Herald“ most közli a kiáltványt, melyet a király népéhez intézett: „Mint-hogy nincs bennem semmi erély, kileacz év óta a legnagyobb rendetlenségben kormányoztam. Az igazságot elhanyagoltam és a kormányzással nem törődtem. E botrányért magam vagyok egyedül felelős. Ezért számos szerencsétlenség halmozódott rám. Hanyagságomat megbánom, de kissé későn. Gazságomat beismerem. Vétkeztem: kirabolván a templomokat s nem akarván imádni továbbra is az isteneket. Vétkeztem, hogy a nép pénzét a bízolgók közt osztogattam ki, mert rossz hivatalnokokat alkalmaztam. Hibám űzte el a trón egész tekintélyét s így bűnöm súlyosította népem helyzetét, okozta a bekövetkezett bajokat. Igazságos tehát, hogy az istenek üldöznek s népem gyűlöli. Szégyenlem magam hűbéreseim és alattvalóim előtt. Igérem javulásomat az istennek, a császár és a nép ezután meg lesznek elégedve velem.“

A „PROTESTANS KÖZLÖNY” FÁRCZÁJA.

A nagymama angyala.

— IFJ. SZÁSZ KÁROLYTÓL. —

Fúrtn a tél, de nyár szívében,
Benn a szeretet lángja ég,
Körébe' lenni földi éden,
Vidám s áldó mosolya még.
A tűnő napsugár is éget,
Bár messze röppent hajnala
De csitt! A lárma érjen véget:
Itt a nagymama angyala.

Már hetek óta jár, rakosgat,
Számítva gondol egyedül,
Be-be szólítja a nagyobbbat
S vele órákig el-el ül.
A lánykáknak vajjon mi kéne?
Vaj' mit kapjon az apraja?
Hát mire vágy inkább a véne?
Itt a nagymama angyala.

Mindent felir fehér kezével,
— Egy kincset ér minden vonás —
Köztük szívet ha osztaná fel,
Boldogsága nem volna más.
De így alig jút egyre-másra,
— Ez is kincs lesz tán valaha —
Óh, mily nehéz a választása!
Itt a nagymama angyala.

Aztán meggyújtják a gyertyákat,
Már rendbe van minden dolog;
Az agg is új erőre lábbad
És szíve halkán feldobog.
„Ne még, ne még, míg készen nincsen!
Ez nem jól van! Ezt tedd oda!”
A sok kis kéz már a kilincsen
Itt a nagymama angyala.

Zsibongva tódúl a szobába,
Csak úgy szalad a sok gyerek,
S a hogy birja mindnek a lába,
Rohamra megy a kis sereg.
Pár percz, s nem ismersz a szobára:
Itt csákó, kard, ott egy baba
De nézz egy kisedd asztalkára
Ott a nagymama angyala.

„Ezt a papa angyala hozta,
Ezt a mamáé, ezt meg a
Nini! hisz ottan a sarokba,
Ott van az öreg nagymama.
Igen, ott áll, könnyes szemekkel,
A boldogságba nincs szava
És osztva-oszt áldott kezekkel:
Itt a nagymama angyala.

Egynek egy bábút, másnak mást ad,
Egy-egy csókot, mint ráadást, —
Áldó a csókja ajakának!
A nagyja tán nem várna mást,
De nékik is van: kézmunkája
„Óh jó anyám, mért fárada?”
Hisz mindnek anyja s gondol rája:
Itt a nagymama angyala.

Ha mind kiosztá, oszt' lenyugszik,
Mig arczán örömkönny pereg, —
Pihen a másnap hajnaláig,
S munkához fog a jó öreg.
Jövőre is kell a fiaknak
Ő adna mindig, adna ma,
Hisz ő is ad, ha mások adnak
S hoz a nagymama angyala.

Egy angyal ő, a földre szállva,
— De nem pihenni jött ide —
Csak bennünk él, miénk az álma,
Miénk az élte s hő szíve.
Ha összegyűlünk egy csoportba
S ha fölzeng gyermekink dala:
Mi elesítjük, hallga, hallga
Itt a nagymama angyala.

A pápaság és az egyház a XI. században.

— Dr. Mika Sándortól. —

(Folytatás.)

1033-ban meghalt XIX. János pápa a tusculanumi grófok családjából s testvére Alberich, Róma város consula és a római nemesség leghatalmasabb tagja, sietett a megüresedett pápai széket családja számára újra biztosítani. Oly merészséggel, minőre eddig, minden botrány mellett is, a pápaság történelmében példát találni nem lehet, saját fiának, Theophilactnak, egy 12 éves gyermeknek, fejére tette fel a hármaskoronát. És e gyermek pápa IX. Benedek, ki

felszűrt korában Neró elveteműtségével Caligula gyermekességét és Heliogaballus esztelenségét egyesítette, tizenegy évig uralkodott zavartalanul Rómában. Utódainak egyike, III. Victor, festette le az utókornak Benedek életét, megjegyezvén, hogy borzad elbeszélni e pápa tetteit s valóban nincs bűn, mellyel IX. Benedeket méltán vádolni nem lehetne. Fényes nappal a nép szeme előtt raboltak és gyilkoltak ő és társai; fegyveres kézzel erőszakolták ki a marttyrok sirjain a zarándokok adományait. Róma rablóbarlanggá változott s minden erkölcsstelen erőszakos tette a pápa és rokonai adták a példát.

IX. Benedekkel — mondja Gregorovius — a pápaság elérte az erkölcsi hanyatlás ama legszélső fokát, mely a természet törvényei szerint fordulatot idéz elő az emelkedésre; de a botrányok kora még ekkor nem járta le egészen magát. 1044-ben kifáradt ugyan a római nép türelme is és egy felkelés, melynek élére a tusculanumi grófok vetélytársai, a Crescentiusok, állottak, a kéjencz pápát kiűzte Rómából; de ez csak személy- és nem rendszer változást jelentett. A hatalom most rövid időre a felkelés fejének, Girarde de Saxonak kezére került, ki, miután IX. Benedeket a pápai méltóságtól megfosztottnak nyilvánította, nem késett, elődei példáját követve, a hármaskoronát áruba bocsátani. A legtöbbet ígérő János sabinai püspök, III. Sylvester név alatt, 1044. február 22-én Szt. Péter trónjára lépett; de uralma csak negyvenkilenc napig tartott. IX. Benedek korántsem szándékozott méltóságáról lemondani; ellenkezőleg, hatalmas rokonai segítségével, újra felvette a harczot és sikerült is vetélytársát Rómából kiszorítani. Most ismét Sylvester lett száműzött, de a Crescentiusokra támaszkodva ő sem adta fel ügyét; egyik Sabini várába vonult meg s onnan bocsátotta ki átkait Benedek ellen.

A keresztény egyháznak tehát két feje volt már s hogy a botrány teljessé legyen, csakhamar megjött a harmadik is. IX. Benedek az általános gyűlölet új kitörésétől félve s különben is nősülni szándékozván, csakhamar aztán, hogy a szent széket másodszer is elfoglalta, eladta méltóságát a római laterani egyház egyik gazdag János nevű papjának, ki mint pápa VI. Gergely nevet vett fel. Az új pápa, mint pap, tiszta feddhetetlen életéért, közbeccsülésnek örvendett s nem lévén tudva kezdetben, minő eszközzel nyerte el méltóságát, a szent széket is általános örömjaj között foglalta el. De az óriási zavarok megszüntetésére VI. Gergely tiszta élete és jámbor jó akarata nem voltak elégségesek. III. Sylvester tovább is fenntartotta magát sabinai birtokain, pártja benn Rómában nagy tevékenységet fejtett ki s végre IX. Benedek is nősülési szándékában csalatkozván, a pápai czímet újra felvette. Három pápa uralkodott most Rómában, mind a három a simonia bűnével terhelve; az egyház kebelében gyalázatos schisma, Róma falai között véres polgári háború dühöngött. Ha a következő században élő Freisingeni Ottó egyedül álló tudósításának hitelt adhatunk, egy ideig három pápa tartózkodott Rómában: egyik a Szt. Péter templomában, a második a Lateránban és a harmadik a Maria Maggiore templomában osztotta áldásait pártfeleinek és szórta átkait ellenfeleire.

A pápaságot e zavarból és mély erkölcsi süllyedésből csak a császári közbenlépés menthette ki s csakugyan az erőteljes német király, III. Henrik, személyében központosultak mindazok reményei, kik, a Rómában uralkodó rendetlenség és szüntelen megújuló botrányok fölött kétségbeesve, az egyház és a pápaság reformatiójának kérdését az európai kereszténység világi fejének kardja nélkül megoldani lehetségesnek nem hitték. III. Henrik római útja 1040-ben következett be; de mielőtt ennek elbeszéléséhez fognék, szükségesnek tartom, rövid kitérést téve, azon reform mozgalom jelleméről és irányáról szólni, mely, közel egy század óta, az egyház kebelében zajtalanul, de annál több hatással működve és III. Henrik közbenlépése által a pápai trónt is elfoglalva, hivatalva volt a szent széket, egy pár évtized alatt a legmélyebb süllyedésből világhatalmi állásra emelni.

E reform mozgalom, vagyis a visszahatás az egyházi élet romlottsága ellen, ott vette kezdetét, hol, a zilált politikai és társadalmi viszonyok következtében, a rendetlenség a legmagasabb fokra hágott, hol tehát a baj orvoslásának szüksége is leginkább égetővé vált: Franciaországban és Olaszországban. A hanyatlás a szerzetes életben volt legfeltűnőbb s csakugyan ott találkozunk az első reform kísérletekkel. Nursiai Benedek intézménye, miután négy századon keresztül teljesítette culturhistoriai feladatát, mely feladat az új kereszténytársadalom képzésének elősegítésében állott, mint a tarfai kolostor példájából láttuk, teljes bomlásnak indult. Pedig e szerzetesek képezték kolostoraikkal a római birodalom bukását követő chaosban az egyedül rendezett társaságot és a hatás, mit példájokkal és önfeláldozó sokoldalú tevékenységökkel a fejlődő keresztény társadalomra gyakoroltak, végtelenül üdvös volt. Ők hintették a keresztény testvérszeretet magvait a barbar világba; míg a világ füstölő romhalom volt, ők éltek csak békésen, munkásan és jámboran; s míg a polgári élet törvénykönyvei a barbárság árjában eltűntek, ők új törvénykönyvet alkottak; Benedek szabályai a középkor legrégebbi törvénykönyve. Ők adták először példát munkás jámbor életökkel az erkölcsi ideák amaz igénytelen országáról, hol boldogság és béke, alázatosság és engedelmesség virágoztak; ők adták a keresztény egyháznak a legkitűnőbb hittérítőket, kik valóban apostoli erővel és lelkesedéssel térítették a pogányokat s kezökben az evangéliummal hódítottak a felemelkedő frank birodalomnak új provinciákat és a római egyháznak új kerületeket. Kolostoraik a szerencsétlenség asylumai és a tudomány dicsőteljes iskolái voltak, egyedüli iskolái az elszegényedett emberi nemnek, egyedüli menhelyei a római és hellen cultura gyöngye maradványainak. Mi eszméik és álmaik az ég legtávolibb regioiban vesztek el, nem vetették meg a földi élet fenntartására és szíjítására szolgáló eszközöket. Benedek praktikus szabályai szerint magok mivelték földjeiket, példát adva ebben is épúgy, mint a tudományos, erkölcsös és vallásos életben kortársaiknak. Faluk és városok alapítói voltak s nagyterjedelmű földek köszönhetik nekik termékenységeket, népességeket és virágzásukat. De e nagy kulturhistoriai hatás, melynek én itt csak halványképét adhattam,

Folytatás a mellékleten.

s mely a benzéseknél a történelemben mindörökké fényes nevet biztosít, már teljesítve volt, midőn N. Károly a germán római császárságot megalapította és a kilencedik századdal a szerzetesség hanyatlásnak indult.

E hanyatlás kora szorosan összefügg a károling császárság szétbomlásával és a pápa egyházi tekintélyének lehanyaglásával, de okait már a megelőző időkben kell keresnünk. A kolostorok meggazdagodása volt a fő-fő ok és e meggazdagodás természetes következménye volt azon magas állásnak, melyet idővel a szerzetesek az egyházban és általában kivívtak magoknak. Az általános barbárság korában kortársaikénál összehasonlíthatanul magasabb képzettségök megnyitotta előttök az utat a királyi udvarokba, a püspöki székekre sőt Szt. Péter trónjára is és e kilátások, az egyszerűség, alázatosság erényeinek háttérbeszorításával felkeltették bennök a nagyravágyás szenvedélyét. Csakhamar végtelen birtokokat szerezve, a kolostorok fejedelemségek, az apátok gróffokká lettek s már Martell Károly megadta azon veszélyes példát, mit maga N. Károly is követett, hogy más jutalom hiányában, világi urakat, egy-egy gazdag apátság birtokával adományozzon meg. E világi apátok nem késtek a szerzet jóságait rokonaik és vasallusaik között kiosztogatni s e kolostorok fejedelmi vagyonát csakhamar ezer meg ezer rabló tépte szét. Ily körülmények között a szerzetesek régi erényei oda lettek és a növekvő élvezetvágy, a társadalmi viszonyok óriás rendetlensége, a karolinig birodalom feloszlását követő zavar és végre a saraczenok, normannok és magyarok új népvándorlásának pusztító csapásai, melyek főképpen a kolostorokra irányultak, teljessé tették a szerzetes élet hanyatlását. Sok apátság szétdúlott, a szerzetesek szétszórtak és a kolostorok megmaradtak, a fejelem ott is elenyészett. A szerzetesség ép oly bomlásnak indult, mint előbb hasonló körülmények között és ugyanazon okok hatása alatt a világi papok canonikális szervezete.

Azonban e szomorú körülmények között is akadtak még mindig egyesek, szerzetesek, papok és világiak egyiránt, kik a hanyatlást fájdalmasan érezték és a kik Szent-Benedek poraiból látszottak életre kelni, hogy a kereszténység bomlással fenyegető egét fönntartsák. Közelgett a végzeteljes ezredik év és a világ vége miatti félelemben az askeis új táplálékot nyert; a világi szenvedélyek chaosából győzelmesen emelkedett fel a bűnbánó szeretet, szerzetalapítók, remeték, rajongó bűnbánók, a régi Thebaiséhoz hasonlók, támadtak mindenütt, lelkesült, a halált megvető missionariusok keresték fel kelet még pogány népeit, fejedelmek — köztök nem egy zsarnok — öltöttek szerzetes ruhát és az egyházra borult sötét éjszakában egy pár csillag ismét felmerült.

(Vége következik).

KÜLÖNFÉLÉK.

Kolozsvár, december 23.

— **A közelgő karácsonyi szent ünnepek** alkalmából fogadják t. olvasóink legszívélyesebb jókívánatainkat. Töltse be az Isten mindnyájunk szívét örömteli érzelmekkel, békességes indulattal s azzal az élő vallásos hittel, mely áhitattal csüng az Úrnak ama Küldöttjén, kibekült az ég a földdel, az Isten az emberrel, az örökélet a múlandósággal. De ne feledjük, hogy magyar prot. egyházra nézve ebben az esztendőben a közelgő karácsony ünnepe nem csak annak szentelt hála ünnep, hogy testet öltött magára az örök Ige, hanem hálaünnep annak is, hogy valósággá vált a miért protestáns egyházunk minden hű fia régóta eseng: egy testté s lélekké egyesült az egyetemes magyar reformált egyház s ez által számára a közös célra közös erővel törekvésnek s újjá születésnek óhajtvá várt korszaka megnyílt. Dicsőség a magasságban Istennek, ki magyar reformált egyházunkra nézve is elközelgetni engedte az idők telyességét, felénk hajlította a Király szívét, hogy támadjon számunkra is „új ég s új föld, melyben lakozik az igazság. Seregeljünk hát mindnyájan buzgó áhitattal az Isten házába s zengjük hálatelt szívvel a koronás prófétával: Jó és igaz az Úr!

— **A kolozsvári ref. egyházköztség** az u. n. nagylábasházat, mely eddig az egyház és főtanoda közös tulajdonát képezte, felerészében a főtanodától 20,000 frtért megvásárolta s közelebből tartott közgyűlésében a romlatag épületnek teljesen újra építését elhatározta. Gyarmati Miklós, Dávid Antal és Szász Domokos személyökben bizottságot küldött ki az előmunkálatok megtételére s biztos kilátás van arra, hogy a jövő év tavaszán az építés megkezdődik.

— **Beigtatás.** Greifenstein István, kollega urat, a kolozsvári luth. egyházköztség újonnan választott papját, mint lapunk jelezte, f. hó 20-án igtatták be hivatalába a szász-sebesi lutheranus esperesség küldöttjei, diszes közönség jelenlétében. A beigtatási ünnepélyt az egyházköztség által rendezett diszebéd követte, melyen résztvettek a különböző felekezetek képviselői, a városi hatóság s az egyházköztség kitünőségei. Legyen e helyen is idvezelve az Úrnak új szolgálója.

— **Szép ajándék.** Nagy-sajói ev. ref. egyházközségünk — mint nekünk írják — a folyó decz. hóban igen szép és becses ajándékot kapott Br. Schleinitz Vilmosné szül. Gróf

Tholdalagi Róza ő nagyságától posta útján. A küldemény áll három darab úrasztali terítékből; egyik egész nagy, nehéz selyemből, műértő kézre valló selyem himzéssel; a más kettő kisebb, arany, ezüst és selyem fonállal művészileg kihezve. Az ajándék becsét neveli az, hogy a terítők összeállítását s rajtok a sok munkát és időt igénylő, gazdag művészi himzést a kegyes grófnő sajátkezűleg végezte. — Vajha minél több ily nemes keblű patronája akadna egyház-kezségeinknek!

— Géresi Kálmán tanár úr fölkerített annak kijelentésére, hogy ő nem tartott a Révész Imre siremlékének Debreczenben történt leleplezése alkalmával beszédet, sőt a felállítás megtörténtéről is csak utólagosan vőn tudomást, mivel az egész csöndben történt.

— Az evang. egyház főfelügyelőjének választása ismét napi rendre került. Az első szavazásnál az egyházak többsége b. Prónay Dezsőre szavazott, de Fabinyi Teofillal és Péchy Tamással szemközt, nem volt meg a kellő többsége. Most tehát újra szavaznak s Prónay és Péchy mellett foly a küzdelem. A budapesti evang. egyház Péchyre adta szavazatát, a kassai Prónay Dezsőre.

— A kolozsvári szegény tanulókat segélyező-egyesület f. év decz. 10-én ismét 58 szegény gyermeket ruházott fel. A kiosztásnál, mely a városi torna-vivoda nagy termében eszközöltetett, a szülőknön és tanítókon kívül a jótékony egyesület választmányának tagjai is jelen voltak.

— Tisztelendő csizmadia-inasok. A müncheni benczés barátok újabb időben nagy szorgalommal tanulják — a csizmadia mesterséget. Nem rég egy benczés megjelent a müncheni „anatomiai lábbeli-árú intézetben“ s arra kérte a vállalat főnökét, hogy a kolostor részére egy tanítót engedjen át. Az üzletfőnök átengedte egyik emberét s az nem kevésbé volt meglepetve, midőn látta, mily nagy buzgalommal láttak hozzá a jámbor atyák a cipész-mesterség elsajátításához. Rendszeres elméleti és gyakorlati kurzus lön berendezve s a tisztelendő cipész-inasok egyik-másika, már saját maga varrta cipőt hord.

— Mai számunkhoz mellékelve veszik olvasóink a Franklin-Társulat kiadásában megjelenő hirlapok előfizetési felhívását. Ez utóbbiak között a legrégibb az immár harminczadik évfolyamát élő „Vasárnapi Újság“, mely nagy képes hetilapnak, az olvasó közönsége kipróbált házi barátjának, jövőre legjobb ajánlása, képeinek évről-évre szaporodó száma és szebb kivitele mellett, kiváló irodalmi erők által kiállított, folyvást növekedő változatos tartalma, mely teljesen fölöslegessé teszi a magyar közönségnek hasonló külföldi lapok járatását; míg társlapja, a „Politikai Újdonságok“ a politikai heti események gondos és hű összeállítását adja s képes gazdasági melléklappal van bővitve. — A „Képes Néplap“ a legolcsóbb hetilap, a kevésbbé vagyonosok vasárnapi újsága, tanulságos és mulattató tartalommal, s a politikát tárgyaló rendes rovattal; ezek kiegészítője a „Világkronika“; czimű képes melléklap, mely eddigi rovatai mellett újévtől kezdve nagyobb elbeszéléseket és regényeket is fog

közölni, s a mely hetiközlönynek ép úgy, mint a „Képes Néplap“-nak ára félévre csak 1 frt. Ugyanez iv tartalmazza a „Jogtudományi Közlöny“ szaklapnak előfizetési felhívását, továbbg a Franklin Társulat könyvkiadványainak jegyzékét.

FŐTISZT. NAGY PÉTER PÜSPÖK ÚR A KÖVETKEZŐ KÖRÖZVÉNYEKET BOCSÁTOTTA KI:

Tudású! és megtartású!

1496—1882. A m. kir. vallás- és közoktatási miniszter úr ő nagyméltósága f. év és hó 10-én kelt 38,245 számú leirata értelmében: útasitom t. lelkesz aait, hogy az osztrák-magyar monarchia Lajtán-túli részeiben 1882. évi okt. 2-án hozott törvény alapján, a cs. kir. honvédség számára szolgáló nősülési szabályzat szerint az említett honvédség tetleges állományú havi, dijas és legénységi egyénei, csak illető előljáró honvédhatóságuk engedélyével nősülhetnek s eskethetők össze.

Köröztetnek.

1483—1882. A v.-hunyadi egyházmegyében a brádi kántor-tanítói állomás második izben. Fizetése: 350 frt. készpénz az egyhk. pénztárából; 17 frt 33 kr. fapénz czimen; 25 frtnyi tandij; 10 frtnyi stola; lakás. Pályázati határnap: 1883. évi april 1. Folyamodványok t. t. Bartha Lajos esp. aához Tordosra (u. p. Szászváros) küldendők.

1476—1882. A sepsii egyházmegyében a szacsvai papi állomás. Fizetése: 60 kal. ősz- és 60 kal. zab kepe; 9. h. szántó és 813 □ öl kaszáló haszonélvezete (adóját az egyhk. fizeti); 20 tere gyenge áfga; mintegy 20 frt kegyhagyomány, oszpora és stolából; tiszteséges lakás gazdasági épületekkel és veteményes kerttel. Az összes fizetés a lakhelyen kívül 225 frt pénztértékre van becsülve. A megválasztott köteles a Rikán belőli özv.-árvai gyámintézeti pénztárába a szokásos dijt befizetni, illetőleg a gyámintézet tagjává lenni. Pályázati határnap: 1883. évi január 31. Folyamodványok t. t. Csiszér Gábor esp. aához Egerpatakra (u. p. N.-Borosnyó) küldendők.

1165—1882. A n.-szebeni egyházmegyében a kis-enyedi lelkeszi állomás második izben. A lelkesz kötelessége a rendos tanítás is. Fizetése: 464 frtra van számítva, mely azonban a tervezett kepe-megváltása által már a közel jövőben 150 frttal fog gyarapodni. Pályázati határnap: 1883. évi január 31-ike. Folyamodványok t. t. Kelecsényi Károly h. esp. aához Almorra (u. p. Vizakna) küldendők.

Kolozsvártt, 1882. decz. 20.

A SZERKESZTŐ POSTÁJA.

Szőcs Sándor, kollega urnak, Déva. Nagybecsű dolgozatát köszönettel vettük s közlését a jövő évi első számban megkezdjük. Munkatársaink között örömmel idéveljük.

PROTESTÁNS KÖZLÖNY.

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETILAP.

MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

SZERKESZTŐSÉGI S KIADÓI SZÁLLAS:

b.-farkas utca 16 szám, hová a lap szellemi s anyagi ügyeit illető minden küldemények ezimzendők.

ELŐFIZETÉSI ÁR:

Egész évre 6 frt., félévre 3 frt., évnegyedre 1 frt. 50 kr.

KÉZIRATOK NEM ADATNAK VISSZA.

HIRDETÉSI DIJAK

kétszer hasábozott garmond sor vagy annak tere 5 kr. Bélyegdíj minden beigtatás után 30 kr.

Nagyobb és többször megjelenő hirdetéseknel külön kedvezményt nyújt a kiadóhivatal.

FELELŐS SZERKESZTŐ ÉS KIADÓ TULAJDONOS: Szász Domokos.

Egy test, egy lélek vagytok. Gal. IV. 4.

Tartalom: Alkonyatkor. (Sz - s.) — A dislocatio kérdéséhez. Kalapács. — Töredék a magyar ref. ének- és istentisztelet történetéből. Kálmán Farkastól. — Külföld. — Világ folyása. — Tárcza: Ma hetven éves. Szász Károlytól. — Karácsonyi legenda — Új év. Hegedüs Istvántól. — A pápaság és az egyház a XI. században. Dr. Mika Sándortól. — Különlélek

„PROTESTÁNS KÖZLÖNY“

XIII-ik évfolyamára előfizetést nyitunk, kérve a szives támogatást.

Fellegesnek tartjuk lapunk programját tüzetesebben körvonalozni. Csupán annak kijelentésére szoritkozunk, hogy lapunk iránya marad az eddigi. Nem kimélünk időt, erőt, hogy szolgálatára lehessünk továbbra is azon magasrendű érdekeknek, melyeknek az egyházi sajtó terén is szolgálni életünk főfeladata. Kiváló munkatársaknak diszes sora segítségünkre volt eddig s támogatni fog a jövőben is.

Okúlva azonban azon tetemes anyagi veszteségen, melyet a többszöri sürgetések daczára be nem folyt hátrálékok miatt, főleg a folyó évben, szenvedtünk, kénytelenek vagyunk kijelenteni, hogy lapunk jövő évi 1-ső számát csak azok számára indítjuk útnak, kik hátrálékaikat addig törlesztették. Ha ez meg nem történik s elegendő számú előfizető nem jelentkezik, a lap meg fog szűnni.

Az előfizetési ár marad az eddigi:

Egész évre	6 frt.
Félévre	3 frt.
Negyedévre	1 50 kr.

A kedvezmények érvényben maradnak.

Az előfizetési árak, póstautalvánnyal, alólirtthoz küldendők.

Kolozsvártt, 1882. deczember hava.

SZÁSZ DOMOKOS,

„Protestans Közlöny“ tulajdonosa s szerkesztője.

Lapunk jelen számához negyedív melléklet és tartalom-jegyzék van csatolva.

ALKONYATKOR.

Kolozsvár, 1882. decz. 30.

(Sz—s.) Midőn szép őszi estve a nap pihenőre száll s bágyadt sugarai megaranyozva nyugat ormaid, tündéres fénnel ragyogják be az elcsöndesülő természetet, a szemlélő az elragadó látványtól szívét önkénytelenül is meghatva érzi s visszaemlékezésének varázsvesszeje a haldokló nappal folytán átélt örömeit, fájdalmait, küzdelmeit lelkebe még egyszer földidéri s új életre kelti.

A rövid életű ember, kire nézve egy röpke év is, bármily parányi része az örökkévalóságnak, nagy és hosszú idő, egy esztendő alkonyán, melyel napok hosszú sora ér véget, még sokszorozottabb mérvben érzi szükségét az önmagába szállásnak, a multakkal számot-vetésnek, a visszaemlékezésnek, hogy abból tanulságot merítsen.

Hát még akkor, midőn közeledni érzi az egész élet alkonyát, midőn a múlt nem egy napot, nem egy esztendőt, hanem mindent magában foglaló s az ember bevallani kénytelen, hogy tartalma nem bevégzett egész; fogyatékos, gyarló töredék! Bizony, fájdalmas bevallás, leverő tudat.

És az élet, bár több az árnya, mint a fénye; több a bánata, mint az öröme s vereségei nagyobbak, mint győzelmek, még sem hiába való. A vissza szárnyaló emlékezet, mint a Noé galambja az árvizek fölött, szárnyalásában talál egyes nyugvó pontokat, melyeken megpihenni kibékítő, boldogító

Ha kerestük, szerettük s követtük azt a mi szép, jó és igaz; ha az életnek e három mégis egy eszményét megvalósítani törekedtünk nem éltünk hiába.

Ha a szeretetnek az a világa, melyet e szent szóval jelölünk: család, kedves otthonául szolgáló lelkünknek annak öröme a mi örömünk, bánata a mi bánatunk vala; ha azzal együtt éreztünk, együtt küzdöttünk s együtt szenvedtünk: nem éltünk hiába.

Ha közel éreztük szívünkhez azokat, kiknek ajkain a mi nyelvünk zendül, kik ha különböző hitet vallanak is, de velünk ugyanazon egy nemzetnek tagjai s közöttünk századok által megszentelt ragyogó és setétlő mult, lelket gyönyörködő dicsőség és sziveket gyötrő gyász emlékei képezik az egybekötő kapcsolatot s teszik drágává mindnyájunk előtt az édes anya földet, mely bölcsőnk s majdan sirunk is; ha élt lelkünkben a haza szent szerelme s annak javáért, előhaladásáért, fölvirulásáért, bármely téren, bármily parányi szelgálatot végezni örömünknek s dicsekedésünknek tartottuk: nem éltünk hiába.

Ha magunkat s nemzetünket a többi nemzetek testvérének tekintettük s azoknak megaláztatása fájt szívünknek, emelkedésük örömmel tölté be lelkünket; ha viszhangot keltettek bennünk a népek, nemzetek összeségének, az egész emberiségnek közös érdekei, vágyai, reményei s vívódásai: nem éltünk hiába.

És mindenek fölött, ha lelkünk áhitattal szárnyalt föl a mulandókról az örökkévalókra, a földiekre az égiekre; ha családok, nemzetek s az egész emberiség élettörténetében föltudtuk ösmerni azt a láthatatlan kezét, mely az örök bölcsesség s örök szeretet törvényei szerint vezérli mindazt, a mi volt, van s lesz; ha az igazság, világosság, békesség, szeretet országának, az Isten országának terjedését, a lelkek fölötti győzelmét gondolatlan, szóval, tettel előmozdítani törekedtünk: nem éltünk hiában.

Ez az esztendő s azzal együtt életünk is alkony felé közelg. Az árnyékok hosszabbodnak, a sir közelg.

Vessünk egy pillantást magunkba, multunkra s foglalkozzunk e kérdéssel

Nem éltünk-e hiába?

A DISLOCATIO KÉRDÉSÉHEZ.

Motto: „Fején üsü a szeget.“

Közmondás.

E becses lapok múlt évi 51-ik számában „a dislocatio kérdéséhez“ cím alatt (K—L.) től egy meglehetősen tárgyilagos cikk jelent meg.

E cikknek — jóllehet az az én felfogásom szerint, egy cseppel sem vitte előbb a kérdés lebonyolítását — mégis van egy elvitázhatlan érdeme; ez pedig az, hogy a kérdést napi rendben tartja és az érdeklődőket felhívja bővebb eszmecserére.

Ez nálunk nagy jelentőséggel bír, mert nem egy, de több esetenél bizonyult be, hogy némely, a törvényhozás tárgyát képező dolgok nem a legkimerítőbben előkészítve jutottak végeldöntés alá.

Mi természetesebb, minthogy az ilyen dolgok felett napokig elvitázott az egyházkerületi közgyűlés, néha szerencsés megoldással, néha sikertelenül és — hogy a legközelebbi példával éljek — a marosi egyházmegye közgyűlésének felfogása szerint (lásd az 1882. évi egyh. ker. közgyűlés 75. jk. szám alatt tárgyalt indítvány indokát) hiányos törvényt alkotott az egyházkerületi törvényhozó testület s ebben a törvényben a testületek és lélekszám aránytalan képviselője képezi a marosiak botránkozásának követ.

Nó, de erre majd ott kerül a sor, hol végleges eldöntés alá jön a kérdés s ha élünk, beszélhetünk róla.

Most a dislocatio van szőnyegen s hogy ezzel is úgy ne járjunk, hogy valamelyik egyházmegyének 10 év múlva érijék meg az a szomorú meggyőződése, miszerint ezelőtt 10 évvel a kérdés nem volt (?) minden oldalról kimerítőleg tárgyalva; feküdjünk neki e kérdésnek s beszéljük meg igazán, forgassuk meg mindenik oldalát s üssünk a szeg fejére.

Van nekem, mielőtt tovább mennék, egy kis mondani valóm (K—L) úrnak.

Úgy képzem cikkirót, mint azt az ügyes korcsolyázó ifjut, ki neki hevült arczal, merész ivekkel siklik tova a jégén s mikor egy-egy lékhez ér, átugorja. Ezért mondtam fennebbi cikkére azt, hogy „meglehetősen“ tárgyilagos.

Lássuk ezt a művészi lék-ugrást.

„A kolozskalotai egyházmegye közgyűlése, — úgymond (K—L) — midőn megakart birkózni e kérdéssel, csakhamar belátta, hogy az nem egy rövid gyűlés keretébe tartozik, kiadta tehát egy bizottságnak, tanulmányozás és véleményadás végett.“ Jobb később, mint soha sem!!

Nagyon jól van, szépen van csinálva ez a lék-ugrás; de én szerettem volna, ha, midőn a lékhez jutott, elkiáltja magát és figyelmessé teszi az utána menő kevésbbé ügyes korcsolyázókat: „Itt lék van! Nehogy beleesetek és egy kis hideg fürdőt vegyetek; mert akármilyen enyhe a deczemberi lég, mégis betegek lehettek!

De ne beszéljünk képletesen! Üssünk fejére a szegnek. Álljunk meg a lék előtt, mert belebukhatunk!

Egy kis kerülő utat teszek, de csupán a jobban megérthetés kedvéért.

Az egyházkerületi főt. közgyűlés, mint törvényhozó testület, azon eléggé nem méltányolható bölcsességgel szokott eljárni, minden fontosabb és a törvényhozás tárgyát képező ügyben, hogy, mielőtt azokban véglegesen határozná, szétküldi, véleményadás végett, az egyházmegyékhez. Így tett a dislocatio kérdésével is.

Az igazgató-tanács, a mint veszi a közgyűlésnek egy-egy ilyen határozatát, gondoskodik — legalább tudomásom szerint — elég korán arról, hogy, az illető egyházmegyék esperesei kezén keresztül, az egyházmegyei közgyűléseken tárgyalhatók legyenek a hasonló fontosságú ügyek.

Jaj, de — most jön a szeg feje és tessék rá ütni! — az így leküldött felsőbb rendeletek az esperes úr fiókjában hevernek hónapokig, legalább is addig, míg a közgyűlésre kell vinni. De hát csak az esperes a hibás? Hát az egyházmegye többi tagjai nem kötelesek tudomást venni az egyházkerületi közgyűlésen folyt dolgok menetéről? Hát májustól szeptember, október, november hóig, midőn az egyházmegyei őszi közgyűlések tartanak, nincs elég gondolkozási idő? Nem tud hozzá szólni egy egész egyházmegye, egy ilyen kérdéshez?

Ne tessék át ugorni a léken! Álljunk meg előtte és nézzünk belé! Szóljunk nyíltan és egyenesen!

Ezért van igaza ez erdővidéki egyházmegye azon tagjainak, kik lelkiismeretesebb administratívával vélik orvosolhatni a bajt.

Ha az esperes urak — tisztelet a kivételeknek! — nem veszik a fáradságot maguknak, hogy az ilyen természetű leiratokban jelzett kérdések felett, egy, az ő elnökletük alatt egybehívott világi- és egyháztagból álló, bizottság e-zmecserére hívassék fel általuk s mintegy előkészítse a tárgyat, ez baj, de menthető; mert az esperesnek elég tenni valójában, ha lelkiismeretesen utána lát egyházmegyéje kormányzatának! De az már kötelessége az esperesnek, hogy, ha ő nem érkezik ily kérdések feletti elmékedésre, tegye át azokat haladék nélkül a jegyzőhöz, mint az egyházmegyei közgyűlések előadójához! Ennek már nem is lehet, de nem is szabad, ezt fiókba zárni, mert, mint előadónak, hozzá kell szólni a dologhoz. Hivjon-e társakat? Igen, ha egyenes rendeletet kapott esperesétől, vagy egyéni becsületét nem becsüli másoké fölé! Készítse elő a tárgyat a közgyűlésre, hogy egy tekintélyes egyházmegye közgyűlése ne jöjjön abba a sajnos állapotba, hogy a neki, megvitatás végett, átadott fogas kérdéssel szemben kénytelen legyen belátni, hogy nincs tájékozva fölöle! De hogy nincs! Tájékozva van az, vagy legalább tájékozottnak kellene lennie, mert nem a Zánzibári, vagy Madagaskári alkotmányról van szó, hanem egy oly tárgyról, mely az egyházkerületi közgyűlésen se becses lapokban is tárgyalva volt már és a ki érdeklődik az anyaszentegyház ügyei iránt és hogy ne érdeklődne egy egyházmegyei képviselő? — az tájékozhatta volna magát!

Nem ott van a szeg feje! A mit a közgyűlés előtt az esperes, jegyző, vagy a jeleztem módon egybe hívott bizottságnak kellett volna tenni és végezni, azt pótolta most a közgyűlés, nem vonva feleletre senkit!

Imi t. cikkiró a lék, melyen át tetszett ugrani. Ott a szeg feje s egy életbe vágó kérdés tárgyalásánál tárgyilagosoknak és őszintéknek kell lennünk.

Ezt akartam mondani (K—L) úrnak egyelőre.

Most fordítsuk fel egy kissé azt a kápláni palástot, melyel betakargatta szépen a dislocatio kérdését.

Ismerek, mert igen benső barátom, egy papot, kihez, a többek között, e kérdést intéztem: ugyan mi indíthatott téged arra, hogy egy 5—6 ezer lélekszámú egyházközséget, annak társadalmi és szellemi életét, fölcseréld egy alig 1000—1500 lélekszámú kis helységgel és annak falusi elzárkozottságával! Anyagilag sem vagy jobban!

Az én barátom végig simított nagy szakállán s így szólt: „mert többre becsültem az egyházközség nyugalma, mint saját személyes érdekeimet.“

Hogyan? Hiszen ott miattad nem volt zavar! Áta-

lánosan szerettek niveid? Jól éltél paptársaddal; hisz úgy tudom, tanuló társak is voltatok!

„Mind igaz — mondá berátom — de egy gyógyíthatatlan baj volt: némely dolgokban oly imprudens módon ütközött paptársam belém és én ő belé, hogy jobbnak látta a barátságból a még menthető részt megmenteni, az egyházközség jövő boldogságát pedig telyesen sértetlenül hagyni. Ezért hoztam meg az áldozatot, keresve és adva olyan okot, melyről ma sem lehetne bebizonyítani, hogy az volt távozásom oka.“

„Értlek barátom; — mondám — a barátság, a közös munkatér és ezen az egyesült erővel megvalósítandó cél sem tudta működésteket telyes összhangba hozni! Volt valami félteni valója valamelyiteknek, a mi keserítette lelked és bénította munkásságodat!“ „Igen, tökéletesen úgy volt“ — volt a felelet.

Ez a nyilatkozat nagyon tanulságos és pedig azért, mert megtörtént. Azt mondja, hogy két kard megtér néha egy tokban, de nem mindig és legtöbbször épen nem. Igaz ez! Tessék megkérdezni minden oly egyházközség papjait, kik együtt és pedig koordinált helyzetben szolgálnak ugyanazon egyházközségben. Telyes-e a béke közöttük? Nem hord-e mindenik valami kis sebet a szivén, melyet a másiktól cserébe vett?

Nós és most tessék egy imprudensnek declarált pap mellé káplánt adni, subordinált helyzettel. Ember lesz ez is. Ifjusága tapasztalatlanságával, hevével és fesztelen bizalmával! Nem lehet-e e tulajdonságait a gyűlölt pap ellen fordítani? Nem lehet-e még jobban elmérgesíteni a dolgot? És ha igen?

Az, hogy abban az egyházközségben nem lehet pap az illető, az mit sem változtat a dolgon; mert lehet a szomszéd egyházközségben s ha káplánkodási ideje alatt a gyógyítás helyett még vérzőbb új sebet ütött: továbbra is ura maradhat a helyzetnek. Egyes esetekben lehet, hogy gyógyítana ez a mód, de minden esetben nem. Minthogy pedig a törvényhozásnak nem lehet célja kivételes esetlegességekre basirozni magát, nem tartom helyesnek a káplánsággal orvosolni az imprudens pap és hívei közötti bajt. A káplán palástja igen kiesi arra, hogy e bajt eltakarja.

Nagyon helyesnek és mindeu eddig nyilvánított nézeteknél egészségesebbnek tartom az erdővidéki egyházmegye véleményét azon ágában, melyszerint: erős és lelkiismeretes administratiót követel.

Itt látom a szeg fejét és tessék: üssünk rá.

Az egyházmegyei visitatiók járnak egy évben egyszer. A kérdő pontokat az esperes úr a presbyteriumban, vagy képviseleti közgyűlésben rendre felteszi s jön rá a felelet szokott renddel; a 27-ik pontnál jön a számadás, készen kidolgozva, kivonatolva, csak jegyzőkönyvre kell venni. Nő meg az iskolába be néz valamelyik tagja a bizottságnak: de az úgy szaturálva van gyermekkel, füsttel, porral és mindenféle gázzal, hogy a nagytiszteletű visitatiói tag

tüdője alig állja ki benne 5—10 percig, azt is nehéz fullalozás között.

A director felszámolja a költségeket és minden egyéb szedni való pénzeket; a számadó egyházi fizet; a felesége, vagy a tiszteletes asszony asztalt terít; a bizottság meg ebédel, reggelizik, vagy vacsorál, a mint a dolgát az érkezés után végezheti; mert 10—15 nap óta mindennap utazik, töltött káposztát „kell“ ennie; aztán lefekszik, alszik, vagy tovább megy, talán épen haza, gyógyulni. Ez a rendes menete a visitationak; de nincs mindenütt a törvény szigorával vizsgálat tárgyává téve minden!

Az esperes, ha csak hivatalosan jelentést nem tesz nekí, vagy felsőbb meghagyást nem kapott, nem igen tesz körútat egyházmegyéjében a bajok észlelése, tett intézkedései felülvizsgálása végett.

Van pap, kihez az esperes, egy és ugyanazon tárgyban, két három ízben rendeletet küld, de sikertelenül, mert az nem ad rá feleletet. Hogy is adna, hiszen az esperes épen apósa, talán veje, sógora, komája és, ha egyik sem, tegező pajtása és még várhat!

Az egyházmegyei közgyűlésen, vannak, kik évekig meg nem jelennek; vagy betegek, vagy épen akkor temetni, esketni, keresztelni valójuk, vagy olyan dolguk van, hogy nem jöhetnek! (?) Mikor pedig a pap nem érdeklődik az egyházi ügyek iránt, mit érdeklődjék jobban a világi képviselő? Hát nem imprudentia ez, ha több nem?

Mikor a házassági törvényszékeknél jó az osztalék, mikor a köztörvényszéki üléseken a tárgy nem kényes: mind jelen vagyunk; de osztalék hiányában, vagy egy-egy kényes fegyelmi ügyben, távol maradunk s a baj elsimúl; a per ügyis oda fenn nyer végeldöntést!

Sokszor méltatlan és alaptalan vádakkal illetik a hívek a lelkészt, s az egyházközségeit csak visitatio alkalmával látogató esperes, vagy, mert látszólagos igazságot vél a panaszban, vagy, mert a múlt választás óta, egy kissé orrol a collegára, olyan választ ad a panaszosnak, hogy az a pap elég imprudens, a közgyűlésre vinni az esperesi választ és azt ott megsemmisíttetni.

A legtöbb pap fumigálja azokat a régi jegyzőkönyveket, melyekben egyházi törvényeink elszórva vannak, de a melyek szerint kell ma is eljárni; a legtöbbje nem ismer sok dolgot az újabb rendeletek és törvényes intézkedésekből s mikor ezek végrehajtására kerül a dolog, habozik, vagy tesz imprudenter.

Erős, buzgó és lelkiismeretes administratio felülről lefelé; készség és hiveség a köteleesség telyesítésében alulról felfelé; a törvény alkalmazása ott, hol arra az ok megvan; és merőben szakítás a rokonsági és barátsági kötelékek által sugalmazott administratioval, — ettől várck én javulást és képzelek mentől kevesebb imprudens papot, kiért a dislocatio falra festett mumusával kell ijesztgetnünk sok békésen és áldásosan munkáló papot és egyházközséget.

És az, ki e javaslat, illetőleg felfogás, ellen ellen-
nézeteket akar felhozni, előbb döntse meg eme sarkalatos
tan igazságát: „ha mindenenek megtettetek is a
mi reátok bizatott, haszontalan szolgálk
vagytok, mert semmivel sem tettetek többet,
mint a mennyi reátok bizatott.“

Ime, a szeg fejére ráütött

Kalapács.

Töredék

a magyar ref. ének- és istentisztelet történetéből.

— Karácsoni ceremonia. —

(Folyt. és vége.)

Joh. 1.

Ez vala az atya Innek ő igéje, a ki mind kezdettől
fogva az Innél vala, mindenek ő általa és ő miatta vadnak,
kit ez gyarló világ, az okossága miatt, meg nem esmért vala.

Ez tulajdoni közze ez világra jöve, de őt e világ fiai
nem akarták venni és a kik őtet vevék, hatalmat ada nekik,
In fiaivá lenni valakik az ő nevében bizannyal hinnenek.

Psal. 22.

Eorüllyünk azért és mi lelkekben vigadgyunk, nagy
hálákat adván immár az Christus Jesusnak, ki ő születésé-
vel minket megvigasztala és megbatorita, ki dicsőségével
rakva földnek kerekésege.

Róm. 9.

Erről az irás tanubizonyoságot téssen, hogy valakik
benne hisznek, meg nem csalatkoznak; de az örök életet
és örök dicsőséget ígerte azoknak, holott velünk uralkodik
örökkön örökké.

Ezután következett az éjjéli predicatio, mely
után a gyülekezet énekelt, Áment mondott s szép rendben
szétozslának.

(Mikor ment ki szokásból ez az éjjéli isteni tisztelet?
bizonyosan meg nem mondhatjuk, némely vidéken előbb,
mésútt később. A külső-somogyi egyházmegye múlt századi
jkkönyve szerint még 1743-ban a kányaiak feljelentették
a visitáló esperes Giczei-nek, hogy lévitájuk az éjjéli
tiszteletre részegen ment! A Károly és Mária Terézia
alatti üldözéseket vethetjük a megszűnés okául, legalább a
Dunántúli részeken, midőn a hívek folyton zaklattatván,
lakó helyeikből kihajtatván, vagyonaiktól megfosztatván, még
nappal sem voltanak — az isteni tisztelet idején — bátor-
ságban, nem hogy éjjel! de, hogy az alföldi nagy egyhá-
zakban mikor szünt meg? erre nézve nagyon megörvendez-
tetne akárki, ha csak pár biztos adatot is küldene.)

Karácson első napján reggel 8 órákkor a temp-
lomban következő ceremonia tartatott:

(Antiphona) intonálta a

M.: Szóla nekem az én sz. Atyám, én fiam vagy te,
ez mai napon én szültelek téged. (Erre olvasta — és nem
énekelte — a pap a második Zsoltárt végig, a szerint,
a mint a Zsoltárokat Szentlászlói István laskói iskola-mester

magyarra fordította. E zsoltárokat ugyan a nagy-dobszai
Gradnálban találtam először, a végén alájuk ez volt írva:
„Hi Psalmi ex (olvashatlan szó) Hyeronimi latina, in Un-
garicam idioma translati sunt per Steph. Szentlászlói“ —
lásd tőlem Ballagi lapja 1881. é. f. 114. hasáb — az el-
olvasás elvégződvén, mondta a

Ch.: Jézus Christus élő istennek sz. fia, irgalmaz
mi nekünk. Ki mi érettünk ez világra születél, irg. stb.

M.: Mint egy vőlegény az úr isten származék az
anyaszentegyházból. (Erre megint olvasta a 19. Zsoltárt,
általában erre a Zsoltár olvasásra nézve úgy találtam, hogy
— kivéve a hétköznapi isteni tiszteletet = minden ünnep-
és vasárnapon olvasta a pap az antiphana közben a kisza-
bott Zsoltárt.) — Erre a

Ch.: Jézus Krisztus stb.

M.: Nagy bőséggel öntessék istennek ajándéka a te
ajkaidra, annakokáért megálda az isten téged mindörökké.
(Olvasta a 45. Zs.) Erre a

Ch.: Jézus Christus stb.

M.: Megváltót küldé az úr isten az ő népének, meg-
hagyá mindörökké az ő parancsolatját. (Olv. a 111. Zs. egy
részét.) — Erre a

Ch.: Jézus Christus stb.

M.: Az te magzatodból teszek az te birodalmadra
fejedelmet. (Olv. a 132. Zs. egy részét.) Erre a

Ch.: Jézus Christus stb.

M.: Te veled vagyok én atya isten, az te dicsősé-
gednek idején és az te szentidnek dicsőségöknök idején, ez
világnak előtt e születél tülem. (Olv. a 111. Zs. második ré-
szét.) Erre a

Ch.: Jézus Christus stb.

M.: Ez napon Christus születék, ez napon idvezítő
megjelenék, ez napon énekelnek angyalok, ez napon örülnek
a keresztyének, mondván: dicsőség magasságban istennek
mindörökké. (Olv. a Zakariás énekét ex Luk. 1.
68—79. áldott legyen izraelnek ura istene sat.) Erre a

Ch.: Jézus Christus stb.

M.: Téged az atya úr isten úr Jézus Christus min-
den állatoknak előtte az Istenségének állatjából szüle. (Olv.
a 111. Zs. harmadik részét.) Erre a

Ch.: Jézus Christus stb.

M.: Higyjétek mert im eljött a Jézus Christus, kit
az atya úr isten megigért vala. (Olv. 132. Zs. hátralevő
részét.) Erre a

Ch.: Jézus Christus stb.

M.: Békességnek ura ez világnak adaték, kinek ir-
galmasságából sokan idvezülnek. (Olv. 1. Zsolt.)

Ch.: Jézus Christus stb.

M.: Váltásot küldé az úr isten az ő népének és ígérő
nekik az ő békességét. (Olv. a 111. Zs. hátralevő részét.)

Ch.: Jézus Christus stb.

M.: Dicsőség magasságban istennek és ez földön bé-
keség és jóakarát az embereknek: áldott urunk Jézus Christus
mi közinkbe jövé, az ő dicső sz. neve betölté széles ez
világot; az atya isten ez világra bocsátá az ő sz. fiát, hogy

benne bizókat megszabadítaná az ördögnek hatalmából; könyörgünk úr isten te neked, használjon nekünk a Christusnak születése. (Olv. a Mária énekét ex Luk. 1. 46 – 55. Magasztalja az én lelkem az urat stb.)

Ch.: Jézus Christus stb.

Ezután kezdődött a gyülekezet közénke a Cantionaleból, erre jött az ima, praedicatio, majd ismét ima, melyre a gyülekezet Áment mondván, a pap a következő versiculust intonálta:

M.: Gyermekek születék mi nekünk és fia adaték mi nekünk.

És az mi bűneinknek váltságára adaték.

Születék miénkünk az úr Jézus Christus.

Hogy minket megszabadítana minden bűneinkből.

Gyermekek születék minékünk és fia adaték mi nekünk,

Kinek birodalma vagyon minden látható és láthatatlan állatokon.

Az istennek ígéje emberré lón érettünk és lakozik mi közöttünk.

Az mi istenünk fia adatott mi nekünk.

Ki az ő sz. születésével kárhozattól megszabadított minket.

(Responsorium).

Ch.: Ki ez napon a szűznek méhéből az világra született: irgalmazz mi nekünk.

Második nap e helyett ez volt a responsorium: Ki az teljes időben istentől kiküldetett: irgalmazz.

Harmadik nap meg ez: Ki az Ábrahám magvát felvevél: irg.

Ezután jött a benedictio:

M.: Adgyunk hálát keresztyének Christusnak ő jóvoltáról, mert érettünk szeretetből születék e világra.

(Még 11. ekkor vers.) Végül: alámizsnálkodás.

Ezután következett az úrvacsora osztás (melynek leírását, mert egészen különbözött a mástól, mai alkalomra hagyván) utánna a következő:

Versiculus: első napra.

M. Imé angyali dicső követ jó hozzátok,

És az égből istentől evangeliumot hoz,

Ne féljetek úgy mond, mert született ma a Christus,

A ti idvezítőtök.

Ch.: Ámen.

Második napra:

Eltölt immár ez teljes idő,

S eljött az idvezítő,

Nagy kegyességnek titka ez,

Isten jelent meg az testben.

Harmadik napra:

Ime kifakadt az csemetécske,

Az Isai törzsökéből,

És felhuzalkodott az sugár vesszőcske,

Ez ő gyökeréből.

Erre ismét benedictio:

Első napra:

Halljunk evangeliumot, született ma nekünk Jézus, Bethlehémnek az Dávidnak városában, úr Christus,

Mondjuk mi is angyalokkal, dicsőség az magos menyben. Az úr istennek, s itt a földön békeség embereknek.

Második napra:

Igaz isten, s az mit ígér megadja tökéletesen,

Megígérte volt sz. fiát, s meg is adta hűséggel,

Dicséret legyen atyának, ki fiának nem kedvezett,

S az fiának, ki atyához értünk engedelmes lött.

Harmadik napra:

Meg lón nekünk örömünkre, az mit isten megígére,

Jesse nemes gyökeréből vessző szál felserdült.

Kire szállván megnyugovék az Jehovának sz. lelke,

És minket vad pogányokat hozzája szelidite.

Ch.: Ámen.

Vége az úrvacsorai végáldás.

M.: Jót tettél mivelünk bűnösökkel, irgalmas isten,

Dicsértessék sz. háromszág egy örök isten.

Vagy ez:

Menjete el békességgel, úr istennek áldottai

Mindenkoron dicsérjétek a ti sz. atyátokat,

Hála legyen az istennek, ki minket érdemünk nélkül, fiaivá mind fogadott csak az ő jóvoltából.

Ch.: Ámen.

Ezután még a gyülekezet énekelt egy úrvacsora utáni éneket — kijövre.

Délután nem volt praedicatio, hanem a Cantor énekelte a gyülekezettel a Litania majort s a miniszter könyörgést mondott, így minden ünnep és vasárnap délután, kivéve N. Csütörtököt és N. Pénteket, midőn a Litania minor, vagy a Kyrie-Purorum énekeltetett.

Ilyen volt a karácsoni isteni tisztelet módja a régi időben.

A több innepeken is hasonlított ehhez, azzal a különbséggel, hogy az illető innepre rendelt Antiphonák, Zsoltárok, Versiculusok, Responsoriumok, Benedictiók — énekeltek, olvastattak s mondattak — n. pénteken a passiót és Jeremiás lamentatióit énekelte a cántor, ez utóbbiakat közönséges csapásokkor is.

Kálmán Farkas.

KÜLFÖLD.

Schweicz. Tanügyi harc. Schweiczban nagy harc indult meg és ért véget az utóbbi időben. Az egyesült ultramontánok és foederalisták u. i. 180,000-nél több aláírást gyűjtöttek azon kérvény számára, mely a neveléstitkari hivatal felállítását a népszavazás alá bocsátani kívánja. Az igaz, hogy Rousseau és Pestalozzi hazája tanügyi viszonyaival, kivéve a kiveendőket, nem dicsekedhetik. Az öskantonokban, a Tessinben, a katolikus Appenzellben, Wallisban, a plebános, néhol a káplán a népiskola egyeduralkodója, a tanító mindenben tőle függ, s külsőleg is, mint kántor, az ő szolgája; s ha a plebános nem parancsolgat, akkor parancsolgatnak az ultramontán parasztok, kiknek burgonyából, mustból és lisztből álló természetbeli

fizetésére van utalva a tanító. Az önálló község tanítóul azt választja, a ki a legcsekélyebb fizetéssel megelégszik. Rangra nézve a tanító a tehénpásztor és a községi hajdu között áll; az utóbbinak több tekintélye van, mert a községtanács tisztelt szolgája, a ki a hirdetésekét kidobolja. Az ilyen népiskolatanító paedagogiáról édes-keveset tud; nevelő eszköze a bot. A tanterv olvasás, írás és számvevésből áll; földrajzról, természetrajzról, történelemről a népnevelő maga sem tud. Ellenben a kathekizmust szorgalmasan tanítja. Nem csoda, ha e hegyi vidékeken a parasztgőg és a szellemi világosságnak megvetése ma is virágzik. Az ujonczvizsgálatok rossz eredményei kinyitották a szövetségtanács szeméit s megmutatták neki azt a gátot, mely minden továbbhaladásnak útját állja; minthogy a kantonok kezdeményezésére nem lehet számítani, azért a szövetségi tanács reformok által akar lassu javulást előidézni. E végett mindenekelőtt nevelésttkári hivatalt akartak szervezni, melynek az lenne feladata, hogy a tanügyi állapotokra vonatkozó adatokat beszeresse és ezek alapján a tanácsnak referáljon. Az ember azt hinné, hogy e teendőknél alig ütközhetik meg valaki, legkevésbé pedig azok, kik most ellene szegülnek, mert ezek hirdetik, hogy nevelésügyük a szövetség által követelt minimum felett áll. Azonban ezen urak nem akarják, hogy valaki lássa, mit mivelnek a sötétségben s ezért rohamot intéztek az új hivatal ellen. E vak rohamnak sikere is lett, s a népszavazás az általuk óhajtott értelemben döntött. Ezzel a harc véget ért, a felvilágosodottság rovására.

Svédország. Iskola ügy. A szegénynek tartott svéd állam 11 millió markot költ a népoktatásra, 12 tanítóképző intézetben képezi tanítóit, 13 úgynevezett kis-szeminariumban gondoskodik az alsóbb osztályok tanítóinak kiképzéséről. Az állam s a városok az iskolákért a legnagyobb áldozatokat hozzák. A nagy városok egyetemeket is iparkodnak állítani. — Stockholmban még 1869-ben keletkezett egyet, mely egyetem alapítását tűzte ki céljául. Az e célra kibocsátott felhívásban arra utalnak, hogy kisebb államok csak a szellemi munka nagyobb megfeszítésével pótolhatják a nagy nemzetek nagyobb anyagi erejének hiányát.

A VILÁG FOLYÁSA.

— Heti szemle. —

A törvényhozás mindkét háza szünetel e hó 21-ike óta. Az ülések január 10-ikén kezdődnek újra. A költségvetést, s a kormányt a költségekre fölhatalmazó törvényjavaslatot a képviselőház elintézte; a főrendek a jövő év első napjain fogják tárgyalni. Ez úttal csak a január havára szóló ideiglenes fölhatalmazást szavazhatták meg. A budget-törvénnyel a képviselőházban nem fejlett ki nagyobb vita. A függetlenségi párt részéről Helfy Ignác, a mérsékelt ellenzék részéről Szilágyi Dezső adtak be határozati javaslatot, hogy a jelenlegi kormányt ne hatalmazza föl a képviselőház a megszavazott költségekkel való kormányzásra. Röviden indokolták e javaslatot a kormány irán-

ti bizalmatlansággal. Kivülök még Csánády Sándor szólt (az elmaradhatlan elnöki rendre utasítással), majd pedig a miniszterelnök s ezzel a többség megszavazta a budget-törvényt is. — A Habsburg-ház jubileuma. Ausztriában, e hó 27-én ünnepélyesen megülték a Habsburg-család hatszáz éves uralkodását. 1282. karácsonyán történt, hogy Habsburg Rudolf az augsburgi birodalmi gyűlésen saját fiainak hűbérül adományozta az osztrák, stájer és krajnai hercegségeket. Ezzel meg volt vetve alapja a Habsburg-ház nagy családi hatalmának, mely az idők folyamán szerencsés körülmények felhasználásával világtörténelmi jelentőségre jutott. Maga a Habsburg-család jóval régebb ez adományozásnál; még a tizenegyedik századból való. Őse Radbod altenburgi gróf, kinek fia 1064-ben vette föl a Habsburg gróf czímét. A család ősi vára, Habsburg svájci földön, Aargen kantonban, Wülpelsbergen van. Habsburg Rudolf gróf 1273-ban választott császárrá s családja hatalmának alapjait a fentebb említett adományozással vetette meg. Azóta a nevezett hercegségek folyton a Habsburg-ház uralma alatt élnek s e hatszázados együvé tartozandóság emlékéért most Bécsben s az illető tartományokban is különböző kisebb-nagyobb ünnepélyekkel ülik meg. Oberdank kivégeztetése. Deczember 20-án reggel végezték ki kötéllel Triesztben Oberdank Vilmost, a kit szeptember 16-án ő felségének Triestbe érkezése előtti napon fogtak el Ronchiban, épen akkor, mikor egy társával — a ki szerencsésen megszökött — bombákat szállított át az olasz határon. Ki ellen készült használni a bombákat? Nem tudni. A hadi törvényszék, — mely elé Oberdankot mint szökött katonát állították, — nem nyilvánosan tárgyalta pörét, s az ítélethől is csak annyit tudni, hogy halálos volt. Vajjon bebizonyult-e, a mivel elítéltetése után, utólag vádolták, hogy t. i. részes volt az augustus 2-iki bombamerényletben, mikor többen megsebesültek — ez is csak mint szállongó hír maradt fenn. — A párisi krach hőse. A nagy börze-katastrófa hőse Bontoux, kinek bákása a tavaszkor oly keserves válságokat idézett elő Franciaországban, s kinek vállalkozásai voltak Magyarországon is, Szerbiába pedig a vasútak kiépítését és a nemzeti bank föllállítását vállalta magára, — e hó 5-én állítottatott Párisban törvényszék elé és e hó 20-án mondták ki rá az ítéletet. A másik vádlott volt Feder, az „Union Générale“ igazgatója. Az államügyész a törvény szigorú alkalmazását kérte, hogy a közérkölciség megboszuatlanság és hogy a közvéleménynek elégtétel szolgáltatassék. Bontoux védője kiemelte beszédében, hogy Bontoux maga is 11 milliót veszített s az „Union Générale“-t azon körülmény juttatá tönkre, hogy a párisi bélyegző-hivatal nem bélyegezte le idejekorán új részvényeit. Mind a két vádlott öt évi fogságra és egyenként 3000 frank pénzbírságra és a perköltségek megtérítésére ítéltetett. — A Muraköz tanügyi viszonyai. Trefort miniszter még a tél folyamán Csáktornyára bizottságot szándékozik kiküldeni, mely a zágrábi érsek képviselőjével együtt hivatva lesz a Muraköz tanügyi viszonyait megvizsgálni s a helyszínén szerzett tapasztalatai alapján jelentést tenni

az iránt, vajjon alaposak-e a panaszok, melyek a muraközi nyelv- és tanügyi viszonyokat illetőleg felmerültek. — Lázadás az orosz hadseregben. Szt.-Pétervárról jelentik, hogy a Pavlogrod dragonos-ezredben nihilista összeesküvést fedeztek fel, melynek tagjai az ezred legkiválóbb tisztjei voltak és az ezred altisztjei és katonái közül is sokan be voltak avatva a tervbe. Az összeesküvők a csár koronázása napján akarták előmozdítani nihilista társaik ter-

veit. Midőn az összeesküvés fölfedeztetett, az ezred parancsnokát rögtön megfosztották rangjától és a parancsnoksággal a szt.-pétervári tűzország főparancsnokát bízták meg. Az eset részleteit nagy titokban tartják. A tisztek legnagyobb részét elfogták, a többieket pedig más ezredbe osztják be, mert az ezred feloszlattatik. Ez is mutatja, hogy a lázadás szelleme annyira elharapózott Oroszországban, hogy már az orosz hadsereg sem képezi a trónnak biztos támaszát.

A „PROTESTANS KÖZLÖNY” TÁRCZÁJA.

Ma hetven éves

— Szász Károly. —*)

A hó kerengve száll, czikáz
Az ablak közt csak jégvirágok nyílnak;
A szél süvölt, hogy reng a ház,
A felbős égen nincs egy enyhe csillag.
De jóltevő hév árad el szivemben,
S vidám, derült benn kis tanyám,
Mi édes enyhület lep meg ma engem?
— Ma hetven éves az édes anyám!

Ősz fúrte fehér, mint a hó,
De nyájas arcán rózsapír mosolyg még,
Mint lemenő nap bucsuzó
Sugárban ha hófödötte domb ég.
Oh szép a nap koránya, déli fénye,
De legszebb: boldog alkonyán,
Ha teljesült mind, mit ígért reménye
— Ma hetven éves az édes anyám!

Neki is, élte reggele
Harmatozott csak árvaság könnyével;
Delén vihar, vész verte le,
S özvegység hosszú fátylával fedé el.
Most bálás, boldog gyermekek körül,
Kis unokák csüggnek nyakán;
Elnézi őket, sirva és örülve
— Ma hetven éves az édes anyám!

Ő szült, táplála és nevelt,
Szivembe érzést ő volt a ki oltott:
Oh úg, ez anyai kebel,
Imádkozom, hogy áldja meg jóvoltod.
Ki lábánál magam gyermeknek érzem,
S kezét csókolhatom csupán;
Engedd, hogy ő rám mindig áldva nézzen!
— Ma hetven éves az édes anyám!

S oh ég, ha boldogítja őt
A mi hűségünk és forró szerelmünk:
Tartsd meg nekünk e drága főt,
Engedd e keblet még soká ölelnünk!
Hagyd élte mécsét égni nyugton, 'assan,
Legyén világa szép vidám
Hogy tiz év múlva boldogan mondhassam:
— Ma nyolcvan éves az édes anyám!

Karácsonyi legenda.

Volt egyszer Dániában, Falster városában, egy igen gazdag asszony. Annyi volt a pénze, hogy minden szobájának szinaranyral rakathatta volna ki a padlóját. Temérdek kincsének nem tudta se szerit, se számát. Nem volt a gazdag asszonynak se fia, se leánya, se senmiféle néven nevezendő közeli rokona. Így hát nem tudta, mit csináljon azzal a sok, sok pénzzel.

Egyszer aztán, mikor már hét hónap, hét nap egyre törte a fejét azon, mire költse a millióit, az jutott eszébe, hogy jó volna tán, ha valami nagyszerű templomot építtetne rajtok. Olyan templomot, a melynek nem volna párja egész Dániában: csupa márvány oszloppal, gyönyörű szentképekkel, szinarany szobrokkal.

Fől is épült a templom. Az egész országból eljártak a csudájára.

Falster városának minden istentelen embere egyszerre megjamborult; vasárnap, ünnepnap nem lehetett mozdulni sem az óriás szentegyházban, annyi nép volt benne.

Mikor beszentelték a templomot, eljött a gazdag asszony is. Letérdelt az oltári szentkép elé, aztán úgy imádkozott az istenhez, hogy engedje őt olyan soká élni, a meddig annak a templomnak le nem dőlnek a falai.

A jó isten, mivel a gazdag asszony olyan igen szép templomot építtetett, meg is hallgatta az imádságot. Az asszony egyre vénült, egyre vénült, de csak nem halt meg sohasem. Már azoknak az unokáit is látta halni, a kiket ő gyermekkorukban ismert, de érte csak nem akart eljönni a halál. Itt feledte az élők között.

A szerencsétlen már nem is látott, nem is hallott,

Folytatás a mellékleten.

*) Mutatvány a költő legközelebből megjelent költeményeiből.

Melléklet a „Protestáns Közlöny“ 53. számához.

mozogni sem tudott, hanem azért élt. Végre már annyira volt, hogy minden esztendőben csak egyszer evott: karácsony estéjén. Beletétette magát egy koporsóba, a koporsót oda állította a templom középső hajójának a leg elejére, aztán most abban fekszik esztendőn át mozdulatlanul, némán. Karácsony este megszólal. Oda megy melléje a plébános, a szegény asszony fölemelkedik a koporsóban, aztán reszkető hangon kérdi:

— Még áll az én templomom?

— Áll, felel a pap.

— Jaj istenem! sóhajt a szegény gazdag asszony, aztán visszadől újra a koporsó párnájára.

ÚJ ÉV.

Angol hymnus.

Mily üdv! Ránk új év virrada!
Az isten új évet ada
Béke, remény, hit, szeretet
S az üdvösség munkáira.
Éltünkre bár gond árnya száll,
De munka, baj, fohász vezet,
Hogy érijünk felsőbb életet.

Lásd: a mezőt hó fedte el,
Tovább ne várj, ne vesztegelj;
Hit-szeretben egyre nőjj;
Segéld ha társad esdekel.
Igy minden évéd és napod
Ima, — munkára adatott;
Mig rád derül az üdvösség
S a föld olyan lesz, mint az ég.

Hegedüs István.

A pápaság és az egyház a XI. században.

Dr. Mika Sándortól. —

(Vége).

Az egyház, különösen pedig a szerzetesség reformját biztos alapon, a cél és eszköz tiszta tudatával, Cluny kezdte meg. A középkor e hírneves kolostora, a benzéseknél a középkor egy pár századán át második Rómája, keletkezését éppen azon visszahatásnak köszönheti, melyet az egyházi élet mély romlottsága a jobb érzelmű egyháziak és világiak kebelében felkeltett. Egy minta-kolostor alapítása lebegett cél gyanánt Vilmos aquitaniai herceg szeme előtt, midőn 910-ben cluny-i birtokát, a vallásos buzgalmaért és szigorú szerzetesi erényeiért híres, Berno apátnak átengedte, azon határozott kikötéssel, hogy a felállítandó kolostor apátját maga válassza és hogy, az eddig szokásos grófi, királyi vagy püspöki véduraság és felsőség mellőzésével, egyenesen és csakis a szent széknek legyen alávetve. Ez volt az első

fontos lépés az egyházat a világi hatalom alá rendelő kötelékek szétszakítására s annyival eredményesebb lépés, minthogy a kolostorok függetlenítésének eszméje nem szorított csúpnál Clunyre. Már a következő apát, Odó, életbe léptette ez eszmét az igazgatása alatt álló három, Cluny közelében fekvő, kolostorban s bevitte egyszersmind Cluny disciplináját, mely, bár Benedek szabályainak volt egy pár pontban szigorított felújítása, mégis a hanyatlás korában általános feltűnést idézett elő és szenvedélyes bámulatot, vagy ép oly szenvedélyes irigységet keltett fel. „Nem embereknek, hanem angyaloknak tartják a cluny-i szerzeteseket“ — írja Hersfeldi Lambert, egy a régi rendszerhez ragaszkodó szerzetes keserűségével, s valóban, a nagy eredményben, mely rövid idő alatt a clunyiek tevékenységét a szerzetesi reform körül koszoruzta, nem kis része volt azon áhitatos bámulatnak, mellyel a tömeg az új kolostor első nagynevű apátjainak mocsoktalan szent életét és az általuk terjesztett, gyakran túlszigorú, fegyelmet szemlélt. Odo, Majalus és Oditó alakja a keresztyénség első hirdetőinek, az apostoloknak, dicsfényében tűnik fel; egész életük szakadatlan vándorlás, a keresztyén erények hirdetése és az egyházat lealázó bűnök ostromozása volt. Példájok és buzgó tevékenységök nem is maradt eredménytelen. Lángszavaik új életre keltették az elenyészésnek indult szerzetességet, messze földről vándoroltak szegények és gazdagok, papok és világiak Cluny szabályait ismerni, s már a 10-ik század végén Franciaország délkeleti részének, Burgundnak kolostorai, csaknem kivétel nélkül, a reform szellemétől áthatva és átalakulva, Cluny vezetése alatt állottak. Burgund példáját követte a szomszédos Lothringia, hol a reform központját, a Cluny-ben képzett Richard és Poppo apátok vezetése alatt, a verduni kolostor képezte és Dél-Németország, hol a hirschau reformált szerzetesek működése a birodalom minden kolostorában valódi forradalmat támasztott és, Hannó kölni érsek személyében, befolyásukat a császári udvarra is kiterjesztette. Látni fogjuk később, minő végzeteljes befolyást gyakorolt az egyház általános reformatiójára, valamint a pápaság és császárság hatalmi állására, Cluny szellemének elterjedése Németországban.

E kolostor reformatióban, melyet méltán nevezhetünk Cluny-i reformnak, az egyházi élet újjáalakítása és vallásos, lehet mondani, spiritualistikus szellem felélesztése mellett, két momentum különös kiemelést érdemel: először a kolostorok függetlenítése a világi hatalom alól, mi az eddig szokásos grófi, vagy királyi védnökség és fennhatóság megszüntetése által lett elérve és másodsor a szigorú centralisatio. Indítatva a közelmúlt keserves tapasztalatai által, midőn a kolostorok izoláltatása és az erős egyházi tekintély hiánya a szerzetesség lehanyatlására vezetett, a cluny-i reformatorok, mellözve a károsnak bizonyult püspöki fennhatóságát, egyenesen és csakis a szentszék alá rendelék magokat és az általuk reformált vagy újonnan alapított kolostorokra Cluny felsőségét terjesztették ki. Így történt, hogy e függés kifejezésére, a reformált kolostorok főnökei nem apá-

toknak, hanem csak prioroknak hívták és hogy e klastromok Franciaországban, Cluny vezetése alatt a cluny-i congregatiót alkották, míg a hirschau congregatio a németországi, különösen a schwarzwaldi, számos reformált kolostort egyesítette Hirschau vezetése alatt.

A kor irói mind megegyeznek abban, hogy a Simonia és Nicolaitismus sehol általánosabban elterjedve nem voltak és sehol szomorúbb következményeket maguk után nem vontak, mint épen Itáliában; a visszahátas tehát itt sem maradhatott el. Ugyanakkor, midőn Cluny eszméi a francia kolostorokat forrongásba hozták s Odo, a második cluny-i apát, Alberich Róma consulának és kényurának meghívására, reformatori működését Olaszországra is kiterjesztve, a római kolostorokba, továbbá a tarfai és monte-casinói zárdaiba bevitte Cluny szellemét, ugyanakkor vándorolta be Itáliát Romould, a keresztény egyház remetéinek egyik legérdekesebb alakja, Isten büntetésével fenyegetve a romlott papságot. Halála után tanítványai tovább folytatták és nem eredménytelenül az általa megkezdett nagy munkát. Szabályai, melyeket tanítványainak adott, a remeteéletet tartották szem előtt s nem versenyezhettek, gyakorlatiasság szempontjából Clunynek a körülmények okos szemmel tartásával készült disciplinájával, de a Cluny-i reform terjedésével Romould tanítványai sokat átvettek Cluny eszméiből. Amaz elszigetelt remetegyarmatok, melyeket Romould vándorlása közben alapított, lassanként érintkezésbe léptek egymással s végre szorosán egyesültek az Arezzo mellett fekvő híres Camaldoli zárda vezetése alatt. A második központ a Fonte-Avellanai zárda lett Ambriában, melyet Romould egyik tanítványa alapított s mely szabályainak szigorúságával Camaldolit felülmúltni igyekezett. Kevéssel később keletkezett Vallambrozában, Florenz mellett, a harmadik congregatio, a Camaldoliéhoz hasonló szervezettel és e közben Olaszország régi és gazdag kolostorainak nagy része szintén meghódolt Romould szabályainak. Így alakított szent Guidó apát a híres Pomposia kolostorban, Ravenna mellett, a reform szellemében, új rendet s reformáltatott ennek példájára a Valturmo mellett Szent-Vincze régi gazdag apátsága. Mindezen congregatiók közös feladatuknak tekintették küzdeni az elvilágiasodott egyház, a simonia és nicolaitismus bűnével terhelt papság és a régi rendszerhez ragaszkodó, tétlen szerzetesek ellen. E küzdelemben szorosán egyesültek s testvériesen kezdet fogtak a cluny-iekkel is, kiknek szabályait különösen a lombard kolostorok fogadták el.

Az intő szövegek a jobbulásra tehát a legmélyebb hanyatlás közben sem hiányoztak, s bár látszólag az olasz s részben, a francia és német püspökök roppant egyházi és világi hatalmán ez intő szövegeik megtörttek, mégis, közelebbről tekintve az eseményeket, a hatást, mit e reformált szerzetesek a korszellemének irányára gyakoroltak, kevésre becsülni nem lehet. A kor szelleme határozatlan eszmék körében mozgott, sőt a rajongás felé tartott s a már lelohadt spiritualismus, e szerzetesek példájára és szövegeire, újra feléledt. A világi papság mély súlyedése közben, az elvilágiasodott, világi fény- és gazdagságban csillámló főpapokkal szemben, a nép bámulattal szemlélte a reformált szerzetesek önmegtartó munkásságát, Romould remete tanítványainak testsanyargatásait, a régi zarándokokra emlékeztető vezekléseit és a bámulatot, csodálat s szövegeikhez feltétlen bizalom követte. Hogy minő volt a tisztelet és csodálat, mely a szerzetesreform kiválóbb embereit, különösen pedig az olasz nemzetekét, környezte, elég lesz Romould életéből említeni fel egy epizódot, mely érdekes világot vet egyszerre mind a kor fanatikus sötét szellemére is. Említettem már, minő vándor életet folytatott e nagy olasz remete s hogy vándorlása céljával a szerzetesi és papi élet reformálását

tűzte ki. Munkásságát sok helyen siker koszorúzta s többek között Közép-Itáliának egyik nagyon mélyen lehangyolott kolostorába is bevitte az új disciplinát. De Romould szent élete és lelkesült szavai oly hatalmas benyomást tettek a szerzetesekre és világiakra, hogy eszedező kérték a szent férfit, szüntesse meg vándorlását s maradjon meg apátjoknak és midőn Ramould, szent küldetésére hivatkozva, kérésüket megtagadta, gyilkosokat küldöttek lakására, hogy ha élve nem, legalább halva tarthassák meg. Ily körülmények között nem lehet feltűnő, hogy ott, a hol még a püspökségek és apátságok választás által töltettek be, sőt, igen gyakran, a közvélemény nyomása alatt, egyebütt is, a XI. század elejétől fogva a főpapi székeket e reformált szerzetesek kezdek elfoglalni. Cluny szelleme mind szélesebb körben vert gyökeret; a talaj az egyház általános reformatiójára a XI. század közepén kellően elő volt készítve s Cluny tanítványai csak a kedvező alkalomra vártak, hogy, eszméjüknek a szent széklet is megnyerve, ennek aegise alatt az egyházat a világi társadalom fölött uralomra emeljék.

KÜLÖNFÉLÉK.

Kolozsvár, december 30.

— Mire e sorok t. olvasóink kezei közé jutnak, nagyot fordul egyet az idő kereke s az ő helyett az új esztendő hajnala virad ránk. Érezzük, hogy egy tartozás terhe nyomja lelkünket. Hálás indulattal kell megemlékeznünk mindazokról, kik lapunkat anyagi s szellemi támogatásban részesítették a hanyatló év folyamán s a mi parányi erőnket megsokszorozva, lehetővé tették, hogy földadatunkat betölthettük. Fogadják mindnyájan legszívélyesebb köszönetünket! Az ó-évtől azon reményben veszünk bucsut, hogy az újban velők újra találkozni fogunk s együtt vivjük azt a nemes harcot, melyhez a győzelem bizonyos ígérete van csatolva. Áldja meg az áldások Istene az új esztendőben a mi édes hazánkat, anyaszentegyházunkat, s engedje, hogy legyen az mindnyájunk számára az egyetértő munkálkodásnak, az atyafiságos indulatnak, a cél felé haladásnak sikerekben gazdag esztendeje!

— Adakozások. Szász István, szerencsétlen pap-társunk, családja fölségelésére újabban adakoztak: Valler József, mákói ref. pap, 5 frt; Fülöp Géza, sz.-vármosi ref. pap, 4 frt; Tőkés József, n.-sajói, Botka Károly n.-dobai, Pábián Dani, sz.-csehi, Hegyi Sándor, bonyhai ref. papok 1—1 frtot. Az eddig begyűlt adományokat Benkő János esperes úrhoz a mai postával elküldöttük. Új év alkalmával ne felejtkezzenek meg e szerencsétlenekről t. olvasóink.

A SZERKESZTŐ POSTÁJA.

Kis Áron, esperes urnak, Porcsalma. Testvérem köszönetét küldi. A papválasztási szabályokkal szolgálók. Fogadja az új évre leghivebb jókívánataimat.

Vizi János, kolloga urnak, Bede. A reclamatio tárgyában intézkedünk.

